ئەمیندارێتی گشتی ڕۆشنبیری و لاوان یارمەتی چاپکردنی داوە

٢٦١

منتدى إقرأ الثقافي
www.iqra.ahlamontada.com

ڕاپەڕینی نیکاراگوا

١٩٥٦ - ١٩٧٩

مەسەلە بنچینەییەکانی شۆڕشی خەڵکی نیکاراگوایە

برهان قانع

١٩٨٤

لەچەند سەرچاوەیەکەوە وەرگیراوەو ئینجا کراوە بەکوردی

ئەمینداریتی گشتی رۆشنبیری و لاوان یارمەتی چاپکردنی داوە

راپەرینی نیکاراگوا

خەوزاد

١٩٥٦ - ١٩٧٩

مەسەلە بنچینەییەکانی شۆڕشی خەڵکی نیکاراگوایە

برهان قانع

١٩٨٤

لە چەند سەرچاوەیەکەوە وەرگیراوە و ئینجا کراوە بە کوردی

پێشکەشە بەو کەسانەی :

بە بێ چاوەڕوانی پاداشت ، لەپێناوی گەلدا ڕائەپەڕن ..

(وەرگێر)

- **چاپی یەکەم**
- چاپخانەی (الحوادث) ـ بەغدا

پێشـــەکی :

بۆ ئەوەی کتێبخانەی کوردی لـەو زێرە ئەدەبی‌یە بێبەش نەبێت‌و خوێنەری کورد لـە راپەڕینە یەك لە دوای یەکەکانی گەلی نیکاراگوا تێ بگات ئەم کتێبەم کرد بە کوردی •• وە پێم وایە کارێکی خراپم نەکردبێ •

سەرنجدانێکی راپەڕینەکەی نیکاراگوا ئەوەمان بۆ ئەســەلمێنێ کـە هــەر هێزێــکی شۆرشگێڕ پێویستی بە هاریکاری کردنی لایەنەکانی تر هەیە لە هەر کارێــکی گۆڕانکاری ریشەییدا •

پاڵەپەستۆی شەڕی ساردی نێوان ئەمەریکاو بەریتانیا لە وڵاتێـــکی ژێر دەستە کراویٔ وەکو ئەو کاتەی نیکاراگوا لەسەر تەماعیٔ دزینی کـانە زێڕەکانی «کالیفۆڕنیا» بوو بە هۆی راکێشانی ئەو رێــگا ئیمپریالیستی‌یەی نێوان ئۆقیانووسی گەورەو دەریای « کاریبی » ••

پاش سڕینەوەی دوا شوێن پێی بەریتانیایەکان لەســـەر رواڵەتی ئابوری نیـکاراگوا ئینجـــا ریژیمی «زیلایا» دەرگـــای ئابوری وڵات‌و

تالآنـكردنی سەرمایە سروشتی‌یەكانی ولآتی لــە رووی سەرمایەدارانی دەرەوەدا بە تەواوی خستە سەر گازی پشت ..

لــە شەڕی ناو خۆیی نیكاراگوا چەندان هێزو دەستەو تاقمی سیاسی‌و چەكــدار رژانە گۆڕەپانی راپەڕینەوە : هەر لـــە كۆنەپارێزو لیبرال‌و لایەنگرانی شەڕی درێژ خـــایەنی خـەڵك‌و ئەپۆزیسیونی بۆرجوازی‌و كرێـكارو جوتیـــارو رۆشنبیرە شۆرشگێڕەكـــان تا ئەگـــاتە بەرەی ئازادیخوازی گەلی ساندینیستا بە هەرسێ باڵەكەیەوە لـە دژی سۆمۆزاو پاسەوانە بەناو گەلی‌یەكانی داردەستی سۆمۆزا ، راپەڕین‌و چـوون بەگژ ســەرمایەی دەزگا ئینحیســاری‌یەكانی دەرەوەو بانقی راووروتكەرانەی دەستە دەلاڵ كارەكان‌و سامانی كاپیتالیستانەی سوموزا لە نیكارا گوا دا .

كەلەبەر كەوتە راپەڕینەكە بە زۆری هۆی یەك نەگرتنی باڵە كانی ناو دەروونی خەڵـكە شۆرشگێڕەكان بوو ، چونكە ئەو توێژو چینـانەی دژی دەسەلآتی سوموزا راپەڕیبوون قازانجی هەموویان لـــە بوارێـكدا یەكانگیر نەئەبو .

خۆنیشاندانە بەر بلاوەكانی خەڵـكی شارەكانی نیكاراگوا درێژەی بە خەباتی چەكدارانەی خەڵـكی لادێـكان ئەدا .

سەركەوتنی بەرەی شۆرشگێڕی نیكاراگوا بە هەموو لایەنەكانیەوە، دوای ٤٦ ساڵ حوكمی گرێدراو بە ئیمپریالیزمی ئەمەریكاوە گەورە ترین دیاردەی مێژوویی‌یان لە ئەمەریكای لاتین‌دا هێنایە دی‌و ئەو دەرسەی لـــە ڤێتنامدا بە ئیمپریالیزم درا لە نیكاراگواش دوبارە كرایەوە .

نیكاراگوا هەر چەند ولآتێكی ئابوری دواكەوتوو بوو لەچاو ولآتانی تری ئەمەریكای ناوەندو ریفۆرمە لیبرالیەكان لـــە سەرەتای سەدەی

بیستەمدا کاپیتالیستی‌یان تیا هێنایە کایەوە ، بەڵام لە دوای دوەمین شـەڕی جیهانی توانی ژێرخانێکی بنچینەیی ئابوری بۆ خۆی پێك بێنێت‌و بەهـۆی مودێرنیـزە کردنی بانقەکـانەوە سیستەمێـکی سەرمایەداری گرێدراوی گەشەکردو دابمەزرێنێت •

گێژاوی سیستەمی سەرمایەداری جیهانی لە کۆتایی ساڵی **١٩٧٣** دا کارێـکی زۆری کـــردە ســەر نیکاراگوا ، جـــگە لەوەی یەکـگرتنی ناکۆکی‌یەکانی ژێر باڵی ریژیم‌و بەهێز بونی تەواوی ئەپۆزیسیۆنی خەڵك بە هەموو توێژو چینەکانیەوە توانی لـە بەرەبەیانی رۆژی **١٧**ی مانـگی تەموزی ساڵی **١٩٧٩**دا پاشماوەی ئەندامەکانی ئەنجومەنی پارلمان ناچـار بـکات بڕیار نامەی دەست کێشانەوەی سوموزا لە کاروباری سەرۆکایەتی دەسەڵاتی وڵات مۆر بکەن •

راپەڕینی نیکاراگواو شکاندنەوەی ستراتیجی ریفۆرمیستی بەســەر دەسەڵاتی سیاسی‌دا جارێـکی تر ئەوەیان سەلماند کـــە بــە دەست هێنانی دەسەڵاتی سیاسی‌و پاراستنی تەنیا لە رێـگای تێکشکاندنی تەواوی ئۆرگانە زەبروەشێنە کـــانی ســـەر بە ئیمپریالیزم‌و لـەناو بردنی لەشـــکری ئیمپریالیستیانەوە ئەبێت • بۆیە ئەم کتێبە پێشکەش بەو کەسانە ئەکەم کە بە بێ چاوەڕوانی پاداشت لە پێناوی گەلدا رائەپەڕن (★) •

برهـان قانـع

(★) بۆیە ئەم پێشەکی یەمان بە کورتی نووسی ، لەبەر ئەوەی پێشەکی یەکـێك لە سەرچاوەکانو کتێبەکە زیاتر باســەکە بــە خوێنــەر ئەناسێنن ــ **وەرگـێڕ** •

پێشەکی یەکێك لە سەرچاوە وەرگیراوەکان(١)

شەڕی ناو خۆیی نیکاراگوا هـــەر رۆژەی ناوچـەیەکی فراوانتر ئەگرێتە بەر ، بەرەی ئازادیخوازی گـــەلی ساندینیستا تا ئێستا توانیویتی بەشێکی زۆری وڵاتەکـە رزگار بـکاتو هێزە شۆرشگێڕەکان نزیك بـە پایتەخت بوونەتەوە ، لەناو شـاری «ماناگوا» دا شەڕێـکی دەستەویەخەیی توند هەیە ، بەشێکی زۆری گەڕەکە هەژارنشینەکانی شـار کۆڵانەکانیان سەنگەر بەندی کراوەو رێـگای هاتو چۆو جموجوڵی هێزەکانی دوژمن گیراوە •

ریژیمی دیـکتاتۆری سوموزا دەستی کردوە بـە کوشتاری دەستە جەمعی خەڵـکی بێچەکو بە هەزاران کەس لە خەڵـکی ئەو شـارە لـــە ماوەی چەند هەفتەیەکدا کوژران(٢) • دوژمن گەڕەکە ئازادکراوەکان بە توندی بۆمباران ئەکات •

---

(١) ئەم پێشەکی‌یە سالی ١٩٧٩ نوسـراوە بـەلام لەبـەر ئـەهمیـەتی نوسینەکە کرا بە کوردی ••

(٢) چەند هەفتەیەك لەهەمان سالی نوسینی پێشـــەکی‌یـەکەدا ••• (وەرگێڕ)

هەواڵنووسەکانی جیهان لە چەند راپۆرتێکدا ئەوەیان ئاشکرا کردوە کە تەنیا لە شاری «ماناگوا» زیاتر لە پازدە هەزار کەس کوژراوون .. لە دەزگا رۆژنامە نووسی یەکـانی جیهاندا چـەندان راپۆرت لـــە بارەی بومبارانی ناوچە دەستەپاچە نشینەکانو کوشتنی خەڵـکی دەستە جـەمعیو سوتاندنی خانوو بەرەو وێرانکردنی کێڵگەو مەزراو شارەکانو ... بڵاو کراونەتەوە . بە جۆرێك ئەکەوێتە بەرچاو کە ئەم ناوچەیە گـەورە ترین شوێنی پێکادانو شەڕو راپەڕینی شۆرشگێڕانە بێت .

بنەماڵەی سوموزا نزیـکەی نیو سـەدەیە حوکمی وڵاتی نیکاراگوا ئەکەن . ئەم بنەماڵە تاوانبارە بە هۆی گرێدراوی یانەوە بە ئیمپریالیـزمی ئەمەریـــکاوەو بە پشتیوانی لەشـکری ئیمپریالیستیو هـــەندێك لـــە بۆرجوازی یەکانەوە توانیوێتی بە زەبری کوشتنو بڕینو دەست وەشاندنی دڕندانەوە درێژە بە دەسەڵاتی حوکمڕەوایی خـۆی بدات .. ئـەوەتا ، ئێستا ئەبینن تەمەنی ئەو بنەماڵەیە بەرەو نەمان ئەڕوات (١) .

خەڵـکی نیکاراگوا بـــە پشتیـــوانی و پێشڕەوی شۆرشـــگێڕە ساندینیستەکان خۆیان بۆ لە گۆڕ نانی حـکومەتی زۆردارو مل هـــوڕی بنەماڵەی سوموزا گورج کردۆتەوەو ئەیانەوێ دەستی ئەمەریـکا لەسـەر وڵاتە کەیان کورت بکەنەوە ، هاتنە دی ئەم ئاواتەش ئەوەندەی نەماوە .

●

نیکاراگوا یەکێکە لە وڵاتە بچوکەکانی ئەمەریکای ناوەند ، کـە لـە لای ژورووەوە لەگەل وڵاتەکانی هیندوراس سلفادۆرو لای خوارەوەش

---

(١) مەبەست لە سەردەمی نوسینی کتێبەکەیە ـ (وەرگێڕ)

به کستاریکاوه هاو سنووره ‎••‎ لای رۆژهەڵاتی ئەم وڵاتە دەریای « کاریبی » و له لای رۆژئاواشەوە ئۆقیانووسی گەورە هەیە ‎•‎

روبەری وڵاتەکه نزیکەی شەست هەزار میلی چوار گۆشەیەو بە پێی سەرژماری ساڵی ١٩٧٤ دانیشتوانیشی ئەگەنه نزیکەی دو ملیۆن و نیو کەس ‎•‎ زیاتر له ٥١٪ ی خەڵکەکەی لادێ نشینو ئەو ٤٩٪ کەی له شارەکاندا ئەژین ‎••‎ « ماناگوا » پایتەختی نیکاراگوایه ، که نزیکەی ٢٠٪ی دانیشتوانی وڵاتەکەی تێدا ئەژی ‎•‎

زوربەی خەڵکی نیکاراگوا لە بارێکی تفتو تاڵدا ئەژین ‎••‎ نیوەی خەڵکی ئەم وڵاتە دەرامەتی ساڵانەیان نزیکەی «٩٠» دۆلار ئەبێت ‎••‎ لادێ نشینەکانیان دەرامەتی ساڵانەیان له ١٥٠ دۆلار کەمترە ‎••‎ نیوەی ئەمانەش دەرامەتیان ناگاتە پەنجا دۆلار لەساڵێکدا ‎•‎ هەر بە پێی هەمان سەرژماری دەوڵەتی ـ که ئەوەندەش جێگای باوەڕ نیە ـ ژمارەی بێ ئیشەکان له سەرتاسەری وڵاتا له ٢٢٪ی خەڵك ئەگرێتەوە ‎•‎ بەڵام لە لادێکاندا له ٣٥٪ی زیاتر بێ ئیشو کارن ، وە له هەندێك کاتی ساڵدا ژمارەی بێ ئیشەکان له ٥٠٪ تێ ئەپەڕن ‎•‎

نیوەی خەڵکی شارەکان نەخوێندەوارن ، له لادێکاندا ژمارەی نەخوێندەوارەکان ئەگاتە ٧٠٪ ی دانیشتوان‎•‎ بۆ هەر کۆمەڵە خەڵکێکی سەد هەزار کەسی ٦٨ دوکتورو ١٨٢ قەرەوێڵەی نەخۆشخانە هەیە ‎•‎ له هەر ساڵێکدا نزیکەی ١٣٪ی منداڵان به نەخۆشی جۆر بە جۆر ئەمرنو ٥٠٪ی منداڵەکانی تریش له ژیانێکی پڕ لە برسێتیو بێ خۆراکیدا ئەژین ‎••‎ له ٤٧٪ی خانوی خەڵکی نیکاراگوا لە بچوکترین هۆی حەوانەوەو ژیان کە سەرەشۆرگەو دەستشۆرە بێبەشن ‎•‎ لە لادێکانا

ئەم رادەیە ئەگاتە ٨١٪ ، لـــە گەورەترین شاری نیکاراگوا ، واتا لـــە «ماناگوا»دا تەنیا لە ٢٠٪ی خەڵك ئاوی بۆری ئەخۆنەوە ، وە لـە ٩٩٪ی خەڵـکی لادێ نشینەکان تەنانەت بە ئەندازەی پێویسـت ئـاوی پاکـی خواردنەوەیان نیە •

کشتوکاڵ گرنگترین بەشی ئابوری نیکاراگوایە ، کە زیاد لە ٤٨٪ی هێزی کاری گرتۆتەوەو لە ٧٥٪ی بەروبوم دابین ئەکات • گەورە ترین بەروبومی ئەو وڵاتە بریتی‌یە لە لۆکە ، قاوە ، مۆز ، دار (تەختە) شەکر ، گۆشت •

نیکاراگوا وڵاتێـکی سەرمایەداری گرێدراوە ، کـــە ئیمپریالیزمی ئەمەریکا رۆڵێکی گەورە لە ژیانی سیـاسی‌و ئابوریدا ئەگێڕێ دەسـەڵاتی ئیمپریالیزمی ئەمەریـکا لـەم وڵاتەدا لە لایەن بۆرجوازی گرێـدراو بە شێوەی گشتی‌و دیکتاتۆری «ئەناستاسیۆ سوموزا» وە بە تایبـــەتی بەڕێوە ئەبرێت •

رادەی گەشە کردووی هێزە بەرهەم هێنەرەکانی ئەم وڵاتە لـە چاو وڵاتەکانی تری ئەمەریکای لاتینی ئاستێکی نزمی هەیە •

لە هەمو خەڵـکی نیکاراگوا نزیکەی ٦٥٠ شەش ســـەدو پەنجـا هەزار کەس لە کاروباری ئابوری کشتوکاڵی‌و ٣٠٠ سێ سـەد هـەزار کەس ماسی گرتن‌و چوار هەزار کەس لە کانەکان‌و بەرد هەڵـکەندنداو شەست هەزار کەس لە کارخانە سنعەتی‌یەکانداو پەنجا هەزار کەس لـە کاروباری خانووبەرەداو چوار هەزار کەس لە دەزگاکانی کـارەباو ئاوو خزمەتگوزاری تەندروستی‌و شەست هەزار کەس لە کاروباری بازرگانی‌و بیست‌و سێ هەزار کەس لە کاروباری بارکردن‌و گواستنەوەو هەمـــار

سازی‌و دەزگای تەلەفۆنداو سەد هەزار کەس لـە دەزگـاو دامـەزراوە ئابوری‌و خزمەتگوزاری‌یەکانی ترا کار ئەکەن •

چینی کریکارانی نیکاراگوا لە ١٥٠ سەدوپەنجا هەزار کرێـکاری سنعەتی‌و کانەکان‌و خانووبەرەو کشتوکاڵ پێك هاتوە ، کە بەشی هـەرە زۆریان لە دەزگاو کێڵگە کشتوکاڵی‌یەکانا کـار ئەکـەن • کرێـکارە کشتوکاڵی‌یەکان‌و جوتیارەکان کە هێزێـکی سێ سەد هەزار کەسی ئەبن لـە ناوچەکانی ژورو ناوەندو ناوچەکانی کەناری ئۆقیانوسی ئەتڵەسی‌دا ئەژین ، بـە کشتوکاڵی لۆکـەو قامیشی شەکرو قاوەو مـۆزو توتن‌و ئاژەڵداری‌یەوە خەریکن •• ئەمانەش لە ناوچـەکانی چیناندگـا ، لیۆن ، ئاینوتپ ، ماتاگالپا ، ماناگو ، بواکۆ ، ریواس‌و ئاستلی دا نیشتەجێن ، کە ئەم ناوچانە شوێنی هـەرە بەدیاری پرۆلیتاریای سنعەتی‌و کرێـکاری خـانوو بەرەن •

وردە بۆرجوازی‌یەکانی نیکاراگوا ژمارەیان ئەگـاتە سەدو پەنجـا هەزار کەس ، کە ئەمانەش بریتین لە خاوەن سنعەتەکان‌و خاوەن کۆگـا بازرگانی‌یەکان‌و کاربەدەستە ئیداری‌یەکانی دەولەت •• جـگە لەمانەش قوتابی‌و رۆشنبیرەکـان ئەگەرچی هێزێـکی کاریگـەری ئابوری‌یانە نین بەڵام لە بواری سیاسی‌دا بە وردە بۆرجوازی دائەنرێن •

بۆرجوازی نیکاراگوا لە دوو بەش پێك هاتووە :

یەکەمیـان ، بۆرجوازی گرێدراو کـە وەکو هاوبەش‌و دەڵاڵی ئیمپریالیزم کار ئەکەن‌و پەیوەندی ئابوری‌یان بە یەکێك لە هەرسێ گرۆ ئابوری‌یەکەی نیکاراگواوە هەیە وەکو :

[دەستەی سوموزا ، دەستەی بانقــد ئەمەریکایەکان ، دەستــەی بانقەکانی نیکاراگوا] ..

دووەمیان ، بۆرجوازی نیشتمانی وەکو بەشێك لە بۆرجوازی مــام ناوەندی نیکاراگوا کــە بــە زۆری لـــە کاروباری بازرگانیو سنعەتیو خزمەتگوزاریدا کار ئەکەن .. لە دوای بومەلەرزەکەی ساڵی ١٩٧٢ کــە شاری « ماناگوا »ی وێران کرد ئەم بەشە بۆرجوازییەیان گەلێك ئەرکی کەوتە سەرو دوچاری کێشەیەکی سیاسی توندو تیژ بوو .

بنەماڵەی ســوموزا نزیــکەی نیــو ســـەدە ئەبێت حوکمی وڵاتی نیکاراگوا ئەکەن .. ئەم بنەماڵەیە گەورە ترین بەشی دارایيو ئابوری ئەو وڵاتەیان بە دەستەوەیە ، زوربەی دەزگا ئابورییەکانی وڵات راستەوخۆ بە خۆیانەوە بەستراوە ، یان بەشیان تیـایا هــەیە .. ریژیمی دیکتاتوری سوموزا وەکو نوێنەرێـکی ئیمپریالیزم پاسەوانی قازانجی سەرمـایەدارە گرێدراوە ناوخۆییەکان کــار ئەکـــات .. ئیمپریالیزم لەناو دەزگاکانی دەوڵەت دا دەسەلاتێـکی تەواوی هەیەو ئیمپریالیزمی ئەمەریـکا ئەرکی سەرکردایەتی کردنی ئیمپریالیزمی جیهـانی لـــەو وڵاتەدا گرتۆتــە ئەستۆی خۆی .

●

بەشی یەکەم

کورتە مێژوویەکی نیکاراگـوا

کورته مێژویەکی نیکاراگوا :

مێژوی راپەڕینی چینایەتی نیکاراگوا لەگـەل مێژوی ئەمەریـکای لاتین‌و بەربەرەکانێی دەسەلاتە ئیستیعماری‌یەکان لەو ولاتەدا پێـکەوە گرێدراون • هاتنی ئیستیعماری‌یە ئەوروپایەکان بوو بـە هۆی گەشـە نەکردنی ئابوری ولات‌و بەرگیری کردن لە هاتنە کایەی بۆرجوازی‌یەکی گەشە کردوی بەهێزی ناو خۆو رێـگرتن لـە فراوان بونی باری ئابوری ولات • هەربەم هۆیەوە هێزە بەرهەم هێنەرەکانی ولات لەچاو ولاتەکانی تری ئەمەریـکای ناوەند کەمتر گەشەیان کردو ئابوری ولات کـەوتە دواوە •

نیکاراگوا دوای ئەوە لـە نیری ئیستیعمار گەرانەی ئەسپانیایەکان رزگاریان بو لە سالی ١٨٢١ دا ، کەوتنـە داوی دەسەلاتی بازرگـانی بەریتانیایەکانەوە • لەگەل ئەوەشدا تاکو سالی ١٨٧٠ هێشتا ئابوری ئـەو ولاتە هیچ پەیوەندی‌یەکی بە هێزی وای لەگەل بازاڕە جیهانیە کاندا نەبو ، بەرهەم هێنانی گۆشت‌و کەلوپەلی تری کشتوکالی گرنگترین بەشی ئابوری نیکاراگوا بو ، کە رۆژانە لەناو خۆدا بەکار ئەهێنران •

لــه سەرتاسەری سـەدەی نۆزدەیەمدا دو دەستەی گـــەورەی دەرکەوتو دەسەڵاتیان بەســـەر نیکاراگوا دا هەبو ، کە ئـەوانیشـ دو رێکخراوی سیاسی وەکو : [کۆنەپارێزان] و [لیبرالەکان] بون •

رێـکخراوی کۆنەپارێزان نوێنەری ڤازانجی «لاتیفوندی»یەکـانو خاوەن مەڕو ماڵاتو «ئاژەڵدار»و بازرگانە ناوچەیەکان بو ، کە لە ناوچەی «گرانادا» دا ئەژیانو لەگـەل رەووشتی موستەعمەرەیی کۆنو سیستەمی سەرەتایی ئابوری گرێدراو بون •

بنەماڵەی شامورو چەندان ساڵ سەرۆکایەتی ئـــەم حزبەیان بـــە دەستەوە بو ، حزبی «لیبرال» بریتی بو لە سنعەتکارانو بۆرجوازی‌یەکانی ناوچەی «لیون»و بنە ماڵەی «ساکاسا» •• ئەم حزبە لایەنگری بازرگـانی ئازادو مودیرنیـزە کردنی ژێرخـــانی ئابوری وڵاتو دابەشـکردنو دیاریکردنی زەوی زارە هاوبەشی‌یەکانو پێك هێنانی هێزێـکی کـــار کردنی زیندو بون • چەندان شەڕی ناوخۆیی درێژ خایەن لە نێوان ئەو دو لایەنە فەرمانڕەوایەدا بەرپا بو ، هەر یەکەیان بەو مەبەستەی دەسەڵاتی تەواوی خویان بەسەر حوکمدا بسەپێنن •• ئەم ناکۆکی‌یە ناوخۆییانە بە هۆی هاندانی دەزگا ئیستیعماری‌یەکانی دەرەوە رۆژ بە رۆژ توندو تیژ تر ئـــەو ••

ئەمەریکای ناوەند لەدوای چونە دەرەوەی دەسەڵاتی ئیسپانیاییەکان چەندان ساڵ لە ژێر دەسەڵاتی بەریتانیادا مایەوە •• بەڵام دەرکـــەوتنی ئەمەریکا وەکو دەسەڵاتێکی تازە هەڕەشەی لە دەسەڵاتی ئیمپەراتۆری بەریتانیا ئەکرد •• چـــەندان هۆی سیاسی‌و ئابوری رێـگای هاتنـــە سەرکای بۆرجوازی‌یەکی نیشتمانی بەهێزیان گرتبو •

پێچەوانەی هەموو وڵاتەکانی تری ئەمەریکای لاتین ، ئەوەی کە هێزە ئیستیعمار گەری یەکانی پەیوەندیدار کردبو بە نیکاراگواوە تەنیا ، کانە سروشتی یەکانو کەرەسەی خاو نەبوو ، چونکە نیکاراگوا لەو کاتەدا ئەوەندە فراوان نەبوو کە بەروبومێکی کشتوکاڵی زەبەندی هەبێتو لە رووی کەرەسەی خاویشەوە ئەوەندە دەوڵەمەند نەبو ، بەڵکو سامانیکی بەنرخی هەبو وەکو ئەو دەریاچەو روبارانەی کە ئەتوانرا کانالێکی «نۆکەند» ئاوی لە نێوان ئۆقیانوسی گەورەو دەریای «کاریبی»دا تیا هەڵبکەندرێ •• ئەمەریکای زوروو بەریتانیا لەسەر هەڵکەندنی نۆکەندێکی ئاویو بە دەست هێنانی مافی ئیمتیازی خۆیان لەسەر رێگا ئاوی یەکان بەربەرەکانێی یەکتریان ئەکردو هەر یەکە لە لایەن خۆیەوە هەوڵو تەقەللای بۆ ئەدا •

١ـ دەسەڵاتی ئیمپریالیزمی ئەمەریکا

لە ناوەراستی سەدەی نۆزدەیەمدا ، لەگەل دۆزینەوەی کانی زێڕ لە «کالیفۆرنیا» وڵاتە یەکگرتوەکانی ئەمەریکا کەوتە راوێژی دروستکردنی رێگایەکی هەرزان بەها لە نێوان ئۆقیانوسی گەورەو دەریای «کاریبی»دا • لەم رووەوە وڵاتە یەکگرتوەکان هەوڵێکی زۆریان دا بۆ لاواز کردنی دەسەڵاتی بەریتانیاو بە تایبەتی بۆ ئەوەی نۆکەندە ئاوی یەکان بە تەواوی بگرێتە ژێر دەستی خۆیەوە •

لە ساڵی ١٨٥٠ دا پەیمانی [کلیتون ـ بالۆر](١) ئەگەرچی پەیمانێکی کاتی بو ، کۆتایی بە بەربەرەکانێ کردنی نێوان هەردو وڵاتی

(١) Clyton - Bulwer .

ئەمەریکاو بەریتانیا هێناو بە پێی ئەو پەیمانە نابێت رێـگا ئاوی‌یەکـان بکەوێتە ژێر دەسەلاتی هیچ لایەنێکەوە بە تەنیا •

بەلام ئەم رێکەوتنە ماوەی کورت بو ، لە سالی ١٨٥١ دا شـەڕی ناوخۆیی نێوان لیبرالەکانو کۆنە پارێزەکان دەستی پێکرد • لیبرالەکـان داوای شارەزایەکی ئەمەریکاییان کرد کە ناوی «ویلیام والـکر» بو ، بۆ ئەوەی بە هانایانەوە بێت •• والکر لە گەل هێزێکی سەربازیدا خـۆی گەیاندە نیکاراگوا ، لە دوای ماوەیەك دەستی بە سـەر شاری «گرانادا»ی پایتەختی کۆنە پارێزەکانا گرت • والکر لە سالی ١٨٥٦ خۆی کرد بـە سەر کوماری نیکاراگوا ، لە لایەن ولاتە یەکگرتوەکانی ئەمەریکاوە بـە رەسمیەت ناسرا •

هەولو تەقەللای بەریتـانیاو ولاتەکـانی ئەمەریـکای ناوەندو کومپانیایەکی رێـگای ئاسنی ئەمەریکایی(١) ـ کە بەشێکی لە نیکاراگوادا بو لە لایەن والکرەوە دەستی بەسەردا گیرابو ـ ئەمانە بونە هۆی ئەوە کە والکر لە سالی ١٨٥٧ دا بە ناچاری نیکاراگوا بەجێ بهێلێ •

لە دوای رۆیشتنی والکر ، باری سیاسی ولات بۆ ماوەی ٣٠ سـال سەقامگیر بو،ئەو روژگارە لەگەل ریژیمەکانی کۆنە پارێزی کە قەوارەی نیمچە ژێردەستەیان ئەپاراستو رێـگای لـە گەشەکردنی ئابوری ولات ئەگرت ، جیا ئەکرێتەوە • لە سالی ١٨٦٧ دا ولاتە یەکگرتوەکان ئـەو رێکەوتنەی نێوان خۆیانو بەریتانیای رەت کردەوەو راستەوخۆ پەیمانێکی لەگەل دەولەتی نیکاراگوادا مـۆر کرد ، بە پێی ئەو رێکەوتنە مـافی ئینحیسار کردنی رێـگا ئاوی‌یەکانو پاراستنی هێزە سەربازی‌یەکانی لـە دەورو بەری رێـگا ئاوی‌یەکاندا بە دەست هێنا •

(١) U. S. Railroad Baron Cornelius Vanderbilt .

لەگەل نزیك بوونەوەی سەدەی بیستەمدا گۆڕینێکی گەورە لـــە بواری ئابوریو سیاسەتی نیکاراگوادا هـــاتە دی •• فراوانبونی رادەی کشتوکـــاڵی قاوەو ناردنی بۆ بازاڕەکـــانی دەرەوە باری ئابوری وڵاتی گۆڕی • بۆرجوازی کشتوکاڵ کار گەشەی کرد ، لـە روی سیاسی‌یەوە حکومەتی **کۆنە پارێزەکان** لە ساڵی ۱۸۹۳ دا کۆتایی پێ هاتو ریژیمی لیبرالی [**خوزەسانتوس زیلایا**](۱) جێگای گرتەوە کە تاکو ساڵی ۱۹۰۹ی **خایاند • زیلایا بە پێی ئەو رێبازەی کە «گواتمالا»** بیست ساڵ لـــەوە بەر ئامادەی کردبو دەستی کرد بـــە جێبـــەجێ کردنی « ریفۆرمـــە لیبرالی‌یەکـان » بە نهێنی •• **زیلایا دەستی کرد بـــە** مودیرنیزە کردنی رواڵـەتی موستەعمەرەییو گونجاندنو یەك لایەنی کردنی دەســـەڵاتی سیاسیو ئابوری • زەویو زارە هەرەوەزی‌یەکانی بـە ســـەر خـاوەنی تایبەتیدا دابەش کرد • رێـگا ئاسنی‌یەکانو دەزگا کانی تەلگرافو دەزگا خزمەتگوزاری‌یەکان فراوان بون • چەندان بانقی دەولەتی دامەزران •

ریژیمی زیلایا کردنەوەی دەرگاکانی وڵاتی بەروی سەرمایەدارانی دەرەوەدا لـــە ریژیمـــە کۆنەپارێزەکانی پێش خۆیەوە وەر گـرت •• سەرمایەی ئەمەریکایی جێگای سەرمایەی بەریتانیای گرتەوە ، بە تایبەتی لە بواری شت ناردنە دەرەوەدا وەکو : قاوە ، زێڕ ، گۆشت مـــۆز •• زیلایا بە پشتیوانی ئەمەریـــکایەکـان ، ئینگلیزەکانی لـــە کەنارەکانی ئاتلانتیکی نیکاراگوا کردە دەرەوە •

شیرازەی دەستدرێژی ئیمپریالیزمی ئەمەریـکا زیاد لـەوەی کـە ریژیمـــی زیلایا بتوانێت بەرێوەی بـــات ، تێپەڕی کــرد • وڵاتـە یەکگرتووەکان تەنانەت دوای مـــۆر کردنی پەیمانی ۱۹۰۳ لەگــەل

(۱) Jose Santos Zelaya .

«پاناما» دا له بارەی نۆکەندی «پاناما»وە •• ئەیویست لەگەل ئەوەدا کـــە هەمو رێـگا ئاوی‌یەکانی نیکاراگوای لـــە ژێر دەست‌دا بو ، دەســەلاتی سیاسی‌و ئابوری خۆی له ئەمەریکای ناوەندا بچەسپێنێ‌و سەقامگیری بکات•

ریژیمی زیلاش ئەیویست له رێـگای فراوانکردنی پەیوەندی خۆیەوە لەگـــەل ولاتانی دەرەوەدا جـۆرە سەربەخۆیيەك بۆ خـــۆی پێك بێنێت ، زیلایا مـــافی دەستگرتنی بەسەر رێـگا ئاوی‌یە کانی نیکاراگوای بـە ئەمەریکا نەدا •• سنوری بۆ خستنه کـاری سەرمایەی ئەمەریـــکایی له ولاتدا دانا •• ئەیویست ئیمتیـــازی هەلـکەندنی نۆکەندێـکی ئـاوی بدات بـــە چـــەند کومپانیایەکی ژاپۆنی ، هەروەها زیلایا له سالی ۱۹۰۹ دا ئەیویست قەرزێکی ٥ر۲ ملیۆن لیرەیی له یەکێك لـە دەزگا ئابوری‌یەکانی بەریتانیا وەر بگرێ •

کوشتنی دو کەس لـــە کرێـــگرته ئەمەریکایيەکان توڕەیی‌و رقی دەولەتی ئەمەریکای زۆر تر کرد • ئیمپریالیزمی ئەمەریکا لـــە ســالی ۱۹۰۹ دا کەوته سەر تەگبیری ئەوە کە رێژیمی زیلایا له ناو ببات •

ولاته یەکگرتووەکان پشتگیری یاخی بونی کۆنه پارێزەکانی کرد له دژی ریژیمی زیلایا • له سالی ۱۹۱۰ دا پەیمانێك له نێوان رێژیمی تازەی کۆنه پارێزان‌و ئەمەریکادا مۆر کرا ، کـــە بـە پێ‌ی ئەو پەیمانە نیکاراگوا بو بە ولاتێـکی نیمچـە ژێر دەستەیی سیاسی‌و دارایی کومپانیا ئەمەریکایيەکان • ئەمەریکا توانی دەسەلاتی خۆی بە سەر قەرزو قۆلـەی دەرەوەو دەرامەتی گومرکی نیکاراگوادا بسەپێنێ ، له دوایيدا بـە پێ‌ی

ڕێکەوتننامەی «بریان ـ شامورو»(١) لە ساڵی ١٩١٤ دا لە لایەن دەوڵـەتی کۆنـــە پارێزەوە «ئادولفو دیاز»(٢) مافی ئینحیسار کردنی نۆکەندێكو هۆرردوگایەکی دەریایی بەرامبەر بە سێ ملیۆن دۆلار درا بە دەوڵـەتی ئەمەریـکا •

هەروەها ڕێکەوتننامەی قەرزو قۆڵە لەگـەل بانقە ئەمەریکاییەکاندا مۆر کرا کە ڕێـگای ئاسنو بانقی گەلی وڵاتی ئەگرتەوە • دەستێوەردانی ئەمەریکا بۆ ناو کاروباری ناوخۆی وڵات لە ساڵی ١٩٠٩ دا بو بە هـۆی زیاتر توندو تیژ کردنی ناکۆکی نێوان کۆنە پارێزانو لیبراڵەکان • شەڕی ناوخۆیی نیکاراگوا هەڵگیرسا ، بەرە بەرە کۆتایی بە ڕیژیمی زیلایا هات• پاراستنی کۆنە پارێزەکان لە لایەن ئەمەریکاوە و پشتگیری کردنیان بو بە هۆی پێك هێنانی یەکێتییەکی ناسیونالیستی لــە لیبراڵە کۆنە کـــانو لایەنـگرانی زیلایاو ئەو جوتیارانەی زەویوزاریان لێ سەندرابۆوە •

لــە ساڵەکـــانی ١٢ ـ ١٩١٤ دا بـەلای کـەمەوە دە ڕاپەڕینی چەکدارانە لە سەرتاسەری وڵاتی نیکاراگوادا ساز کرا • ساڵی ١٩١٢ لـە سەر داخوازی « ئادولفو دیاز » ـ سەر کۆماری کۆنە پارێزەکان ـ ٢٧٠٠ چەکداری دەریایی ئەمەریکایی بۆ سەرکوتکردنی ڕاپەڕینی لیبراڵەکان هاتنە ناو خاکی نیکاراگواوە •

لە دوای سەرکوتکردنی ڕاپەڕینەکـــە دیسان ژمارەیەکیان لـــە نیکاراگوادا مانەوە ، لەگەل ئەوەشدا چەکدارە ئەمەریکاییەکان نەیانتوانی ئەو ڕاپەڕینە چەکدارییە کپ بکەنەوە • هەروەها ڕاپەڕینی چەکدارانەو مانگرتنی هەمە لایەنیانە لە دژی کومپانیا ئەمەریکاییەکان درێژەی کێشا ••

---

(١) Bryan - Chamorro .

(٢) Adolfo Diaz.

له ساڵی ۱۹۲٤دا هەڵبژاردنی گشتی لەژێر چاودێری ئەمەریکادا کرا ، لەو کاتەدا ئەمەریکا نەخشەی ئەوەی کێشا بو کە هێزە سەربازی‌یەکانی خۆی لە نیکاراگوا بکێشێتەوە •• راپەرینی کۆمەڵانی خەڵك لە لایەن لیبرالە چەکدارەکانەوە ساز کراو شەڕی ناوخۆیی لە ساڵی ۱۹۲٦ دا سەرلەنوێ دەستی پێکردەوە • لە ماوەی مانگێکدا چەکدارە دەریاییە ئەمەریکاییەکان ناچار بون گوایە بۆ «پاراستنی گیانو کەلوپەلی ئەمەریکاییەکان » و لە راستیشدا بۆ پاراستنو هێشتنەوەی دەسەڵاتی ئەمەریکا لە ئەمەریکای ناوەند بگەڕێنەوە بۆ وڵات • بە تایبەتی لەو کاتەدا کە ریژیمی چەپخوازی «مەکسیك» پشتگیری لە لیبرالەکان ئەکرد •

ئەمەریکا ئەیویست لەو کاتەدا رێکەوتنو سازاندنێك لە نێوان لیبرالەکانو کۆنە پارێزەکانا پێك بێنێ ،لە مانگی مایسی ۱۹۲۷ دا نوێنەری وەزارەتی دەرەوەی ئەمەریکا توانی لیبرالەکان رازی بکات کە پەیمانی ئاشتی لەگەل کۆنە پارێزەکانا مۆر بکەن • چەکدارە دەریاییە ئەمەریکاییەکان بە بیانوی «پاراستنی یاسا»وە تا کۆتایی هەڵبژاردن لە نیکاراگوا مانەوە •

هەمو رابەرو سەرکردەکانی سوپای لیبرالەکان رێکەوتن کە چەکەکانیان دابنێنو سەرپێچی لە مەرجەکانی ئەمەریکا نەکەن ، جگە لە «ئوگوستو سزار ساندینو »(۱) • نەخشەی ساندینو ئەو بو کەی دژی رێگای سازاندنو چارەسەری سیاسیانەی

---

(۱) Augusto Cesqrsandino.

ئەمەریکایەکان بوەستێ •• وڵاتەکەی ناچار کرد کە ماوەی شەش ساڵ وڵاتی ئەمەریکای لاتین دوچاری یەکەمین شەڕی شۆرشگێڕانە بکاتو رۆڵی دژی خەڵکی دەوڵەت بە ئاشکرا بخاتە روو •

راپەڕینی چەکدارانەی لەشکری شۆڕشگێڕی ساندینو دژی ئیمپریالیزمی دەست درێژکاری ئەمەریکا قۆناغێکی تازەیە لە مێژوی راپەڕینی خەڵکی نیکاراگوادا • درێژە کێشانی ئەم راپەڕینە بو بە هۆی هەڵچوونی خەڵكو هەستی شۆڕشگێڕانەی دژ بە ئیمپریالیزم لە نیکاراگواو سەرتاسەری ئەمەریکای ناوەندو رادیکالیزە کردنی دروشمو بەرنامەی راپەڕینی خەڵك •• ئەمەریکا دوچاری گێژاوێك بو بو کە خۆی دروستی کردبو • پایەی کۆمەڵایەتی راپەڕینەکەی ساندینو گەلێك لەوە فراوانترو بەهێزتر بو کە کۆنە پەرستانی ناوخۆ بتوانن بەسەریا زاڵ بنو لەناوی بەرن •

٢ـ یەکەمین شەڕی ئازادیخوازانە

بەربەرەکانێی نێوان دو لایەنی سەرەکی ئالیگارشی نیکاراگواو شەڕ کردنیان لەگەل ئیستیعمار گەراندا تەنیا بەشێکە لە مێژوی وڵاتەکە • ئەوەی کە گرنگترە راپەڕینی خەڵکە لەژێر زۆرو ستەمی نیکاراگواو راپەڕین دژی چینە کۆنە پەرستە فەرمانڕەواکان لە لایەکەوەو تاڵانکەرانی بێگانەش لە لایەکی ترەوە •• راپەڕینی شۆڕشگێڕانەو دژی ئیستیعماری خەڵکی نیکاراگوا مێژویەکی دورو درێژی هەیە •• ئەم راپەڕینە لە سەرەتای سەدەی بیستەمدا لەگەل گۆڕینی سیستەمی سەرمایەداری جیهانی بە ئیمپریالیزم خاسیەتێکی دژی ئیمپریالیستی تایبەتی پەیدا کرد •

ریفۆرمە لیبرالی‌یەکانی ساڵی ١٨٩٣ لە لایەکەوەو هاتنی سەرمایەی دەرەوە بۆ ناوخۆی وڵات لەلایەکی ترەوە ، راپەڕینی شۆڕشگێڕانـــەی نیکاراگوای زیاتر توندو تیژ تر کردەوە •• ئەوەی شیاوی باسکردنـــە بەشێکی زۆری زەوی‌و زاری وڵات کە بە دەست خەڵکە رەسەنەکانـــی نیکاراگواوە بونو بە شێوەی هەرەوەزی کشتوکاڵیان تیا ئەکرد « ریفورمی زەوی‌و زار » بەمانا یێك هێنانی ملکداریتی تایبەتی‌و دەرهێنانی زەوی‌یەکان لە دەست خاوەنە کۆنەکانیان •• ئەمـــکارە زەمینـــەیەکی لـــە باری بـــۆ راپەڕینی خەڵك لە پێناوی وەرگرتنەوەی زەویەکانیانا ساز کرد •

هەروەها ، هاتـــنی سەرمایـــەی ئینحیســـاری دەرەوەو ریفورمـــە لیبرالی‌یەکان بونە هۆی یێك هاتنی هـــێزی کارو پرۆلیـــتاریای نـــوێ • مودیرنیزە کردن کە خاوەن زەوی‌یە بچوکەکانی لەناو برد بو بە هـــۆی ئەوە جوتیارەکان ببن بە کریکاری کشتوکاڵی لە کێڵگە تازەکاندا • لـــە هەمان کاتا سەرمایەی کومپانیـــا ئینحیساری‌یـــەکانی ئەمەریـــکا لە دەزگـــاو دامەزراوەکانی بەرهەم هێنانی مۆزو تەختەو کەرەسەی خاودا بو بە هۆی دامەزراندنی چەندان مەڵبەندی تازەی کرێکاران •

لە ئەنجامدا بە زنجیرە مانگرتنی رەخنە گرانە لە لایەن کرێکارانی ئەو مەڵبەندانەوە ساز ئەدران • وەکو راپەڕینی مانگی مایسی ١٩٢٦ لـــە دژی کودتای « شامورو » کە کرێکارانی کومپانیای «یۆنایتدفرۆت»ی(١) ئەمەریکایی کردیانو بەشێکی زۆری وڵاتی نیکاراگوای گرتەوە •

لەم روەوە لە کاتێکدا « ساندینۆ » دژی ئیمپریالیزمی ئەمەریکا چەکی هەڵگرت ، ئەوە سەرەتای راپەڕیـــن نەبو ، بەڵکو درێژە دان بو بە خەباتی چەکدارانەی دژ

---

(١) United Fruit.

به ئیمپریالیزم له نیکاراگوا دا •

« ئاگوستۆ سزار ساندینۆ » له بنەماڵەیەکی کشتوکاڵ کار دا پەروەردە بوبوو ، ماوەیەکی زۆر له کومپانیا ئەمەریکاییەکانا خەریکی کار کردن بو •• له ساڵەکانی ۲۳ – ۱۹۲٦ دا له کومپانیا نەوتیەکانی ئەمەریکادا له « مەکسیك » کاری ئەکرد • ئەمە له کاتێکدا بوو راپەڕینی کرێکاران له وڵاتدا بڵێسەی سەندبوو ، ساندینۆ له ساڵی ۱۹۲٦ گەڕایەوە بۆ نیکاراگوا ، له کاتێکدا راپەڕینی لیبرالی دەستی پێکردبو له کارگەیەکی زێڕ پاڵاوتن له کانەکانی « سان ئەلبیتۆ » دەستی کرد به کار کردن •• به گورجی هێزە لایەنگرەکانی خۆی کۆ کردەوەو دەستی به راپەڕین کرد•له مانگی مایسی ۱۹۲۷ دا تەنیا رابەرێك بو که مەرجەکانی صوڵحە داسەپاوەکەی ئەمەریکای قبوڵ نەکردو خیانەتی به وڵاتەکەی نەکرد •

ساندینۆ کمونیست نەبو ، بەڵام ئاگاداری ناوەڕۆکی راپەڕینی چینایەتی بو ، ئەو ناسیونالیستی‌یەکی دژ به ئیمپریالیزم بو ، له بەرنامەی سیاسی کار کردنیا مافی چارەنوس‌و فەرمانڕەوایی نیشتمانی بەرامبەر بە ئیمپریالیزمی ئەمەریکا دانابو • داوای یاسای بنچینەیی و چارەسەر کردنی زەوی‌و زاری ئەکرد ، لەشکری گەلی ساندینۆ که [لەشکری بەرگری له دەسەڵاتی گەلی نیکاراگوا] (۱)ی ناو بوو بە زۆری له جوتیارو کرێکاران پێك هاتبو •

رێکخراوە سەرەتاییەکانی لەشکرەکەی له کانە زێڕەکانی « سان ئەلبینۆ »وە دەستی پێکردو به گورجی پەرەی سەند • لەو کاتەدا بێزاری لە ناوچەکانی زوروو رۆژ هەڵاتی نیکاراگوا به هۆی بێکاری‌و مەسەلەی

---

(۱) Armyto Defend Nicaraguan National Sovereignty.

گیـــرو گرفتی زەویوزارو گیـــزاوی ئابوریەوە هـــەموو لایەکی گرتبۆوە .. ئەم ناوچانە بە هۆی ئەو هۆیانەی سەرەوە بون بە گۆڕەپانی، بەصڵی خۆ گورج کردنەوەو ڕێکخستنی لەشکری ساندینۆ .

جگە لە جوتیارانو کرێکاران ، ساندینۆ سودی لـــە یارمەتیدانو هاریکاری بۆرجوازیو ، بۆرجوازی بچوكو هەندێك نوێنەرانی کۆنگرەوەر ئەگرت . بەلاَم لەشکرەکەی تەنیا بریتی بو لە جوتیارانو کرێکاران ، کە توانی لە ساڵی ١٩٢٦ دا شەڕی دژی ئیمپریالیستیو ئازادیخوازانەی گەلی هەڵگیرسێنێ .

ئەگەرچی وڵاتە یەکگرتوەکان لە روی کەرەسەی جەنگیو چەكو جیەخانەو تفاقی شەڕەوەو توانای سوپاییو هێزی ئاسمانیەوە زۆر بـــە توانا بو ، بەلاَم بەرامبەری شەڕی شۆرشگێڕەکانی پێ نەئەکرا ، لــەو روەوە دوچاری ئەو زیادو کەمیو ناکۆکییانە بو کـــە چل ســـاڵ دوای ئەوەش لە ڤیتنامدا جارێکی تر تاقی کردەوە . لەشکری ساندینۆ گەلێك چـــەكو کەرەسەی تەقەمەنی خۆی لە چەکدارە ئەمەریکاییەکان بە تالاَن ئەگرتو بە گورجی لە هەموو جموجوڵەکانی لەشکری ئەمەریکا ئاگادار ئەبو ئەویش بەهۆی خەڵكو دانیشتوانی ناوچەکانەوە .

لەگەل ئەو هەمو پڕو پاگەندەیەدا کە ئەکرا ، چەکدارە دەریاییە ئەمەریکاییەکان هـــەرگیز نەیانتوانی باری سەرنجی خەڵـکەکە بۆ لای خۆیان رابکێشن ، هەروەها رەفتاری پۆلیسییانەیان بـــە تەواوی هــــانی خەڵـکی ئەدا بۆ راپەڕین .. تەنانەت زوربەی ئەو ســـەربازە نیـــکارا گوایانەی کە لە ژێر فەرمانی ئەفسەرە ئەمەریکاییەکانا شەڕیان ئەکرد ، لە زۆر بواردا سەر پێچییان لە فەرمانەکانی سەرکردەکانیان ئەکرد .

لە بواری نێو نەتەوەییشدا ئەمەریـــکا لـــە بارێـــکی ئەوەندە لەباردا

ەبو ، بـــە تایبـەتی لـــە ئەمەریـــکای لاتین دا • خەڵك بـــە زۆری
پشتگیری‌یان لە ساندینۆ ئەکرد رابەرە سیاسیەکانو رۆشنبیران لـــە دژی
دەست درێژی ئەمەریکاییەکان هـــەمویان یەکیـــان گرتبو ، کۆمیتـــە
هاریکاری‌یەکانی مەکسیكو هیندۆراس گـەلێك چالاکی‌یان فراوان بو ،
تەنانەت ژمارەیەکی زۆری خەڵـکە پێشکەوتووەکانی وڵاتی ئەمەریـکای
لاتین چونە ناو لەشکری ساندینۆوە •

زیان لێ کـەوتنی زۆری هێزەکـــانی ئەمەریـکاو بڵاو بونـەوەی دەنگوباسی جەنگ بوو بە هۆی خولقاندنی رایەڕینێکی دژی جەنگ لـــە ئەمەریکاداو گەلێك خۆ نیشانداناو رێ پێوان لـە شارەکانی ئەمەریـکادا ساز درا • فیدراسیۆنی کرێکارانی ئەمەریـکا بە رەسمی رەخنەیان لـــە دەستێوەردانی ئەمەریکا بۆ کارو باری ناوخۆی نیکاراگوا گرت •• رودانی گێژاوی گەورەی جیهانی ئەوەندەی تر زەمینەی رەخنـە گرتنی لـــەو جەنـگە لەبار تر کرد • کاتێك ئەوە ئاشکرا بو کە وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمەریکا ناتوانێت لەروی سەربازی‌یەوە لە نیکاراگوادا سەرکەوتو بێت ، حزبی دیموکراتی ئەمەریکا چووە بەرەی رەخنە گرانی جەنگەوە •

بەو جۆرە زیانی زۆری شەڕو شکستی سەربازی لـە لایەکـەوەو زۆرو پاڵەپەستۆی فیکری خەڵك لەناو خۆی دەرەوەی ئەمەریکادا لەلایەکی ترەوە دەوڵەتی ئەمەریـکای ناچـار کرد کە لە ساڵی ۱۹۳۱ دا بەشێکی زۆری چەکدارە دەریاییەکانی خۆی لە نیکاراگوا بکێشێتەوە • لـە جیاتی ئەمـە ئەمەریـکا دەستی کرد بـــە مەشق پێکردنی هێزە سەربازی‌یەکانی نیکاراگواو پرچەك کردنیان بە تازە ترین جۆری چەکی مودیرن • ئـــەو هێزە سەربازی‌یە کـــە ناوی «پاسەوانی گەلی» بو رۆڵێکی گەورەی لـــە سەرکوتکردنی خەڵـکی نیکاراگوادا گێرا •

کاتێك ئەمەریکا لە ساڵی **١٩٣٣** دا هەموو سەربازەکانی خۆی لــە نیکاراگوادا کێشایەوە ، ئەو پاسەوانە گەلی‌یەی لــە ســەرەوە باسکراوە خۆی ئامادە کرد تاکو ئەرکی جێگری چەکدارە ئەمەریکاییەکان **بە باشی** بەڕێوە ببـــات •

ئەوەی کرا بە سەرۆکی بەناو «پاســـەوانە گـــەلی»یەکان ، **کۆنە** دەڵاڵێـــکی ماشین **فرۆشی فیلادلفیایی بو** کە ناوی «ئاناستاسیو ســوموزا گارسیا »بۆ(١) ، ماوەیەك **خزمەتی بونیادی** «راکفلر»ی کردبو ، سوموزا ئەگەر چی لە ساڵی **١٩٢٦** دا بەشداری راپەڕینی لایەنگرانەی یاســـای بنچینەیی کردبو ، بەڵام هیچ لێ وەشاوەیەکی گرنگی سەربازی **نەبو لە** جیـــاتی ئەمـــە بــە **هۆی ئەوەوە** کـــە زمانی ئینگلیزی باش ئەزانیو پەیوەندی‌یەکی بە تینی **لەگـــەل** دیپلۆماتە ئەمەریکاییەکانا **هەبو کرا بــە** سەرکردەی پاسەوانی گـــەلی •• هەروەها خێزانەکەشی یەکێك **بو لـــە** دەستو پێوەندەکانی دەرباری «خوان ساکاسا»**(٢)** کە لە ساڵی **١٩٣٢** دا لە لایەن ئەمەریکاوە کرا بە سەرکۆماری نیکاراگوا •

ساکاسا ، **کاتێك بو به سەرکومار زۆر هەوڵی** دا پاسەوانی گـــەلی بخاتە ژێر رکێفی خۆیەوە • بەڵام سوموزا نەك نەچـوە ژێر **فەرمانیـــەوە** بەڵـکو بە هۆی پەیوەندی‌یەوە لەگەل لیبرالەکانا خۆی **بۆ** **سەرکۆماری** ساڵی **١٩٣٥** دانا کــە هەڵی بژێرن • **کۆنە** پارێزەکانو ساکاسا زۆر بـــە توندی بەرهەڵستی وەستانو **خۆیان** لە هەلبژاردنەکە کێشایەوەو **داوایان** لــە ئەمەریکا کرد کــە سوموزا تەمێ بکات •• **سوموزا بـــە سەرکۆمار**

---

(١) Anastasio Somoza Garcia.
(٢) Juan Sacasa.

هەڵبژێردرا ، تا کاتی کوشتنی ماوەی بیست ساڵ نیکاراگوای وەکو ملکی تایبەتی خۆی بەڕێوە ئەبرد •

لەگەڵ کشانەوەی سەربازە ئەمەریکاییەکانو دانانی سوموزا بە سەرۆکی پاسەوانی گەلی لە ساڵی ۱۹۳۳ دا ، ریژیمی بەکرێگیراوی نیکاراگوا ویستی هێزە لایەنگرەکانی ساندینۆ لە راپەڕینەکە دور بخاتەوە ، لەم روەوە دەستی کرد بە گفتوگۆی ئاشتی‌یانە لەگەڵ ساندینۆدا ، لەو رێکەوتننامەیەدا کە لە مانگی شوباتی ساڵی ۱۹۳۳ دا مۆر کرا ، ساندینۆ بەوە قایل بو بەرە بەرە چەکدارەکانی خۆی چەك بکات ، لە جیاتی ئەمەش دەوڵەت قایل بو کە ژمارەیەك لە چەکدارەکانی ساندینۆ لەگەڵ ساندینۆ بە چەکداری بمێننەوە •

نێو نەتەوەییەکان تەنیا هێزێك بون کە بەر پەرچی چەك داماڵینو رێکەوتننامە ئاشتی‌یانەکەی وەستانو لە ساڵی ۱۹۳۳ دا بلاویان کردەوە کە مۆر کردنی ئەو رێکەوتننامەیە بەو جۆرە خۆ بە دەستەوە دانو خیانەتە بە تەواوی خەڵکی نیکاراگوا •

کۆمینترنەکان داوایان ئەکرد درێژە بە راپەڕینەکەی
ساندینۆ بدرێ لە پێناوی لەگۆڕ نانی کۆنە پەرستانی
ناو خۆی نیکاراگوا دا •

دوای مۆر کردنی رێکەوتننامەکە ساندینو لە ناوچە شاخاویەکانی سکاڤیا(۱) لادێکانی ئەو ناوچەیەدا مایەوە ، دەستی کرد بە رێکخستنی هەرەوەزی لادێکان •• بەلام لێکدانی ناوبەناو لە نێوان

---

(۱) Segovia .

چەکدارەکانی ساندینۆو پاسەوانە گەلی‌یەکانا روی ئەدا • ساندینۆ ناچار بو بانگکردنەکەی دەولـەتی «ساکاسا» قبوڵ بـکات کـــە داوای کردبو ساندینۆ بچێت بۆ «ماناگوا» بۆ گفتوگۆ کردن •

سۆموزا بڕیاری ئەمەریکای بۆ کوشتنی ساندینۆو راوێژ کارەکانی وەر گرتو دەمودەس فەرمانی دەرکرد کە بیانکوژن ، لە ٢١ی شوباتی ١٩٣٤ دا لە کاتێکدا ساندینۆو راوێژ کارەکانی لە میوانداریێتی «ساکاسا»ی سەرکۆمار ئەگەڕانەوە دەستەیەك لـــە پاسەوانە گەلی‌یەکان دەستریژیان لێکردنو هەمویان کوشتن • رۆژی دوایی هێزەکانی سوموزا پەلامارێکی سەرتا سەری‌یان بردە ســـەر پاشماوەی چەکدارەکـانی ســــاندینۆو هەرەوەزیەکانی ساندینیست لە ژورروی ولاّتداو زیاتر لە ٣٠٠ خـانوو بەرەی لادێـکانی لایەنگری ساندینۆیان روخاند •

بەمجۆرە یەکەمین قـۆناغی راپەڕینی ئازادیخوازانەی گـەلی لـە نیکاراگوا تێـکشکاو راپەڕینەکە بۆ ماوەی نزیکەی چارەکە سەدەیـەك کپ بۆوە •

خەڵـکی نیکاراگوا گەلێك دەرسیان لەم نوشوستی‌یە وەر گرت ، هەلو مەرجی نێو گەلانو لاوازی راپەڕینی جیهـانی دژ بـە ئیمپریالیـزم لـە لایەکەوەو نەبونی پەیوەندی تەواو لە نێوان کرێـکارانو جوتیارانـدا ، ئەمانە بە شێك بون لـەو هۆیانەی کە ماوەیان نەدا ساندینۆ لـە جەنـگی دژ بە ئیمپریالیزمدا سەرکەوتو بێتو درێژە بە جەنگە ئازادیخوازی‌یەکەی بدات • لەگەڵ ئەمەشدا چەندان هۆی تر هەبـو ، بـۆ ژێـر کـەوتنـی راپەڕینەکەی ساندینۆ • نزمی ئاستی هۆشیـاری سیاسی ـ ئایدیۆلۆجی ساندینۆو هاوڕێـکانی بو بە هۆی ئەوە کە ساندینۆ نەتوانێ ریزەکـــانی

خەڵك لە دژی خەڵك جیا کاتەوە • قبول کردنی پێشنیاری چەك دانانو دوابەدوای ئەودا گفتوگۆی دڵپاکانە لەگەل سەرکۆمارو سوموزادا یەکێك بو لە هەڵە گەورەکانی ساندینۆ کە لە هەمان جیا نەکردنەوەی ریزەکانی دوژمنەوە هاتبو • هەروەها نەبونی ئۆرگانو رێکخراوو رێکخستنی سیاسیو سەربازیو پەنا بردنە بەر کار کردنی تاکە کەسیانەی ساندینۆ بو بە هۆی ئەوە کە لە دوای کوشتنی ساندینۆ پاشماوەی چەکدارەکانی بە گورجی لەناو چون • چەند کەسێکی تر لە سەرکردەکانی لەشکرەکەی لە چیاکاندا مابونەوە بەڵام لە بارەی سیاسییەوە توانایەکی ئەوتۆیان نەبو کە درێژە بە راپەڕینەکە بدەنو یەك لە دوای یەك هەموویان لەناو چون •

٣ـ مەحکومبونی دەسەڵاتی سوموزا

لە ساڵی ١٩٣٦ سوموزا لە دوای کوشتنی ساندینو توانی دەسەڵاتی سەرکۆماری بگرێتە دەستو ساکاسا لە سەرکۆماری بخات • زیاتر لە ٤٠ ساڵ تێپەڕی کە سەرکۆماری بە میرات بۆ بنەماڵەی سوموزا ئەمێنێتەوە • ریژیمی دیکتاتۆری سوموزا وەکو نوێنەری ئیمپریالیزمی ئەمەریکا لەلایەکو بۆرجوازی گرێدراوی نیکاراگوا لە لایەکی ترەوە کاری ئەکرد بنەماڵەی سوموزا گەورە ترین دەستەو کۆمەڵی ئابوریو دارایی نیکاراگوان •

کاتێك سوموزا لە ساڵی ١٩٣٦ دەسەڵاتی گرتە دەست ئەوەی پێی ئەنازیو بە پشتیوانی خۆی دائەنا ئیمپریالیزمی ئەمەریکاو پاسەوانی گەلی بوو • بەڵام بەرەبەرە پایەگای سیاسی خۆیو یەکێتی لەگەل بەشە بۆرجوازییەکانی نیکاراگوادا لە دەست دا •

پاسەوانە گەلی‌یەکان ژمارەیان **٧٥٠٠** حەوت هەزراو پێنج سەد کەس بون ، سەربازە پاسەوانەکان لادێیی بونو ئەفسەرەکانیشیان کوڕی ئەفسەرە کۆنەکان بون ، جگە لە بنەماڵەی سوموزا هیچ ئەفسەرێك پایەو پلەی لە «نەقیب» بەرەو ژورتر نە ئەڕۆیشت •

ئەمڕۆکە(١) ، کوڕی سوموزای یەکەم کە ناوی «سوموزا دبایلی» یە سەرۆکی پاسەوانەکانە ، نەوەی سوموزای یەکەم فەرماندەی لەشکری **١٥٠٠** هەزارو پێنج سەد کەسی دژی خراپکاری‌یە • لەناو پاسەوانە گەلی‌یەکانا دەزگایەکی سیخوڕی تایبەتی هەیە کە هەمو جۆرە سەرپێچی‌و بێزاری‌یەك بە نهێنی لەناو ئەبات •

پاسەوانە گەلی‌یەکان لە سەرەتاوە لەژێر چاودێری راوێژ کارە سەربازی‌یە ئەمەریکایەکانا فێری مەشق ئەبونو پەروەردە ئەکران ، زۆر هەوڵی ئەوەیان لە گەلدا ئەدان کە دڵسۆزی ئەمەریکاو وەفادار بن پێی • پاسەوانەکان خانو بەرەی باش‌و نەخۆشخانەی تایبەتی‌و قوتابخانەی جیاوازیان هەبو ، تەنانەت بازاڕو فرۆشگای تایبەتیان بۆ ئەکردنەوەو لە هەمو رویەکی ژیانەوە لەگەل زوربەی خەلکەکانی ترا جیاوازی یەکی تەواویان هەبو • هەرچەند موچەو مانگانەکانیان ئەوەندە زۆر تر نەبو بەلام بەرامبەر بە دڵسۆزی‌و وەفاداری یان دوا رۆژیان بۆ مسۆگەر کرابو ،زوربەی ئەفسەرەکانیان لە دەزگاو دامەزراوەکانی تری دەوڵەتدا کاری تریان ئەکردو موچەو مانگانەی تریان وەر ئەگرت • • بە زۆری سەرۆکی دایەرەو دەزگاو دامەزراوەکانی دەوڵەت لە ئەندامانی لێهاتووی پاسەوانە کان دائەنران • بە گشتی بەشیان هەبو لە قازانجی

---

(١) مەبەست لە سەردەمو کاتی نوسینە وەی کتێبەکەیە ـ **وەرگێر**

قومارخـــانەو تیاترۆخانەو بازاڕی ڕەش‌و قاچاخ چیەکـــاندا ، هـــەر ئەفسەرێکی پاسەوانی وەفادار دوای ئەوە کار کەنار [تەقاویت] ئەکرا لەو کومپانیانە دائەمەزران کـــە لـە ژێر چاودێری تایبـــەتی بنەمـــاڵەی سوموزادابون • زوربەشیان لە دایەرەکانی دەوڵەت دا دەلاڵی‌یان ئەکردو بە پارە کاروباری خەڵکیان جێبەجی ئەکرد • هـەر کات لـە هـــەر ئەفسەرێك دو دڵ بونایە بە گورجی لە ریزەکـانی پاسەوانیـدا دوریان ئەخستەوە •

ئەفسەرە پاسەوانیەکان ئەوەندە لەم لاو لەو لاوە دەستیان ئەچو بە قازانجی هەمە جۆرەدا کە پێویستیان بە هیچ جۆرە گۆڕین‌و پێشکەوتنێکی کۆمەڵ نەبو • ئەوانە زۆر باش ئەیانزانی کـە هـەر جۆرە گۆڕانێـکی سیاسی‌و کۆمـــەلایەتی لە ولاتدا رو بدات ئەوان بە پێ‌ی ئـــەو گۆڕانە بەشێك لـە قازانجی بێ سنوریان لـــە دەست ئەچێت • خەڵـکی زۆر بێزیان لێ ئەکردنەوەو بەردی رەشیان لێ هـەڵ ئەگێڕانەوە ، ئەوانیش لە دڵسۆزی‌و وەفاداری بەرامبەر بە سوموزا هیچ شتێکی تریان بە شـیاو نەئەزانی • پشت بەستن بە پاسەوانەکان نەیئـەتوانی سیاســـەتی درێژ خایەن لە ولاتدا سەقامگیر بکات ، پیویست بو ریژیمی سوموزا خـــۆی پایەگـــای سیاسی‌و ئابوری تایبەتی خـــۆی هەبایە ، بۆ ئەمکارەش ئەبوا لیبرالەکانی بە دەستەوە بوایە • سوموزا هەرچون بو ، بە هۆی چـــەند پیـــلان‌و جمو جوڵێکەوە توانی لە لیبرالەکان نزیك بێتەوەو بیانـــکاتە لایەنگری خۆی‌و لە دەزگاکانی دەولەت‌دا کاروباریان پێ بسپێرێ •

ئەوانەی لەگـــەل پێشنیارەکـــەی سوموزادا نەبون لـــە بارەی هەڵبژاردنیانەوە بۆ سەرکۆماری ، یان دور ئەخرانەوە یان ســـەرکوت ئەکران وە یان دەستیان لە کاروباری دەوڵەتی ئەکێشرایەوە •

سوموزا بۆ ئەوەی ئەپۆزیسیۆنی بۆرجوازی لاواز بکات‌و پایەی کۆمەڵایەتی خۆی لەناو کۆمەڵانی خەڵكدا بەهێز بکات روی کردە راپەڕینی کرێکارە لاوەکانی نیکاراگوا ، بەو مەبەستەی دو بەرەکایەتی لەناو کرێکارەکاندا بخولقێنێ ، یاسایەکی کار کردنی نوێی دانا کە بە پێی زەمینەی کارو گوزەرانی ئەو کاتەی وڵاتی ئەمەریکای لاتین یاسایەکی پێشکەوتوانە بو •

بە پێی ئەم یاسایە ماوەی ئیشکردن کرا بە هەشت سەعات لە رۆژێکدا ، وە کرێکاران رێگایان پێ درا بە دەستەکۆمەڵی داوای مافی خۆیان بکەن‌و لە گیرو گرفتەکانی ژیانیان بکۆڵنەوە •

لەم رێگایەوە توانی یەکێتی زەردی کرێکاران دابمەزرێنێ بیانخاتە ژێر رکێفی دەوڵەتەوە •• ئەم یاسایە لەو شوێنانەدا جێبەجێ ئەکرا کە ئیش‌و کاری ئابوری بە دەست ئەو بازرگان‌و خاوەن سنعەتانەوە بون کە بەربەرەکانێی سوموزایان ئەکردو ئیتر لە شوێنەکانی ترا کاری پێ نەئەکرا •

بەمجۆرە بە هۆی ئەو یەکێتی‌یانەوە توانی پایەگای سیاسی خۆی لەناو هەندێك لە بۆرجوازی‌یەکاندا فراوانتر بکات •

لەساڵی ١٩٣٨ دا بە پێی هەڵبژاردنێك ئەنجومەنی دامەزرێنەرانی پێك هێناو توانی یاسای بچینەیی بۆ بەهێز کردنی دەسەڵاتی خۆی بەکار بێنێ • هەروەها ماوەی سەرکوماری خۆی لە رێگای ئەو ئەنجومەنەوە تا ساڵی ٩٤٦ درێژە پێ دا • لە سەردەمی دوەمین جەنگی جیهانیدا بە هۆی ئەوەوە کە رێگای بە وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمەریکادا بنکەی سەربازی

خۆیان لە ولاتە کەیا دابنێن بۆ پاراستنی نۆکـەندی «پاناما»و هەروەهـا کەرەسەی خاوی زۆری پێدان •• بەمکارەی بەلگە یەکی تری وەفاداری خۆی بەرامبەر بە ئیمپریالیزم سەلماند •

بەلام لە دوای دوەمین شەڕی جیهـانی هـەلو مەرجی لەبار بۆ گۆڕینی باری کۆمەلایەتی لە ئەمەریکای لاتین هاتە پێشەوە ، راپەڕینی دژی فاشیزم بو بە هۆی گۆڕینی دیموکراتیانە لـە هەندێك ولاتاندا بـە تایبەتی «گواتیمالا» •• لە نیکاراگواش گێژاوێکی سیاسی توند لـە حالەتی خولقاندنا بو ، فراوانبونی ریزەکانی ئەپۆزیسیونو داخوازی خەلك کـە داوای چارەسەر کردنی دیموکراتیانەیان ئەکرد ، هەڕەشەو گورەشـەی خەلك لـە ریژیمو مانگرتنی سەرتاسەری لـە ولاتداو زۆر هێنـانی ئەمەریـکا بۆ پاراستنی یاسای بنچینەیی •• ئەمانە هەمو یەکانگیر بونو ریژیمی سوموزایان ناچار کرد کە لە سالی ١٩٤٦ دا هـەلبژاردن دەست پێ بـکات •• سوموزا ناچار بو خۆی بۆ سەرکۆماری نەپالێوێ ، بەلام لە جیاتی خۆی یەکێك لە دۆستە وەفادارەکانی خۆی کـە ناوی «لیۆناردۆ ئارگویلۆ»(١) بو ، بە هەر فێلو ساختـە کـاری‌یەك بێت بیـکات بـە سەرکۆمار • بەلام «ئارگویلو» بە شێوەیەکی چاوەڕێ نەکراو سیاسەتێکی بێ لایەنیانەی گرتە پێش ، هەولی دا کە یەکێکی تر لە جیـاتی سوموزا بـکات بە سەرکردەی پاسەوانە گەلی‌یەکان •

سوموزا بەرامبەر بەم کارە زۆر بە گورجی کەوتە خۆ ، هێشتا ٢٧ رۆژ بە سەر هەلبژاردنەکەدا تێپەڕیبو کە بە رێـگای کودتایەکی هێمنانەوە سەرکۆماری لابردو مامێکی خۆی لـە جیـاتی ئەو کرد بە سەرکۆمار • ولاتە یەکگرتووەکانیش کە دوچاری شـەڕی سـارد بوبون پشتگیری

(١) Leonardo Arguello.

سوموزایان کــرد • دوای سەرکوتـکردنێکی توندو تیــژی راپەڕینی کرێـکاران‌و هێزە چەپڕەوەکان ، سوموزا بۆ ئەوەی پایەگای یاسـایی بۆ ریژیمەکـەی بەدەست بێنێ سەرلەنوێ لەگـەل باڵە راستەکـەی ئەپۆزیسیۆندا کەوتە گفتوگۆ کردن •

لە ساڵی ٩٥٠ دا گفتوگۆکان سەریان گرت ، کۆنە پارێزەکـانی نیـکاراگوا بەرابەرێتی «ئامیلیانو شامورو» سێ یەکی کورسی پارلمـان‌و دەزگاکانی تری دەوڵەتیان بەدەست هێنا •• ئازادی زیاتر درا بە کومپانیا بازرگانیەکان‌و بڕیار لەسەر دامەزراندنی بانقە سەربەخۆکان درا • حزبی کۆنە پارێزان بونە بەهێز ترین باڵی بۆرجوازی نیکاراگواو شەرعیـەت‌و یاســاو رژیمی سوموزاو شوێن‌و پایــەو هـەڵوێستی ئەپوزیسیۆنـە وەفادارەکانی ســەر بە ریژیمیان قبـول کرد • هەروەهــا بۆ ئەوەی سەرلەنوێ سوموزا بە سەر کومار هەڵ بژێردرێتەوە لـە ساڵی ٩٥١ دا دەسکاری یاسای بنچینەیی کرا •

بەمجـۆرە لــە نیوەی یەکــەمی دەیەی پەنجاکــاندا گۆڕینی ریفورمیستانە کرا ، بە هێز ترین باڵی بورجوازی‌یە سەر پێچکارەکان بێ لایەن بون • گەلێك هەوڵ‌و تەقەللای جۆربەجور لە پێناوی لەناوبردنی جوڵانەوەی چەکدارانەو کودتا دراو هەمویان بە ئاسانی تێك شکێنران •

لە روژی ٢١ی تشرینی‌یەکەمی ١٩٥٦ دا سوموزا لە کاتێکدا خۆی بۆ هەڵبژاردنی ساڵی ١٩٥٧ ئامادە ئەکرد لــە لایەن لاوێـکی نیشتمان پەروەرەوە کە ناوی «ریگوبرتو لوپزپرز»(١) بو کوژرا •• ئەو گێژاوە سیاسی‌یەی کە لە دوای کوشتنی سوموزای یەکــەم رویدا • • بەهۆی

---

(١) Rigoberto Lopezprez.

نەبونی تاکتیك‌و ستراتیجی دروستەوە لەناو باڵەکـــانی ئەپوزیسیون‌داو هەروەها پارچە پارچە بونیان ، نەیانتوانی ئـەو گێژاوە بـکەنە گێژاوی شۆڕش • دو کـوڕی سـوموزا ، لویس‌و ئاناستاسیوی دووەم «تاچیتو» بەگورجی کاروباریان گرتە دەست • کوڕەکانی سوموزا هەردوکیان لـە دەرچوانی ئەکادیمی سەربازی ئەمەریکا بون‌و تاقیکردنەوەیەکی زۆریان لە ئیشکردنی سیاسیانەدا هـــەبو «تاچیتو» بو بە سەرکردەی پاسـەوانە کەلی‌یەکان ، لویس لە ساڵی ١٩٥٧ دا خۆی کرد بە سـەر کومـار •• ئەم دوانە رەووشتێکی توندو تیژیان بەرامبەر بە راپەڕینی کۆمـــەڵانی خەڵك گرتە پێش ، لە ماوەی چەند مانگێکدا زیاتر لە دوازدە هـــەزار کەس دەسگیر کراو لـــە مـــاوەی سێ ساڵیشدا چـــەندان راپەڕینی چەکدارانەی کۆمەڵانی خەڵکیان تێکشکاند •• لـە سەردەمی حکومەتی لویس سوموزادا زیاتر لە ٨٠٪ی حکومەتەکەی سەربازی بو •

لە ساڵی ١٩٦٠ دا لویس سوموزا لە ئەنجامی ئاژاوەو پاڵەپەستۆی ناوخویی ناچار بو بەرنامەی لیبرالیزاسیونی کوتایی سـەردەمی باوکی سەر لەنوێ دابنێتەوە و لەگـــەل کۆنە پارێزەکاندا کـــەوتە گفتوگۆ کردنەوە • بەڵێنی دا هەڵبژاردنێکی شەرافەتمەندانە دەست پێ بکات ، لە یەکجار زیاتر خۆی بۆ سەرکۆماری نەپاڵێوێ ، بەڵام کۆنە پارێزەکـان داوای زامـــن کـــردنی پێداویستی‌یە دەستەبەری‌یەکـــانی ئـازادی دیموکراتی‌یان ئەکرد • ئـەم داخوازی‌یانە وەر نەگیران لە ئەنجـامدا کۆنەپارێزەکان بەشداری هەڵبژاردنی ساڵی ١٩٦٣ یان نەکرد •

لویس سوموزا بەرامبـەر بە پاڵـە پەستۆی [یەکێتی بۆ پێشکەوتن] بەشداری هەڵبژاردنی نەکرد ، بەڵام دۆستێکی پەروەردەی دەستی خۆی

که ناوی «رنەشیك»(١) بو ، بۆ سەر کوماری دیاری کرد • ئەم پاڵێوراوە لــە ژێر سەرنجی توندو تیژی پاسەوانی گەلی‌دا بو بە سەرکۆمار • لــە هەمو سەردەمی سەرکۆماری «شیك» دا [٦٣ ـ ١٩٦٧] دەسەڵاتی هەرە گەورە بە دەست بنەماڵەی سوموزاوە بو ، بە تایبەتی «ئاناستاسیو سوموزا» [تاچیتو] کە وەکو سەرۆکی پاسەوانەکان بو چاوێری هەمو نەخشەیەکی سیاسیانەشی ئەکرد •

لــە سەردەمی رنەشیك دا سیاسەتی دامــەزراندنی رێکخراوە کرێکاری‌یەکان بەکار ئەهێنرا ، گــەلێك رێکخراوی کارگوزاری‌و کۆمەڵایەتی‌و پیشەیی‌و یەکێتی کرێکاران پێك هاتن کە هەمویان ســەر بە لیبرالەکان بون • گەشە کردنی راپەڕینی چەکدارانە ریژیمی ناچار کرد کە پایەگای سیاسی تازە دابمەزرێنێ ، یارمەتیەکانی ئەمەریــکا لـــە چوار چێوەی [یەکێتی بۆ پێشکەوتن]و بەرنامە ناوچەییەکانی تر مــاوەی زۆریان بۆ گەشە کردنی بەشەکانی دەوڵەت‌و بەهێز کردنی بۆرجوازی بۆرۆکرات فراوان کرد •• ئامانجی شیك ئەوە بو کە دەزگای دەوڵەت لەناو جوغزی خزمەتکردن بە بۆرجوازی بۆرۆکرات‌و بنەماڵەی سوموزا رزگار بکات‌و بیکاتە دەوڵەتی تەواوی چینی بۆرجوازی گرێدراو •• بە بیروڕای ئەو ، ئەمجۆرە دەوڵەتە ئەتوانێ لــە بەردەم شاڵاوی راپەڕینی شۆرشگێڕانەدا خۆی رابگرێ •

بەرنامەکانی شیك ، کە تا رادەیەك لویس سوموزای ئەپاراست ، بەڵام لەگەل ئاناستاسیو سوموزادا کەوتە ناکوکی‌یەوە ، ناکۆکی نێــوان ئەم دو برایە گــەلێك لایەنی فراوانی لێ بۆو وە•• ئاناستاسیو پشتی بە خەڵك نەئەبەست لەو باوەڕەدا بوو کە ئەبێت دەسەڵاتی سیاسی هــەر بە

(١) Rene Scick.

دەست بنەماڵەی خۆیانەوە بێت • پاسەوانە گەلی‌یەکانیش رۆڵێکی گـەورە لەم بوارەدا بگێرن ، لە ساڵی ٩٦٥ دا کەوتە سەر کوتکردنی ئەوانەی لە حزبی لیبرالدا سەرپێچی یان‌ئەکرد ، بۆ ئەوەی دەسەلاتی تەواو بـگرێتە دەست خۆی •• لە ساڵی ١٩٦٧ دا بە شێوەی رەسمی وەکو سەر کۆمار ئەمو دەسەلاتێکی گرتە دەست خۆی •

سوموزا دوای ئەوەی دەسەلاتی گرتـــە دەست کـــەوتە شوێن سیاسەتەکەی باوکی • گەلێك کاروباری گرنگی بە ئەندامانی پاســەوانە گەلی‌یەکان سپارد ، دەوڵەتو خەڵـکە بوروکراسی‌یەکان وەکو زایندەی پاسەوانەکانیان لێ هات ، مردنی لویس سوموزا چـەند هەفتەیەك دوای هەڵبژاردنی تاچیتو بۆ سەر کۆماری لە ناکـاو دڵی وەستاو ئـەم روداوە رێـگای بۆ دەسەو دایەرەی تاچیتو خستە سـەر گـازی پشت •• سـود وەرگرتنی ئاشکرا لە دەسەلات ، خــۆ دەوڵەمەند کردن بـە هــۆی دەسەلاتەوە ، کرداری نا شەرعی‌و نا قانونیانەی دەوڵەت ، بە هیچ سەیر کردنی کۆمەلانی خەڵك‌و بۆرجوازی یەکان ، ئەمانە بونە هـۆی ئـەوە ریزی سەرپێچی کاران‌و رەخنە گران بەرینتر بێت‌و تاچیتوش زیاد لـــە جاران خزایە ناو باوەشی ئەمەریکاوە •

ناکۆکی‌و سەرپێچی لەناو ریزەکانی پاسەوانە گەلی‌یە کاندا پەیدا بو ، بەرز کردنەوەی پلـــەی «خـــوزە سوموزا» برای «ناتنی تاچیتـو» ئەفسەرەکانی پاسەوانانی گـــەلی زۆر تورە کرد ، قاچاخچێتی کردنی هەندێك لە پاسەوانەکان بو بە هۆی ئاژاوە نانەوەو لێـکدان لـــە نێوان ئەفسەرە پاسەوانیەکاندا •• وەلامدانەوەی سوموزا لەو مەسەلانەدا بو بە هۆی سەرکوتکردنی توندو تیژی ســـەربازە سەرپێچی کارەکان‌و پێك هێنانی ئەڵقەیەکی ناوخۆیی لە ناو لەشکرو خەڵکە وەفادارەکاندا •

لەگەل فراوانبونی ریزی سەرپێچی گاراندا ، دو کارەساتی تر لـە سالی ١٩٧٢ دا بونە هۆی لاواز کردنی دەسەلاتی سوموزا •

یەکەم : هەرزان بونی نرخی قـاوەو لۆکـە لە بازاری جیهانیدا کـە بو بە هۆی جۆرە گێژاوێـکی ئـابوری‌و ژەنـگاوی کـردنی کـاروباری دارایی دەولەت •

دووەم : بومـەلەرزە سەختەکـەی ٢٣ی ئەیلولی سالی ١٩٧٢ کـە بەشێکی زۆری شاری «ماناگوا»ی پایتەختی وێران کرد •

ئەو یارمەتی‌یە داراییانەی لە دەرەوە ئەهـاتن بۆ ئەوانەی لـە بومەلەرزەکەدا زیانیان لێ کەوتبوو هەموی ئەدرا بە بنەمالەی سوموزاو پاسەوان‌و سەربازەکان بۆ ئەوەی ئیمپەراتوری مالی سوموزای پێ بەهێز تر بکەن • بۆرجوازی‌یە کانی نیکاراگوا پەیوەندی خۆیان بە بچڕاوی ئەبینی لەگەل بنەمالەی سوموزادا ، بەرە بەرە چونە ناو راپەڕینی تازەوە •

لە سالی ١٩٧٤ دا گێژاوی جیهانی ئیمپریالیزم لە نیکاراگوا لەسەر لایـەنە رەختـە گرەکانی خەلك لـە لایەکـەوەو ئەپۆزیسیۆنە بۆرجوازی‌یەکان لە لایەکی ترەوە زیادی کرد بە جۆرێك کە گێژاوی ئیستای نیکاراگوا بە ماکی ئەو گێژاوە دائەنرێت •

٤ـ ئیمپەراتوری ئابوری

کاتێك سوموزای یەکەم لـە سەرەتای سیەکاندا دەسەلاتی گرتە دەست ، هەمو سامانێکی تەنیا کێلگەیەکی بچوك‌و پارچـە زەوی‌یەکی

نۆکه بو ، کاتێك له ساڵی ١٩٥٦ دا کوژرا سامانه‌که‌ی له نێوان ٦٠ـ١٥٠ ملیۆن دولار بو که ده‌یه‌کی هه‌مو زه‌وی‌و زاره کشتوکاڵی‌یه‌کانی وڵات ، ٥١٪ی کێڵگه‌کانی قاوه ، چـــه‌ندان به‌شی کومپانیا بازرگانی‌یه‌کـانو چه‌ندان ئه‌پارتمان‌و خـانوو به‌ره‌و زه‌وی‌و زاری شاری «ماناگوا»ی بـه ده‌سته‌وه بوو ٠

سامانی بنه‌ماڵه‌ی سوموزا له دوایدا زور تر بو ، ئه‌مرۆکه ته‌نیا له ناوخۆی نیکاراگوادا ئه‌گاته نزیکه‌ی ٤٠٠ ـ ٥٠٠ ملیۆن دۆلار ، کـه شه‌ش یه‌کێکی هـه‌مو وڵاتی نیکاراگوا ٣٠ ـ ٢٥٪ هـه‌مو ئه‌و زه‌وی‌و زارانـه‌ی بۆ کشتوکـاڵ ده‌ست ئه‌ده‌ن‌و ٢٦ کومپانیـای گـــه‌وره‌ی بازرگانی‌و ٠٠٠ ئه‌مانه هه‌مو به‌شێکن له سامان‌و دارایی سوموزا ٠٠

له سه‌ره‌تای چله‌کاندا بانقه‌کان‌و هه‌مو ئاژانسه ده‌وڵه‌تی‌یه‌کانی لـه پێناوی زۆر بونی سامانی خۆیدا به‌کار ئه‌هێنا ٠ وه‌کو ده‌سگرتن به‌ســه‌ر به‌روبوم‌و کڕین‌و فرۆشتن‌و ڕێـگادان بۆ هینانی که‌لوپه‌ل‌و دانانی نرخی شتومه‌ك بـــه قازانجی خۆی‌و ئه‌مجۆره شتانه‌دا ٠ هـه‌مو ئیعتیباراتێـکی ده‌وڵه‌تی ـ سه‌نه‌دو باوه‌ڕ پێکردن ـ ی له پێناوی قازانجی کومپانیاکانی خۆیدا ئه‌خسته کارو ئیتر هه‌مو خه‌ڵکی وڵات لێ‌ی بێبه‌ش بون ٠

به درێژایی دوه‌مین شه‌ڕی جیهانی سوموزا قازانجێکی زۆری لـه فرۆشتنی که‌ره‌سه‌ی خاو وه‌کو [زێڕ ، ته‌خته ، شتی تر] ٠٠ به وڵاتـه یه‌کگرتوه‌کانی ئه‌مه‌ریکاو ، هه‌روه‌ها دانانی قومار خانه‌و تیاترۆ خـانه‌و به‌رهه‌م هێنانی خواردنه‌وه‌و قاچاخچێتی که‌ره‌ســـه‌ی گێژ که‌ر [کـــه سه‌ربازه ئه‌مه‌ریکاییه‌کان به شوێنیدا ئه‌گه‌ڕان] ، ده‌سکه‌وت ٠ گـه‌لێك سودی له ڕۆژگاری شـــه‌ڕ وه‌ر گرت ، هه‌مو کێڵگه‌کانی قاوه‌و مڵك‌و ماڵ‌و که‌لوپه‌لی ئه‌ڵه‌مانیه‌کانی داگیر کرد ٠

له دوای دوه‌مین شه‌ڕی جیهانی سوموزا چه‌ندان تاکتیکی تازه‌ی بۆ کۆ کردنه‌وه‌ی سامان به‌کار هێنا ، پاسه‌وانه گه‌لی‌یه‌کانی ئه‌کرد به‌گژ ئه‌و که‌سانه‌دا کـــه زه‌وی‌و زاریان هه‌بو بۆ ئه‌وه‌ی به هـــه‌رزان پێ‌ی بفرۆشن ، هه‌رکـــه‌س ســه‌رپێچی کردبایه ئه‌یانـکوشت یان زیندانی ئه‌کرا .. ملك‌و ماڵی هه‌مو ئه‌و که‌سانه‌ی به بێ بیانو داگیر ئه‌کرد کـــه سه‌رپێچی‌یان له هه‌ڵوێست‌و فه‌رمانه‌کانی ئه‌کرد ، وه‌کو کارگه زێڕه‌کانی «سان ئه‌لبینو» که هینی لایه‌نگرانی چه‌کداره ساندینیسته‌کان بو ، هه‌موی داگیر کردن .

دوای ئه‌وه بنه‌ماڵه‌ی سوموزا چه‌ندان کارگه‌و ده‌زگای مودیرنی سنعه‌تی دامه‌زران‌و چـــالاکی ئابوری یان زیادی کـرد . هـــه‌روه‌ها مه‌ڵبه‌نده کانی خراپه خویی‌و [به‌د ره‌ووشتی] قومار خانه‌و ئه‌مجۆره‌شتا نه‌یان به‌سه‌رکرده گه‌وره‌کانی پاسه‌وانه‌کان سپارد . له‌جیـــاتی ئه‌مـــانه ڕێـگای کـــه‌شتی رانی‌و کومپانیای هاتوچـــۆی ئاسمانی‌و بارکردن‌و گواستنه‌وه بوو به ملکی تایبه‌تی سوموزا .

له‌گه‌ل ئه‌وه‌شدا سوموزا ده‌ستی له‌چاودێری کردنی قاچاخچیه‌کـانی که‌ره‌سه‌ی گێژ که‌رانه هـــه‌ڵنه‌گرت [که‌سودێـــکی زۆری تیـــا بو] .. قاچاخچی‌یه‌کی گه‌وره‌ی تلیاك فرۆشی‌له ســـاڵی ١٩٧٤ دا له‌یه‌کێك له‌دادگاکانی ئه‌مه‌ریکا په‌رده‌ی له‌سه‌ر مامه‌ڵه‌و مامـــه‌ڵه کاری خۆی له‌گـه‌ل سوموزا هه‌ڵماڵی‌و له‌بواری نێـوّ ده‌وڵه‌تاندا ریسوای کرد .

له حه‌فتاکاندا سوموزا بازرگانی یه‌کی پڕسودی تازه‌ی دۆزیه‌وه

ئەویش بەهاریکاری کوبایە راکردوەکان بانقێکی خوێنی دامەزراند •
ئەم بانقە بەپارەیەکی کەم خوێنی لەخەڵکی نیکاراگوا ئەکڕیو ئەینارد
بۆ ئەمەریکا و ئەوروپا •

هەندێك دەزگاو دامەزراوی تر کە بونە مڵکی تایبەتی بنەماڵەی سوموزا دەزگا کانی رادیۆو تەلەفزیۆنو رۆژنامەو ماسی گرتنو کارخانە کانی بەرهەم هێنانی خۆراكو گوشت کردنە قوتوو پالأوتگەی نەوتو کەرەسەی خانووبەرەو رستنو چنینو ئەمجۆرە شتانە بون • لەکۆتایی حەفتا کاندا دەسمایەی لەدەزگاو دامەزرا وەکانا خستەکار ، چەندان بانقی تازە دا مەزرانو چەندان کومپانی تر بونە مڵکی ئەو بنەماڵەیە • • بەمجۆرە بنەماڵەی سوموزا بریتی بو لە کۆمەڵێکی تەواوی دارایی کە لە زوربەی دەزگا ئابوری یەکانی وڵاتی نیکاراگوا دا چالاکی ئابوری یانەیان ئەنواندو زوربەشیان بە تەواوی بەدەست خۆیانەوە بون •

ئەمرۆ کە جگە لەسەدان ملیۆن دولار سامان لە نیکاراگوا کە بەدەست ئەم بنەماڵەوەیە ، ئیمپەراتوری ئابوری سوموزا لە هەمو وڵاتانی ئەمەریکادا بڵاوبۆتەوە • ئەگەر چی ژمارەی سەرمایەی سوموزا لەوڵاتە کانی دەرەوەی نیکاراگوا دا نهێنیو شاریاوەیە بەڵام وەکو ئەڵێن بەشێکی زۆری کومپانیای پۆڵای ئەمەریکا ، پان ئەمریکان ، ئوتیلە کانی ئینتەر کنتیناتتال و بەشێکی زۆر زەوی و زارو ئەپارتمانە کانی کالیفۆرنیای خواروو فلۆریدا هینی سوموزا یە ••

سوموزا چۆن توانیویێتی ئەو سامانە بەدەست بێنێ و ئیمپە راتۆری ئابوری لە ئەمەریکای لاتین دا پێك بێنێ ؟

ئاناستاسیو سوموزا ئیستاکه هەمو پایەو پلە گرنـگە کانی دەوڵەتی بەدەست خۆیو بنەماڵە کەیانەوە داوە • جگە لەسەرەکایەتی کۆمـــار ، سەرۆکایەتی پاسەوانی گـەلی ، سەرۆکایەتی کۆمیتەی دارایی دەرەوە ، سەرۆکایەتی کۆمیتەی نائاسایی گـەلیو چـەندان پایەوپلەی گرنگی‌تری دەوڵەتی بەدەست خۆیەوە گرتوە • لەکاتی بومەلەرزەکەی ساڵی ۱۹۷۲ دا ســـەرۆکی کاروباری پیتاك کۆکردنەوە بو • بەشێکی زۆری لــەو یارمەتی‌یە ۲۵۰ ملیۆن دۆلاری‌یەی کەلەدەرەوە درابو بە نیکاراگوا بۆ زیان لێکەوتوە کانی بومەلەرزە کە گرتیە ژێردەستی خۆی • کومپانیـا بازرگانی یەکانی سوموزا هیچ جۆرە باج و گومرکێکیان لەسەر نەبو ، تە نانەت زوربەیان ئاوو کارەبای خۆڕایان هــەبو • بـە شێکی تری کومپانیا گرنگەکانی نیکاراگوا ناچار بون هــەندێك لەبەشەکانی خـۆیان بدەن بەئەندامانی بنـەماڵەی سوموزا ، بێ ئـەوەی هیچ پوڵ و پارەیەك لەبەرامبەریا وەربگرن •

بەو جۆرە لەماوەی ٤٢ ساڵی رابوردودا(۱) ، بنەماڵەی سوموزا بو بووە بەشێـکی هەرگیزکەرت نەبووی بۆرجوازی نیکاراگوا ، شـایانی باسـکردنە پاشەکەوتەی سامـــانی بنەماڵەی سوموزا بەشێکی گرنـگی کاپیتالیستانەی نیکاراگوا یە ••دەسەو دایەرەی دارایی سوموزا بەشێك بو لە زنجیرەی بەیەکەوە بەستراوی دەستەو کۆمـــەڵە ئابوری یەکـــان کەدەسەلاتی خۆی لــــە رێـگای دانانی وردە کاری یانەو چـــاودێری کومــەڵە ئابوری یەکـانی وەکو «بانیك»(۲) و «بانامریـکا»(۳) بەدەست هێنا بو •

(۱) مەبەست لە سەردەمی نوسینی کتێبەکەیە •• نەك ئیستا ــ **وەرگێڕ** •

(۲) Bance Nicaraquense - BANIC.

(۳) Bancode America - BANAMERICA.

بەلاماربردنی دەستەی سوموزا بۆ سەرقازانجی ئـەو دوکۆمـەڵە بوبەهۆی چەندان پێکادانی گرنگ کەزوربەیان بەقازانجی سوموزا تەواو ئەبون • ئەم سێ کومـــەڵە لەزۆر بواری ئابوری دا ، دانانی سەرمایەو خستنە کاری دەسمایەدا هاوبەش بون • بەرنامە فراوانە ئابوری یەکانی سوموزا سودی بە هەمو بەشەکانی بورجوازی گەیاندوەو هەمویان پێی قایل بون • لەشەستەکانا هەمو بۆر جوازی یەکـانی نیکاراگوا پشتگیری پرۆژەی سنعەتی کردنیان ئەکرد کە لە لایەن ریژیمی سوموزا وەئەکرا •

سیاسەتی دارایی سوموزاو کەمکردنەوەی نرخی ئاوو کارەبا نەك تەنیا بە قازانجی سوموزا بو بەڵـــکو هەمو بەشەکـانی تری بۆرجوازی سودیان لێ وەرئەگرت ، بەو جۆرە سوموزا بوبو بە نوێنـەری قازانجی هەموو بەشە بۆرجوازی‌یە گرێدراوەکان ، ئەمەش هـۆی ئەوەبو کـــە سوموزا بەبێ پشتگیری کردنی بۆرجوازی یەکـــانی تر نـەی ئەتوانی لەوماوە دورودرێژە دا درێژە بەدەسەڵاتی حوکمداریتی خۆی بدات • • بونی دەسەڵاتی سیاسی بەدەست سوموزاوە زامنی‌پارا ستن‌و سەقامگیر بونی ریژیمی بورجوازی ئەکرد •

بەشی دووەم

راپەڕینی شۆرشگێڕانەی نیکاراگوا

راپەڕینی شۆرشگێرانەی نیکاراگوا :

یەکەمین تێکشکانی راپەڕینی ئازادیخوازانەی خەڵکی نیکاراگوا لە ساڵی ١٩٣٤ دا رۆژگارێکی نوشوستی سیاسی درێژی بە شوێن خۆیدا هێنا ، کە راپەڕینی شۆرشگێڕانە وەکو هەڵچونێکی سیاسی ئاڵۆزی لێ هاتو سەرکردەکانی لەناو چون • رۆژگاری شەڕی دژی ئیمپریالیزم ٢٧ ـ ١٩٣٤ گەلێك تاقیکردنەوەی گرنگی نیشانی خەڵك دا ، بەڵام ئەم تاقیکردنەوانە تەنیا لە دوای سەرلەنوێ تازە کردنەوەی راپەڕینی شۆرشگێڕانە کەوتە بەرچاو کە لە کۆتایی پەنجاکاندا رویدا •

راپەڕینە ئازادیخوازەکانی سالانی ٢٧ ـ ١٩٣٤ ناوەرۆکێکی قوڵو روناکی دژی ئیمپریالیستی هەبو ، ئەم ناوەرۆکە شۆرشگێڕانەیە لەگەڵ ستراتیجی شۆرشگێرانەی چەکداری‌دا شەقڵی روخمارێکی راستی راپەڕینی دژ بە ئیمپریالیزمی دەست درێژکار دەرکەوت ، پێشەنگەکانی راپەڕین بە سەرکردەیی ساندینو لە دوای کۆتایی شەڕ لە پێناوی یاسای بنچینەیدا لە ساڵی ١٩٢٧ راپەڕینیان پێك هێناو

راپەڕینی چەکدارانەیان بە تەنیا ڕێگای چارە سەریانەی هەمو مەسەلە سیاسیو ئابوریو کومەلآیەتیە کانی خەلکی نیکاراگوا ئەزانی •

لە ماوەی ئەو حەوت ساڵەدا گەورە ترین ڕاپەڕینی خەلکی ئەمەریکای لاتین رویدا • شەڕی نارێکو پارتیزانی یانە لەگەل راپەڕینەکانی تری سەرجەمی خەلکدا توانی دابو دەزگای سەربازی ولآتە یەکگرتووەکانی ئەمەریکا تێك بشکێنێو ئیمپریالیزمی دەست درێژکار ناچار بکات کە ولآتەکە بەجێ بێلێ •••

لەگەل دەرکردنی دەست درێژ کارانی ئەمەریکایدا شەڕو ناکوکی توندو تیژ لەگەل کونە پەرستانی ناو خودا دەستی پێکرد ، شێوەی راپەڕینەکە لە شێوەی چەکداری یەوە گوڕدرا بو شێوەی سیاسی •• بەلآم پیلانی کوشتنی ساندینو لە سالی ١٩٣٤ وپەلاماری کتوپڕیو لەناکاو بوسەر بنکەو پایەگاکانی چەکدارە راپەڕیوەکان بوو بە هوی ئەوە کە راپەڕینەکە تێك بشکێ •• لە ماوەی سێ سال شەڕی سەرکوتکەرانەدا جەنڕال « پدرو ئالتا میرانو » لە ناو چوو دوا قەلآی شوڕشگێڕەکان لەناو براو راپەڕیوەکانی ساندینیستا ناچار بون ولآتەکە بەجێ بهێلن •

لە دوای تێکشکانی راپەڕینی ساندینیستا سەر لەنوێ راپەڕینی شوڕشگێڕانە دەستی پێکردەوە کە تاکو سالی ١٩٥٦ درێژەی کێشا•• ئەم نوشوستی یە دورو درێژە پەیوەندی بە بەرەی ئازادیخوازی گەلی ساندینیستاوە هەبو •

نوشوستی راپەڕینی شورشگێڕانە مانای کوتایی هێنان بە راپەڕینی خەلکی نیکاراگوا نەبو، لە گەل ئەوەشدا کە عونسورەکانی راپەڕینە کە لاواز بون بەلآم کوتایی هەر پێ نەهات •

بۆ نمونە لە سەرەتای مانگی مایسی ١٩٣٥ دا چەندان خۆ نیشاندانی بەربڵاو لە لایەن کرێکارانی دەزگا سنعەتی‌یەکانەوە دەست پێکرا کە لە لایەن پاسەوانە گەلی‌یەکانەوە سەرکوت کران .. ساڵی دوای ئەوە کاتێك نرخی نەوت زیادی کرد مانگرتنێکی گەورەی کۆمەڵانی خەڵك دەستی پێکرد . لە ساڵەکانی دوایشدا دیسان راپەڕینی مانگرتنانە لە چەند شوێنێکی تایبەتیدا رویدا . لە ساڵی ١٩٤٤ دا کرێکارانی کومپانیای لاستیك دروست کردن لە کارگەی [لائایندیا]و [مرالاد لوس بواس] راپەڕینێکی فراوانیان رێکخست ، کە تەنانەت گەیشتە رادەی پەلامار دانی چەکدارانە .. دیسانەوە لە ساڵەکانی دوایی تردا مانگرتنی کرێکارە کشتوکاڵی‌یەکان لە کێڵگەی «چی چی گالپا»و راپەڕینی جوتیارەکان لە « بواکو » لە دژی خاوەن زەوی‌و زارەکان دەستی پێکرد .

ئەتوانین گەورە ترین تایبەتەکانی سەردەمی نوشوستی ٢٢ ساڵە بە نەبونی رێکخراوێکی شۆرشگێڕانەی پێشڕەو لە باڵی چەپداو ، سەرکوتکردنی یەك لە دوای یەکی راپەڕینەکان ، بە تێکشکانی راپەڕین‌و دەسەڵاتی بۆرجوازی‌یە راستڕەوەکان دابنێین .

١ـ خۆ رێکخستنی راپەڕینی نوێی شۆرشگێڕانە

لە سەرەتاو کۆتایی پەنجاکاندا چەندان هەل‌و مەرجی تازە پەیدا بون . لە دوای دوەمین شەڕی جیهانی کۆتایی بە سەردەمی « رەونەق » هات‌و ئیمپریالیزمی جیهانی دوچاری گەلێك ناکۆکی و ئاڵۆزی ئابوری‌و سیاسی هات .. لە نیوەی یەکەمی پەنجاکاندا ریژیمی نیکاراگوا توانی بەهۆی سود وەرگرتن لە گرانی نرخی لۆکە مەوقیعیەتی خۆی بسەلمێنێ

گرانی نرخی لۆکه بو به هۆی ئەوه که خاوەن زەوی‌و زارەکانی رۆژ ئاوای وڵات جوتیارەکان به زۆر له سەر زەوی‌و زارەکانیان دەر بکەن ، ئەو بەشه جوتیارەی که به شێوەی کرێکاری رۆژانه لـــه کێڵگەکان ئیشیان ئەکرد دوچاری هەژاری‌و دەسکورتی بون‌و ئەمـــه خۆی لـــه خـــۆیدا زەمینەیەکی لـەباری بۆ راپـەڕینی شۆڕشگێڕانەی خەڵـکی نیکاراگوا رەخساند •

له ساڵی ۱۹٥٦ دا دیکتاتۆری نیکاراگوا به هـۆی کۆمەڵێکی بچوکی شۆڕشگێڕانەوه بەسـەر کردەیی « ریگۆ برتۆ لوپزپرز » ئیعـــدامی شورشگێڕانه کراو دوای ئەوه گێژاوی سیاسی سەرتاسەری نیکاراگوای گرتەوه ، له دوای ئەم کارەش سەردەمی نوشوستی سیاسی کۆتایی پێ هات‌و هـــەل‌و مـەرجی لەبار بـۆ ســـەرلـەنوێ هەڵـــگیرساندنەوەی راپەڕینــــی ئازادیخوازانەی خەڵــکی نیکاراگوا هـــاته پێشەوەو دوەمین قوناغی راپەڕینەکه ئاماده بو •

گێژاوی ئابوری که به هۆی هەرزان بونی نرخی لۆکەو قـاوەوه بو ، له نیکاراگوا دەستی پێکردو ئەم کاره بو بــه هـۆی گەشـــه کردنی راپەڕینی کۆمەڵانی خەڵـکی نیـکاراگوا • کرێـکارانی رێـگای ئاسن ، کەوش دروەکان‌و نەخۆشخانەکـــان‌و کرێکاره کشتوکـاڵی‌یه کـــان‌و جوتیارەکان لەگەل مامۆستاو قوتابیاندا کەوتنه خۆ • راپەڕینی نەقـــابەی کرێـکاران پەرەی سەند زیاتر له ۱۸ یەکێتی کرێکاران دامەزران •

راپەڕینی قوتابیانی نیکاراگوا له ۲۳ی مانگی تەموزی ۱۹٥٦ دا ئاڵای

ڕاپەڕینیان لە دژی ڕیژیمی کۆنە پەرستانەی سوموزا بەرز کردەوە ، لەو سانەدا دەستەیەکی بچوك لە دانشگای نیکاراگوا وەکو ڕێکخراوێك دامەزران •• ڕاپەڕینی قوتابیان جگە لە ڕابەرایەتی کردنی قوتابیەکان دەستیان کرد بە ڕێکخستن‌و هێنانە ناو کێشەی ڕاپەڕینی کرێکاران‌و جوتیارانەوە •

لە ساڵی ١٩٥٩ دا خەڵکی شاری «لیۆن» خۆ نیشاندانێکی بێ دەنگی‌یان لە سەر شەقامەکان ساز کرد بۆ دەربڕینی بێزرای‌یان بەرامبەر بە تاوانەکانی ڕێژیمی سوموزا•• بەڵام ئەو خۆنیشاندانە بە شێوەیەکی زۆر بێ وێنە لە مێژودا خوێناوی بو کە زوربەی خەڵکی شارەکە بە دەست پاسەوانە گەلی‌یەکان کوژران •

لە هەمان کاتا سەرکردە چەپی‌یەکانی ڕاپەڕینی قوتابیان هەوڵیان دا ڕێکخراوێك بە ناوی [بەرەی لاوە شۆرشگێرە گەلی‌یەکان]ەوە دامەزرێنن چونکە بە دەست زەبرو زەنگی هێزە کۆنەپەرستەکانی سوموزاوە دوچاری شکستی هاتبون • زوربەی ڕاپەڕینی قوتابیان دروشمی « نە چەپ‌و نە ڕاست » یان بەرز کردبۆوە چونکە بیرو باوەڕی چینی فەرمانڕەوا زۆر کاری تێ کردبون •

لەو سەردەمەدا چەندان کودتاو یاخی بونی چەکدارانەی جۆربەجۆر لە لایەن کۆنە پارێزەکانەوە ساز ئەدرا کە زوربەیان لە لایەن وڵاتە دراوسێکانیانەوە پشتگیری یان لێ ئەکران • ئەمجۆرە هەوڵدانانە بە هیچ جۆر شۆرشگێرانە نەبون چونکە مەبەستیان لەناو بردنی ڕیژیم نەبو بەڵکو تەنیا ئەیانویست چەند ئیمتیازاتیکیان دەست بکەوێت ، هەروەها لە ناو هوردوگا سەربازی‌یەکانیشدا چەندان جار یاخی بونی چەکداری روی ئەدا کە هەمویان بە توندی سەرکوت ئەکرانەوە •

هەمو ئەو چالاکی‌یانەی کە نە نێوان ساڵەکانی ٥٦ ـ ١٩٦٠ دا روی ئەدا ئەوەی نیشان ئەدا کە قۆناغێکی تازە بۆ راپەڕینی شۆرشگێڕانە لـــە کۆمەڵدا پەیدا بووە • ئەتوانین دیاردە تایبەتیەکانی ئەم سەردەمە بە شێوەی خوارەوە بخەینە بەر چاو •

١ ـ گێژاوی ئابوری بـە هۆی کەمبونەوەی نرخی لۆکـــەو قاوە لـــە بازاڕی جیهانیداو زۆری بێکاری لەناو کرێـکارە کشتوکاڵکارەکاناو گەشە کردنی بیزاری‌و توڕەیی •

٢ ـ کەمـکردنەوەی توندو تیـــژی دیکتاتۆریانە لـــە دوای کوشتنی سوموزای یەکەم لە لایەن نیشتمان پەروەرەکانەوەو هاتنە پیشەوەی زەمینەی لەبارو فراوان بۆ راپەڕین‌و گەشە کردنی راپەڕینەکان •

٣ ـ گەشە کردنی راپەڕینی خۆ بە خۆیی لەناو توێژەکانی خەڵـکدا ، کرێکاران ، جوتیاران ، قوتابیان ، بۆرجوازی بچوکی شارەکـان‌و سەربازەکان ئەویش بە هۆی روودانی دو خاڵەکەی سەرەوە •

٤ ـ ئارەزوی خـــەڵك لـــەناو هێـــزە هوشیارەکانا بۆ رێکخستن‌و دامەزراندنی دەستەو کۆمەڵی شۆرشگێڕانەی بەربڵاو •

٥ ـ نەبونی رێکخراوێکی شۆرشگێڕانەی ئەوتۆ کە بتوانێت لـــە پێش راپەڕینی خەڵکەکەوە راپەڕینی دژی ریژیم ساز بدات ، هەروەهـا ئەوەش کە حزبی سوشیالیستی نیکاراگوا کەمتوانایی خۆی لـــە بارەی رابەرایەتی کردنی شۆڕشگێڕانەی کۆمـــەڵانی خەڵـــکەوە دەرخستبو ، وە بە زۆری شوێنی کۆمەڵانی خەڵك ئەکـــەوتن •• هەروەها حزبە بۆرجوازی‌یەکـان ماوەیەکی زۆر بو کـــە پەیامی مێژویی خۆیان دۆڕاندبو •

٦ - بە شێوەی گشتی لاوەکان ئارەزویان لە راپەڕینی شۆڕشگێڕانە بو ، بە تایبەتی لە دوای سەرکەوتنی شۆڕشی کوبا •

٧ - تێکشکانی هەوڵو تەقەللای سەربازی‌یانە کە بە زۆری وەکو پیلان یان پەلامار لە لایەن وڵاتە دراوسێکانەوە رێك ئەخرا ، لەگەڵ ئەوەشدا ئەمجۆرە کردارانە لاوە شۆڕشگێڕەکانی خستە سەر بەزمو بساتی رێبازی چەکدارانە •

٨ - یەکگرتنی بەشەکانی رێکخراوی سیاسی‌و سەربازی پێشڕەو •

٢- پێك هاتنی بەرەی ئازادیخوازی گەلی ساندینیستا

لە ٢٣ی تەموزی ١٩٦١ دا « بەرەی ئازادیخوازی گەلی ساندینیستا پێك هات ، دامەزراندنی ئەم بەرەیە گەورە ترین روداوی مێژویی سەردەمی تازەی مێژوی نیکاراگوا بو ، ئەم بەرەیە ناوی خۆی بە ناوی «ساندینو»ی رابەری راپەڕینی دژی ئیمپریالیستی ساڵەکانی ٢٧-١٩٣٤ەوە ناو نابو ، زور بە گورجی‌و لە ماوەیەکی کەمدا توانی خۆی وەکو گەورە ترین روداوی راپەڕینانەی نیکاراگوا بسەلمێنێ •

بەرەی ساندینیستا راستەوخۆ لەناو دەرونی نوشوستی‌یەکانی رابوردوی راپەڕینەکانی جەڵکی نیکاراگواوە سەری هەڵدا ، ئەو نوشوستی‌یانەی کە لە لایەن ئەپۆزیسیۆنی بۆرجوازی‌و حزبی سۆشیالیستی نیکاراگواوە کەوتبونەوە • هاتنە کایەی بەرەی ناوبراو وەکو کۆتایی یەکەمین قۆناغی چالاکی چەکدارانەو سەرەتای قۆناغێکی تازەی شۆڕشگێڕانەی خاوەن ئۆرگانی سیاسی - سەربازی یەکپارچەو شۆرشگێڕی تایبەتی دەرکەوت • چالاکی چەکدارانەی ساڵەکانی

٥٦ – ١٩٦١ هیــچ بەرنامەیەکی تیـــوری شۆرشگێڕانەو ڕێـکخستنی ناوەندیو ڕێبازێکی ئایدیۆلۆجیکیو پایەو پلەی لەناو کۆمەڵانی خەڵـکدا نــــەبو •

ئـــەم کەمو کورتیانە لـــە ئەنجامی نەبونی ئازادی دیموکراتیو نزمی ئاستی ڕۆشنبیرانەی خەڵكو نەبونی ئایدیۆلۆجیو تیوری شۆرشگێڕانەوە خولقابون •

بەرەی ئازادیخوازی گەلی ساندینیستا ئەبوا هــەلو مــەرجی تازەی دەرونی لەبارەی ڕاپەڕینی دژی ڕیژیمی سوموزاو لەناو بردنی قەوارەی ئابوریو سەربازی بوروکراتیــکی فەرمانڕەواوە دابنایە •• ستراتیجی بەرەی ئازادیخوازی گەلی ••• بریتی بو لــە شەڕی پارتیزانیانە ، کـــە شێوەیەکە لە شێوەکانی ڕاپەڕینی چەکدارانەو سود لە دەستەو کۆمەڵـــە بچوکەکانی ناوچە لادێیەکان وەر ئەگرێو کۆمەڵانی خەڵك ئەکێشێتە ناو کۆڕی خەباتی چەکداریەوە •

ساندینیستا لە بارەیدیاریکردنی ستراتیجی خۆیەوە سودێکی زۆری لە تاقیکردنەوەکانی شۆرشی کوبا وەر گرتبو ، ئیلهامی شۆرشگێڕانەی لــە ڕاپەڕینە چەکداریەکەی ساندینۆ وەر گرتبو • لە دوای پێك هێنـــانی بەرە ، بەردەوام دەستی کرد بـــە کۆ کردنەوەو ڕێکخستنی لەشـکری چەکدار ، لە ساڵی ١٩٦٣ دا یەکەمین پەلاماری بردە ســەر پاســـەوانە گەلیەکان لە هینـــدوراس •• لەو شەڕانەیدا کـــە لـــە ناوچەکانی «کوکو»(١) و ڕوبارەکانی «بوکی»(٢) کران لەشکری پارتیزانی بە توندی شـــــکان •

(١) Coco.　　(٢) Bocayriver.

تێکشکانە سەرەتاییەکانی لەشکری پاریتزانی بون بە هۆی ئەوە کە ساندینیستا بۆ ماوەیەك چالاکی چەکدارانەی گەورەی خۆی رابگرێو لە سالەکانی ٦٤ – ١٩٦٥ دا دەستی کرد بە دامەزراندنی ئۆرگانێکی شێوە ئاشکرا بۆ ئەوەی لە رێگای ئەو رێکخراوەوە پشتگیری سیاسییانەی خەلکی نیکاراگوا وەر بگرێو خۆی بۆ دەست وەشاندنی چەکدارانەی داهاتو ئامادە بکات • بۆ ئەم مەبەستە «بەرەی قوتابییە شۆرشگێرەکان»و چەندان « کومیتەی خەلکی شار » دامەزران • هەروەها ساندینیستا هەولی ئەوەی دا حزبی سوشیالیست را بکێشێتە ناو کیشمەیەکی ئایدیۆلۆجیانەوە •

لەو ماوەیەدا «بەرە» توانی ژمارەیەك لە کۆمەلانی خەلك لەناو کۆمەلە نیوە پرولیتارییەکانو نیشتەجێ یانی دەورو بەری شارەکانو مەلبەندە سنعەتییەکاندا بۆ لای خۆی رابکێشێ •• هەروەها راگەیاندنو جموجولی چەکدارانەش لە سالی ١٩٦٦ دا لە چیاو کوێستانەکانا دەستی پێکرد • کرێکارە شورشکیرەکان ئەوانەی ئەمرۆ(١) کاروباری سەرکردەیی «بەرە» یان بە دەستەوەیە رۆلێکی زۆر گەورەیان لە کاروباری سیاسیدا گێرا •

گەورە ترین دەسکەوتی راپەرینی ساندینیستا لە سالەکانی ٦٠ – ١٩٦٧ دا ئەوە بو هێزە شورشگێرە پەردەوازە کانیان کۆ کردەوە ، رێگای راپەرینی توندو تیژیان رونکردەوە ، درێژە یان بە پیلانی شەڕی شۆرشگێرانەدا ، ئەمانە سەرەڕای ئەو نوشوستییە سەربازییەی لە سالی ١٩٦٣ دا بە سەریانا هات •

لە سالی ١٩٦٦ دا ساندینیستا هەستی بە هەلەکانی خۆی کرد ،

---

(١) ئەمرۆ •• مەبەست لە کاتی نوسینی کتێبەکەیە – (وەرگێر)

بتکەیەکی پارتیزانی لە «پانکازان» کردەوە بۆ چالاکی نواندنی چەکدارانە لـە شارەکانا • ئەمەش لە کاتێکدا بو کە رووالـەتە شێوە ئازادیەکـەی سەردەمی سەرکۆماری «شیك» تەواو ئەبو ، تاچیتو سوموزای خـۆی بۆ هەڵبژاردنی سەرکۆماری ئامادە کردبو • لـەو کـاتەدا کـە حزبی سوشیالیستو ئەپۆزیسیۆنی بۆرجوازی بە هەڵبژاردنەوە خەریك بون • ئالەو کاتە بەرەی ساندینیستا چـەندان دەستە کۆمەڵی چەکداری لە چیاو کوێستانەکانا دامەزراند •

شەڕ لە نێوان چەکدارەکانی ساندینیستاو پاسەوانە گەلیەکانا دەستی پێکرد • لەگەل ئەوەدا کە پارتیزانەکان لە شەڕی «پانکازان»دا شـکان ، ئەگـەر لەگەل ئەنجامی هەڵبژاردنەکەدا بەراورد بکرێ سەرکەوتنێکی سیاسیانە بوو •• لەکـاتی شەڕەکـانی پانـکازان دا پەیوەندی نێـوان چەکدارەکـانو جوتیارەکـان بەتین تر بوو • ژمـارەیەکی زۆری جوتیارەکان هاتنە ناو چەکدارەکانەوە •

٣ـ ستراتیجی تازە :

شەڕی درێـژ خایەنی خەڵك

لە ساڵی ١٩٦٧ دا دوای شەڕی پانکازان سێیەمین قۆناغی راپەڕینی شۆرشگێڕانەی خەڵـکی نیکاراگوا دەستی پێـکرد • لەو ساڵەدا « بەرەی ئازادیخوازی گەلی ساندینیستا » ئەنجامی راپەڕینی چەکدارانەو پێنج ساڵ کاری سیاسیانەی رێکخراوەکانی وەر گرت ، ستراتیجێکی تازەی بە ناوی « ستراتیجی شەڕی درێژ خایەنی خەڵك »ەوە دانا ••

شەڕی پانکازان ، ئەگەرچی بە شکستی سەربازی بەرەی ساندینیستا

تەواو بو ، بەلام لە گەلێك بواری ترا ئەهمیەتێكی سیاسی زۆری هەبو ..
«ریكاردو مورالز» كە یەكێك بو لە چەكدارە ساندینیستەكان لـــە بارەی
ئەهمیەتی شەڕی پانكازانەوە وتویە :

« پانكازان ئاسۆیەكی تازەی بۆ شـــەڕی خـــەڵك كردەوە ، لە هەمان كاتا رێــگای لـــە بۆرجـــوازیو ریفورمیستەكان گرت ، پانكازان تواناى خەڵـــكی بۆ پەلامار دانێـــكی بەهێزی دژی ئالیـــگارشیو ئیمپریالیزم خستە جوڵـــە ، گیـــانی شورشگێڕانەو لەخۆ بوردنی هـــاندا ، ترس‌و خـــۆ بەدەستەوەدان‌و ورە بەردانی لەناو برد » .

لە ساڵەكانی ٦٧ ـ ١٩٧٤ دا « بەرەی ئازادیخوازی گەلی ساندینیستا» بە پێی ستراتیجێكی تازە كاری رێكخستنی خۆی لە ناوچە لادێیەكـــان‌و شارەكاندا سازدا ، بەرە هەوڵی دا ناكۆكی نێوان كاری خەڵك‌و كـــاری دەرونی رێكخراوەكان بە شێوەیەكی مام ناوەندی‌یانە چـــارەسەر بـــكات ، یان كەمی بكاتەوە .. ئیش‌و كاری بێ سەرو بەرەی رێكخراوەكان گەلێك گیرو گرفتی ئەنایەوە ؛ لە لایەكی تریشەوە نەبونی رێكخراوی خەڵـــكی بو بە هۆی ئەوە كە تا رادەیەك بەرە لە خەڵك جیـــا بـــكاتەوە . ئەبوا ئەندامانی بەرە لە ناو خەڵـــكە هوشیارو راپەڕیوەكانا رێكخستنی خـــۆی پەروەردە بكردبایە . لە هەمان كـــاتا ئەبوا بەرە هـــەوڵی ئەوەی بدابایە كۆمەلانی خەڵك كـــە لـــە واقیـــع دا توانای گۆڕینی مێژویان هەیەو دروستكەری مێژون لە رێــگای ئۆرگانەكانی بەرەوە رێكیان بخات‌و لـــە دەوری خۆی كۆیان بكاتەوە .

ستراتیجی گشتی « بەرەی ئازادیخوازی گەلی ساندینیستا » شـەڕی درێژ خایەنی کۆمەلانی خەڵك بو ، کە لە پێناوی ئازادی گەلو کۆمەڵدا تێ ئەکۆشا ، ئیمپریالیزمی دەرەوەو کۆنە پەرستانی ناو خۆ کە لە لایەن بۆرجوازی مالیو ریژیمی دیکتاتۆری سوموزاوە پشتگیری‌یان لێ ئەکرا ، ئەمانە دوژمنی سەرسەختی گەلی نیکاراگوابون •

نیکاراگوا ولاتێکی سەرمایەداری یە ، بەلام قـۆناغی شـورشەکەی ناتوانێت سوشیالیستیانە بێت ، چونکە سەرمایەدارانی نیکاراگوا وەکـــو سەرمایە دارانی ئەوروپاو ولاتە سنعەتی‌یە پێشکەوتووەکان نین کە شورشی سوشیالیستیانەیان تیا بگونجێ •• هۆیە ستراتیجیو تاکتیکی‌یەکان قۆناغی سوشیالیزم ئەخەنە دواوە •

بەلام ئەگەر شۆرشی نیکاراگوا شورشێکی سوشیالیستیانە نەبێت ئەمە مانای ئەوە نیـە کە بەرەی ساندینیستا لە هـەوڵی بـە ئەنجـام گەیاندنـی شورشێکی دیموکراتی بۆرجوازی‌یانەدا نەبێت •• بورجوازی وەجـــاخ کوێری نیکاراگوا توانای ئەوەی نیە راپەڕینێکی دژی ئیمپریالیستیو دژی دیکتاتۆری بگرێتــە دەســتو رابەری بـکات • لە لایـەکەوە پـرۆژەی شۆرشگێڕی بە مانای چارەسەر کردنی ناکۆکی‌یەکانە کە هەندێك لـــە سەرمایەدارە دواکەوتووەکانی نیکاراگوا دەستەو یەخەن لە گەلیا ، نـەك ئـەو ناکۆکی‌یـە دژی فیودالی‌یانـەی کە ماکـی شۆرشـی بـۆرجوازی دیموکراتـین •

ئامانجـی شورشی دیموکراتـی خەڵـك لە ناوبردنـی دیـکتاتۆری سوموزابو ، ئەم شۆرشە ناتوانێ یەکسەر بگاتە قۆناغی سوشیالـیزم • • چونکە هەمو توێژەکانی خەڵك ـ نەك تەنیا پرۆلیتاریا ـ لە دژی ئیمپریالیزمی

بنتي‌و دیکتاتۆری سوموزا راپەڕیون • لەم رووەوە حکومەتێکی شورشگێڕی خەڵك جێگای رێژیمەکە ئەگرێتەوە •

پێویستبو حکومەتی شۆرش بە گورجی دەزگا ئینحساریە مالی‌یەکان‌و سامانی سوموزاو ، سەرمایە ئینحساری‌یەکان‌و بەشی بەرهەم هێنەرە کشتوکاڵی‌یەکان کە بە دەست خاوەن ماڵکە لاتیفۆندی‌یە کانەوە بون ، بگرتبایە زێر دەستی خۆی ••

حکومەتی شۆرش سنعەتی نیشتمانی پەرە پێ بداتو بە یەکجاری دەسەلاتی سیاسی‌و ئابوری ئیمپریالیزم لەناو ببات •• دەست گرتن بە سەر بانقەکانا ، نەهێشتنی بێکاری لە شارو لادێکان ، بەر گرتن لە ناخۆشبوونی ژیان ، زۆر کردنی کرێی رۆژانەی کرێکاران ، خۆماڵی کردنی کومپانیا ئینحساری‌یەکانی دەرەوە ، هێنانەدی دروشمی « زەوی هینی ئەو کەسەیە کاری تیا ئەکات » • ئەمانە هەمو ئەرکی سەرشانی شۆرشن •

شۆرشی دیموکراتی ئەبوا «پاسەوانی گەلی» گرێدراو بە ئیمپریالیزمەوە لەناو بباتو لە جێگای ئەو لەشکری خەڵك کە کرێکارو جوتیاران بڕ برە پشتی ئەو لەشکرەن‌و داکۆکی لەسەر قازانجی شۆرش ئەکەن ، پێك بێنێت •

ئەو هێزانەی بەشداری شۆرشیان کردوە ، حکومەتی شۆرشی خەڵك دائەمەزرێنن کە بریتین لە کرێکاران ، جوتیاران ، مەزهەبی‌یە پێشکەوتنخوازەکان ، سەربازە نیشتمان پەروەرەکان ، توێژی ناوەڕاستو خوارەوی خەڵکی شارو لادێ،بۆرجوازی‌یە بەرهەڵستکارەکان،رۆشنبیرانو قوتابیان‌و هەمو توێژەکانی خەڵك بەژن‌و پیاوەوە ، جوان‌و پیر ، پێست

سوزەکان ، رەش پێستەکان ، سپی پێستەکان •

چینی کرێکار هێزی رابەریکاری شۆرشن ، کە هۆشیار ترینو باشترین ئەندامیان لە بەرەی ئازادیخوازی گەلی ساندینیستا کۆ بونەتەوە• بە پشتیوانی ئەو هێزە رەسەنانەوە سەربەخۆیی گەلیو دیموکراتی زامن ئەکرێو شۆرشی دیموکراتی خەڵك هەلو مەرجی لەبار بۆ قۆناغی بونە سوشیالیزم ئەرەخسێنێ •

شۆرشی دیموکراتی خەڵك ئەرکی بنچینەیی خۆی بە کۆمەڵانی خەڵکی لادێ ئەسپێرێ •• سەرنجی تایبەتی لادێکان ئەدات ، بەو مانایە کە لادێکان بە لاوازترین شوێنی دەسەڵاتی دوژمن دائەنرێنو هێزی سەرەکی سوموزا لە شارەکاندایە • هەروەها مەسەلەی زەویو زار گەورە ترین مەسەلەی شۆرشی نیکاراگوایە ، لەبەر ئەمە پایەی پاراستنی خەڵك لە لادێکاندا ئەبێت •• کرێکارە کشتوکاڵیەکان گەورە ترین بەشی چینی کرێکار بونو شان بە شانی جوتیارەکان بە گەورە ترین پشتیوانی شۆرش دائەنرێن • لەم روەوەیە کەوا لەشکری خەڵك بە تەواوی لە لادێکاندا سەر هەڵ ئەدات • هەروەها بەرەی ساندینیستا بەشێوەی نیوە نهێنیو نیوە ئاشکرا لەناو دەرونی یەکێتیەکانی کرێکاراندا کاری ئەکرد •

لە رێگای یاساییو ئاشتیانەوە هەرگیز ریژیمی سوموزا لەناو ناچێت • لە کاتێکدا هێزی سەربازی ئیمپریالیزم لە وڵاتی نیکاراگوادا نەبو ، چارەسەری ناکۆکیەکانی نێوان خەڵكو رێژیمی سوموزا لە رێگای شەرێکی ئازادیخوازانەوە نەئەبو ، بەڵکو لە رێگای شۆرشی ناو خۆیەوە چارەسەر ئەکرا • شەرو شۆرشی ناو خۆیی تەنیا رێگایە بۆ لەناو بردنی حوکمی دیکتاتۆریانەو دامەزراندنی حکومەتی شۆرشگێرانەی خەڵك • راپەرینی شۆرشگێرانە ئەبوا بە هەر جۆرێك بوایە دەستپێوەردانی

بێگانەی لە وڵات دور بخستبایەتەوە ، چونکە دەستێوەردانی سوپـــایـی ئیمپریالیزم ئەبوە هۆی درێژە پێدانو خوێناوی تر کردنی راپەڕینەکە •

بەرەی ساندینیستا لەو ماوەڕەدا بو کە دەستێوەردانی سوپایی بێگانە پرۆژەی راپەڕینو ستراتیجو تاکتیکی ئیستا (١) بە گشتیو لە بنەڕەتـەوە ئەگۆڕێت • لەو کاتەشدا «بەرە» ناچار ئەبو داوای یارمەتی لە دەوڵەتـــە دۆستو پێشکەوتووەکان بکات •

لـــە دوای پێك هاتنی « یەکێتی دیموکراتی ئـازا دیخـــوازانەی ـ یودل » بەرەی ساندینیستا ئەوەی ئاشکرا کرد ، کە لەگەل ئەوەشـــدا ئەم یەکێتی‌یە ئەتوانێت رۆڵێکی گەورەو بەدیار لە راپەڕینەکەدا بگێڕێ•• بەڵام « بەرە » هەرگیز ئامادە نیە بەشداری لەگەلدا بکات وە یان بەرنامـە ریفورمیستیو سازاندنەکانی قبوڵ بکات • لەم روەوە زۆر سەرزەنشتی حزبی سوشیالیستی نیکاراگوای کرد لەناو ئەو یەکێتی‌یەدا •

لە ساڵی ١٩٧٣ دا زیاتر لە سێ هەزار کەس خەڵکی ناوچـــەی « سابتیاوا » ئەوەیان ئاشکرا کرد کە ئامادەن گیانی خۆیان لە رێـــگای پاراستنی وڵاتە کەیانەوە بەخت بکەن •

لە ساڵی ١٩٧٢ دا سـەرتا سـەری ئەمەریـکای ناوەنـد دوچاری گێژاوی ئابوری بو ، لە لایەکی تریشەوە بومەلەرزەکەی « ماناگوا » لە هەمان ساڵدا وڵاتی دوچاری گێژاوێکی قوڵ کردبو •

سوموزا بە هۆی سود وەرگرتن لە ٢٥٠ ملیۆن دۆلار کـە بـــە یارمەتـی لـە وڵاتەکانـی دەرەوە دابویان بـە زیـــان لێکەوتووەکانـــی بومەلەرزەکە ، دەسەڵاتی ئابوریو سیاسی خۆی مەحکەم تر کرد •

---

(١) کاتی نوسینی کتیبەکە •• ـ وەرگـێڕ ـ •

له دوایی بومەلەرزەکە چەند بڕیارێك له بارەی کەمکردنەوەی کرێی ڕۆژانەو زۆر کردنی سەعاتی ئیشکردن درا ، که بو به هۆی هەڵچون‌و ڕاپەڕینی کرێکاران •

له ساڵه‌کانی ۱۹۷۳ ـ ۱۹۷٤ دا چەندان مانگرتنی کرێکارانی ڕستن‌و چنین، خانوو بەره ، حەوجۆش سازی ، باخه مۆزه‌کان، نەخۆشخانەکان کار گوزاری گشتی دەستی پێکرد • بەرەی ساندینیستا زۆر هەوڵی دا ڕۆڵێکی گەوره له ڕێکخستنی کرێکاراندا بگێڕێ‌و توانی لەناو دەرونی ڕێکخراوه کرێکاری‌یەکاندا ئەو ڕابەرانه بکاته دەرەوه که لایەنگری دەوڵەت بون له « یەکێتی کرێکارانی خانووبەره » و « یەکێتی کرێکارانی تەندروستی » دا • جگه لەوەش دەستی کرد به کۆ کردنەوەو ڕێکخستنی کرێکاره لادێ نشینەکانی دەورو بەری شارەکان •

قەشه لایەنگرەکانی بەرەی ساندینیستا توانی‌یان شەپۆلێکی تازەی ڕاپەڕین له کلیساکاندا بخولقێنن • کلیساکان به هۆی پیاوه مەزهەبی‌یه پێشکەوتووەکانەوه بون به سەنگەری ڕاپەڕین‌و خۆ ڕێکخستن‌و کۆبونەوه•

بەرەی ساندینیستا کاروباری ڕێکخستنی لەناو توێژەکانی خەڵکدا پەره پێدا • ڕێکخستن لەناو دانشگاو قوتابخانه ناوەندی‌یەکانا دەستی پێکرد • هەروەها بەرەی ساندینیستا له بواری نێو دەوڵەتانیشدا کەوته خۆ دەرخستن‌و چالاکی نواندن ، پەیوەندی لەگەل ڕاپەڕینه شۆرشگێڕی‌یەکانی ئەمەریکای لاتین‌دا بەهێز بو • له زوربەی ناوچەکانی تری جیهان [به تایبەتی ولاته یەکگرتوەکانی ئەمەریکاو ئەوروپا] چالاکی زۆر بۆ ناسینی ڕاپەڕینی خەڵکی نیکاراگوا دەستی پێکرد • ئەم چالاکی‌یانه

زەمینەی بـۆ وەرگرتـنی یارمەتی مـادیو مەعنـەویو هاریـکاری نێـو نەتەوەییانەی خەڵك بەرامبەر بە راپەڕینی خەڵکی نیکاراگوا رەخسان •

لە ساڵی ١٩٧٤ دا چالاکی چەکدارانەو کاروبـاری راگەیـاندن لـە ناوچـە شاخاویەکانا زۆر بو • پاسەوانە گەلیەکان بۆ سەرکوت کردنی ئەو چالاکییانە کەوتنە خۆ ، لە پاش شەڕێکی توند لەگەل سەربازەکانـی سوموزا دا بڵاو کرایەوە کە پاسەوانە گەلیەکان هێزەکانی ساندینیست یان لەناو بردوە راپەڕینـی چـەکدارانە تێکشـکاوە • لـە کاتێـکدا دەزگـا راگەیاندنەکانی سوموزا هەوڵی ئەوەیان ئەدا کە بـە خەڵـکی بسـەلمێنن راپەڕینی چەکدارانە لەناو چووە ، کەچی هەر لەو کاتەدا روداوی ٢٧ی ئەیلولی ساڵی ١٩٧٤ رویدا •

هەر لەو رۆژەدا دەستەیەك شۆڕشگێڕی ساندینیستا چونەماڵـی یەکێك لە بازرگانە هەرە دەوڵەمەندەکانـی نیکاراگـواوە کـە میوانـداری کریسمسی بۆ باڵوێزی ئەمەریکا ساز کردبو ، ژمارەیەك لە میوانەکان یان دەسگیر کرد کە لەوانە ١٢ دوازدە کەسیان لە دۆستو دەورو بەرەکـانی سوموزا بون • دەوڵەتی ئەمەریـکا ناچار بو پەیوەندی بـە ساندینیستاوە بـکات بۆ ئەوەی باڵوێزەکەیان بەرنلا بکەن • لە دوای شەست سەعـات گفتوگۆ کردن سوموزا ناچار بوو داخوازییەکانی بەرەی ساندینیستا جێ بەجێ بـکات ملیۆنێك دۆلار پارەو چواردە زینـدانی سیاسی بەرە کـە گیرابون بەرەڵلایان بـکاتو ریگایان بدات بڕۆن بۆ کوبا •• جگە لـەوە سوموزا ناچـار بو رێـگا بدات بەیاننامەی دوازدە هەزار وشەیی « بـەرەی ئازادیخوازی گەلی ساندینیستا » کە ریژیمی سوموزای تیا ریسوا کرابو لە رادیۆی دەوڵەتیو هەمو رۆژنامەکانی وڵاتدا بڵاو بکرێتەوە • کـاتێك زیندانییە سیاسییە گیراوەکان بەرەڵلا کرانو ویستیان نیکاراگوا بـەجێ

بهێڵن بە هەزاران کەس لە فڕۆکەخـــانە کۆ بوبونەوەو هاواریان ئەکرد « بژی ساندینیستا »و بەرێزەوە بەرێ کران • چالاکی ٢٧ی ئـەیلول کارێـکی گەورەی کردە سەر رای جیهانیو نیکاراگوا بە تایبەت •• بونی ئەپۆزیسیۆنێکی بەهێزو شۆرشگێری لەناو کۆمەڵانی خـەڵکدا بەجیهـان سەلماند • ئەو دادگا سەربازییانەی کە دوای ئەم پەلامار بردنە دامەزران بۆ رونکردنەوەی چالاکییە کانی بەرە ، ئەوەیان بۆ رون بۆوە کە بەرەی ساندینیستا نەك تەنیـــا لە لایەن هەندێك لـــە کرێکارانو جوتیارانەوە پشتگیری لێ ئەکرێ بەڵـکو ژمارەیەکی زۆر قەشەی کـاتۆلیـكو کوڕە ئەفسەری پاسەوانە گەلییەکانو ئەندامانی بنـە ماڵـــە دەوڵەمەندەکـانی نیکاراگواو تەنانەت هەندێك خاوەن کارخانە سنعەتیو بازرگانە گەورەکان کە لەگەل سوموزادا پەیوەندی دوستانەیان هەیە ئەمانە هەمو پشتیوانی لـە بەرەی ساندینیستا ئەکەن • هەروەها لەو باوەڕەدا بون کە هەندێك لــــە میوانەکانی میوانداریە کریسمسەکە لە ژێرەوە پەیوەندییان لەگـــەل شورشگێڕە کاندا هەبوە • چالاکییەکی زۆر دەستی پێکرد سوموزا بـــە توندی لێی ئەدان ، ریژیم ناچار بو هێزێکی دژی پارتیزانی شان بە شانی پاسەوانە گەلییەکان دامەزرێنێت •• ژمارەیەکی زۆر کرێگرتەی شـەڕ کەری چەکدار کرد ، راوێژ کارانی سەربازی ئەمەریکا [کە لـە شەڕی ڤیتنامدا فێری شەڕی دژی پارتیزانی بوبون] کران بە سەرکردەی بەشـە پاسەوانە گەلییەکانو نێردران بۆ ناوچـەکانی ژورووی وڵات • دەستیان کرد بە پاك کردنەوەی ناوچەکـــان لــــە چەکدارە شۆرشگێڕەکان • • حکومەتی سەربازی لە وڵاتدا دانرا ، سانسۆرێـکی توند خرایە ســــەر پۆستـــە خانەکانو چاپەمەنیەکـان ، ئەو ناوچانەی گومـــانی لێ ئەکرا چەکداری شۆرشگێڕی تیا بێت پەیتا پەیتا بۆمباران ئەکران • بە هەزاران جوتیاری بێ گوناح لەو گولە تۆپ بارانانەدا کوژران •• زۆر کەس بـە

دیلی گیران‌و چه‌ندان که‌سیش رایانکرد بۆ ده‌ره‌وه‌ی وڵات •

له ساڵی ۱۹۷۵ دا چه‌ندان پێکادانی سه‌ربازی له نێوان چه‌کداره ساندینیسته‌کان‌و پاسه‌وانه گه‌لی‌یه‌کاندا رویدا ، له هه‌ندێك له پارێزگاکانی وڵاتدا به راده‌یه‌ك چالاکی شۆرشگێڕانه ته‌شه‌نه‌ی کردبو که ناوچه‌کان یه‌کسه‌ر بوبونه جێگای شه‌ڕو لێکدان •

رۆژ به رۆژ زیانی پاسه‌وانه گه‌لی‌یه‌کان زیادی ئه‌کرد ، ته‌نانه‌ت ته‌نیا له نیوه‌ی یه‌که‌می ساڵی ۱۹۷۵ دا زیاتر له شه‌ست که‌س له ئه‌ندامانی پاسه‌وانه گه‌لی‌یه‌کان کوژران • به پێی راپۆرتی رۆژنامه گه‌ری ئه‌مه‌ریکا له‌و ساڵه‌دا پاسه‌وانه کان ته‌نیا ده‌سه‌ڵاتیان به‌سه‌ر شاره‌کاندا هه‌بو ، لادێکان به زۆری به ده‌ست شۆرشگێڕه‌کانه‌وه بوون •

زۆر جار سه‌ربازه‌کان سه‌رپێچی‌یان له شه‌ڕ کردن ئه‌کرد ، ته‌نانه‌ت هه‌ندێکیان رایانکرد بۆ ده‌ره‌وه‌ی وڵات •• راپه‌ڕینی پارتیزانه‌کان له لادێکاندا بووبه راپه‌ڕینی ته‌واوی خه‌ڵك ••

٤ــ دوبه‌ره‌کایه‌تی له راپه‌ڕینی شۆرشگێڕانه‌دا

ده‌ست وه‌شاندنی سه‌رکوتکه‌رانه‌ی پاسه‌وانه گه‌لی‌یه‌کان نه‌یتوانی راپه‌ڕینی کۆمه‌ڵانی خه‌ڵکی نیکاراگوا رابوه‌ستێنێ ، مانگرتن‌و خۆ نیشاندان به جۆرێکی بێ وێنه‌یی لێ هات • خه‌ڵکی نیکاراگوا چاوه‌ڕوانی شۆرشیان ئه‌کرد ، ناکۆکی له‌ناو ده‌رونی بۆرجوازی‌یه گرێدراوه‌کانی نیکاراگوادا وای لێ هات توانای خۆ راگرتنی نه‌مێنێ •• به‌ره‌ی ئازادیخوازی گه‌لی ساندینیستاش به‌رامبه‌ر به‌م روداوانه بێ لایه‌ن نه‌مایه‌وه ، چه‌ندان پرسیاری گرنگ له زه‌مینه‌ی ستراتیج‌و تاکتیکدا هاته

پێشەوە ، کە رەخنەیان لە ستراتیجی پێشووی بەرەی ساندینیستا ئەگرت .

چەکدارە ساندینیستەکان خۆیان وەکو پێشەنگو رابەری کـــاری سیاسیانەی خەڵك نیشان ئەدا ، تا ئەو رادەیەی ئەپۆزیسیۆنی بۆرجوازی ناچار بوبون ئەو نەخشەی بەرەی ساندینیستا بۆ دوارۆژی نیکاراگوای کێشابو پێی قایل بن . هەمو لایەنێك ئەوەی بۆ دەرکەوتبو کە بە بێ بەشداریکردنی ساندینیستا هیچ جۆرە گیرو گرفتو گێژاوێکی سیاسیو ئابوری لە وڵاتدا چارەسەر ناکرێ ..

یەکێك لە خاسیەتە تایبەتیەکانی بەرەی ساندینیستا ئەوەبو کـــە تاکو ئەو کاتە پێچەوانەی هەمو هێزە پارتیزانیەکانی وڵاتانی ئەمەریکای لاتین توانیبوی لـــە لایەکەوە درێژە بە رابەرایەتی کردنی راپەرینەکە بداتو لە لایەکی تریشەوە بەرگیری لـــە هەر دوبەرەکـــایەتیـــەکی دەرونی «بەرە» بکات .

ئایا ئەبوا چالاکی‌یەکانی بەرەی ساندینیستا لە شارەکان یان لـــە شاخـــەکانا بوایە ؟ ئایا پێویست بـــو لایەنی ســـەربازی یان سیاسی سەرکردایەتی راپەرینەکەی بکردبایە ؟ ئەبوا چ جۆرە پەیوەندی‌یەك لە نێوان بۆرجوازی‌یەکانی دژ بە ریژیمو بەرەی ساندینیستادا هـــەبایە ؟ ئەبوا چ جـــۆرە دروشمو داخوازی‌یەك لـــە دەرونی خەڵـــکدا لێك بدرابایەتەوە ؟ ئەبوا پەلاماری سەربازی لە دەرەوەی وڵات یان ناوخۆی وڵات ساز بدرابایە ؟ ئایا زەمینەی شۆڕش لەناو خەڵـکدا ئامادە بو ، وە یان مەسەلەی دەسەڵات گرتنە دەست لە بەرنامەی کاردا دانرابو ؟ لـــە هەمو گرنگتر ئەبوا چ جـۆرە حکومەتێك لـە دوای حوکمی سوموزا جێ‌نشینی دەسەڵات بوایە ؟

وەڵامی ئەم پرسیارانە لە دەرونی «بەرە» دا بە سێ جۆر وەڵام ئەدرایەوە ..

لەو باوەڕەدا بو شۆرشگێرەکان لە چیاکانا دور کەوتونەنەوە لە چینی کرێکاری سنعەتی ، کەمبونەوەی رادەی کشتوکاڵ کارەکان لەدێکاندا بۆتە هۆی گەشە کردنی چینی کرێکار لە شارەکاندا . بەمجۆرە پشت بەستنی بە جوتیارو کرێکاری لادێکان « بەرە » لە کرێکاری شارەکان دور ئەخاتەوە ..

شەڕی درێژ خایەنیان بەلاوە کارێکی باش‌و سەرکەوتوانە بو ، لەو باوەڕەدا بو کە دەستە چەکدارەکان پێشەنگی بنچینەیی ڕاپەڕینەکەن ، لە دوا لێکۆڵینەوەدا دەر کەوت کە تەنیا چەکداری لادێکان توانی ریژیمی سوموزاو دەسەو دایەرە داپلۆسێنەرەکەی بێنێتە سەر چۆکو ڕاپەڕینەکە لە شارەکاندا پەرە پێ بدات .

لە کانونی یەکەمی ساڵی ۱۹۷۵ دا رابەرەکانی ناوخۆی وڵات لایەنگرانی پرۆلیتاریایان دەرکردو بەمجۆرە یەکەم دوبەرەکایەتی لە نێوان بەرەدا رویدا .. لەوە بەدواوە پرۆلیتارەکان رێکخستنی خۆیان جیا کردەوە ، بەڵام هەر بە ناوی بەرەی ئازادیخوازی گەلی ساندنیستاوە [هێزی سێیەمەوە] هەوڵو تەقەللایەکی زۆریان دا کە ئەو دو هێزەی نزیك بخەنەوە لە یەکتر ..

له سالی ١٩٧٦ دا دو كەس لە ئەندامانی سەر كردایەتی گەلی كـە ناویان « كارلوس فونسەكا ئامـــادور » Carlos Fonseca Amador سكرتیری گشتی « بەرە » وە « ئـەدواردو كانترراس ئاسـكوبار » بـــو Edwardo Contreras Escobar هاتن بۆ نیكاراگوا تاكو ناوبژی ئەو ناكۆكی‌یانە بكەن ، ئەو دو كەسە لە ئەندامە ناودارو دەركەوتوەكانـــی بەرەی ساندنیستا بون ، دوای ئەوەی گەڕانەوە لە شەڕێكیدا شەهیـــد كران • لـــە هەمان شـــەڕدا « توماس بـــورگ » Thomas Borge رابەری دەستەی لایەنگرانی شەڕی خەڵـكی دەسگیر كراو ئـیتر ئـەو دەستەیە قسەكەریان نەما •• لەو كاتەدا گەلێك روداوی گەورە رویدا ، هێزی سێـەم كە دوایی بە « ترسریستاس » Terceristas ـ لایەنگرانی راپەڕین ـ ناو نرا پاش رێ نەكەوتنەكە چەند تیوری‌یەكـی تازەی بـــۆ خۆی دانـــا •

ترسریستاس باوەڕی بە راپەڕینی چەكدارانە هەبو ، لایەنگرانـــی ئەم دەستەیە ئەیانووت كە هەلو مەرج بۆ راپەڕینەكە لە بارە ، خەڵـكی بە گشتی لە سوموزا بێزارن • خەڵكی ئامادەی راپەڕینن • دروشمـــی ئەوانە بریتی بو لە « شەڕ لە پێناوی رێـكخستن‌و رێـكخستن لە پێناوی شەڕدا تا سەركەوتن » ئەوانە لەو باوەڕەدا بون كە یەك دەست وەشاندنی سەربازی‌یانە ئەبێتە هۆی راپەڕینی تێكڕای خەڵك •

جگە لەوە « ترسریستاس » لەو باوەڕەدا بو كە پێویستە بۆ ئەوەی راپەڕینەكە سەركەوتو بێت هەمو هێزەكانی دژی سوموزا كۆ بكرێنەوە • ئالۆزی باری ئابوری بۆرجوازی‌یەكان ئەتوانێت وەكو هێزێكی سەربازی یارمەتی راپەڕینەكە بدات •• بەرەیەكی هەمە لایەنیانەی فراوان بـــە هاریكاری بۆرجوازی‌یەكان‌و لە ژێر سەركردایەتی ساندنیستاداو بە پێی

بەرنامەیەکی پێشکەوتوانە ئەتوانێ دیکتاتۆری لە وڵاتدا لەناو ببات •• دوای لەناوبردنی سوموزا دەوڵەتێکی کاتی دیموکراتیك بە هاریکاری ساندینیستا پێویستە دابمەزرێت کە پاسەوانە گەلیەکان هەمو هەڵوەشێنێتەوەو هەمو دارایەکی سوموزا میلی بکاتو هەمو بانقە تایبەتیەکان بکاتە ملکی دەوڵەتو هەڵبژاردنێکی ئازاد بێنێتە کایەوە بۆ هەڵبژاردنی حکومەتی تازە •

لەگەڵ پەیدا بونی دوبەرەکایەتی سێ لایەنیانە لەناو دەرونی بەرەی ساندینیستادا هەریەك لە لایەنە دو بەرەکیەکان بەرنامەو ئامانجی سیاسی خۆی هەبو لە سەری ئەڕۆیشت •• لەو کاتەدا ریژیمی سوموزا بە توندی راپەڕینەکەی بە گشتی سەرکوت ئەکرد • راپەڕینەکەش لە لایەکەوە لە دەرونی خۆیا لاواز بوبو ، بو بو بە سێ بەشەوە هەریەکە ئامانجی سیاسی خۆی جیا بو ، لە لایەکی تریشەوە لە لایەن هێزەکانی سوموزاوە بە توندی لێیان ئەدرا •

جیاوازی بیروڕا لە نێوان ئەو سێ لایەنەدا لە دوایدا پەرەی سەند، دو لایەنەکەی تر لەگەل رێبازی « ترسریستاس» دا نە ئەگونجان کە لە دەرەوەی نیکاراگواوە پشتگیریان لێ ئەکرا • رەخنەیان لە پەیوەندی دۆستانەی نێوان ترسریستاسو حزبە سۆشیال دیموکراتەکانی ئەوروپا ئەگرتو سەرزەنشتی ئەو یارمەتیانەیان ئەکرد کە لە لایەن ریژیمەکانی سۆشیال دیموکراتەوە بۆیان ئەهات •

بونی هەندێك عونسوری لیبرال لەناو ئەو لایەنەدا ئاگری ناکۆکیان خۆشتر ئەکرد ، بە تایبەتی دوای ئەوەی یەکێك لە رابەرەکانیان بلاوی کردەوە کە ئامادەن بەشداری هەڵبژاردنی سەرکۆماری ساڵی ١٩٨١ بکەن •

٥ـ بەرەو ئازادی گەلی

لە ساڵی ١٩٧٧ دا جارێکی تر سوموزا بڵاوی کردوە کە پاسەوانە گەلی‌یەکان چەکدارەکانی بەرەی ساندینیستایان لەناو بردوەو ئیتر رێگای هیچ جموجوڵێکیان نەماوە • لە مانگی مارسی هەمان ساڵدا باڵوێزخانەی ئەمەریکا قسەکانی سوموزای بە راست داناو بڵاوی کردەوە کە لە ماوەی ساڵی ٩٧٦ دا پاسەوانە گەلی‌یەکان دەستی زەبرو توندیان لە چەکدارەکانی ساندینیستا وەشاندوە ، کارێکی وایان بە چەکدارەکان کردوە کە ئیتر هیچ مەترسی‌یەکیان بۆ سەر ریژیم نەماوە ، نیکاراگوا لە دوا رۆژێکی سیاسی بە ئارامدا ئەژی •

لە مانگی تشرینی یەکەمی ساڵی ١٩٧٧ دا ریژیمی سوموزا حکومەتی سەربازی هەڵوەشاندەوەو سانسۆری لەسەر چاپەمەنیەکان کەم کردەوە ، لە مانگی کانونی‌یەکەمی هەمان ساڵدا چەندان مانگرتنی خەڵکیو کرێکاران رویدا •• ئاڵۆزی کرێکاران هەمو شارەکانی داگرت ، راپەرینی قوتابیان بەتەواوی بە هێز بوو ، رۆژنامەکان دەستیان کرد بە سەرزەنشتی کردنی ریژیمو دابو دەزگاکەی •

لە رۆژی ١٧ی مانگی کانونی‌یەکەمی ساڵی ١٩٧٧ دا هێزەکانی «سرتریستاس» پەلامارێکی هەمە لایەنی بردە سەر چەند شارێکی نیکاراگوا لەوانە شاری «ماسایا» بو کە ٣٠ میل کەوتوتە لا خواروی پایتەختەوە • چەکدارەکان توانیان ماوەیەك شەقامەرێگای نێوان «ماسایا»و «ماناگو» بگرنە ژێر دەستی خۆیانو رێگای هاتو چۆی هێزەکانی سوموزا بگرن • ریژیم ناچار بو شاری «ماسایا» بە فڕۆکە بومباران بکات •

ســـەر لـــە بەیانی رۆژی دوایی «دەستەی دوازدە کەس»(١) ، بەیاننامەیەکیان لە «کستاریکا» دەر کردو داوایان لە هەموو خەڵك کرد کە پشتگیری لـــە چەکدارەکانی ساندینیستا بـــکەن •• دەستـــەی ناوبراو ساندینیستەکانی بە سیاسی زان دائەناو ئەیوت پێویستە بۆ هـــەر جـــۆرە چارەسەر کردنێکی گیروگرفتی ناو خـــۆی نیـکاراگوا ساندینیستەکان بەشدار بن • هەر لەو کاتەدا حکومەتی « کستاریکا » پشتگیری تاکتیـــکی خۆی بۆ ساندینیستا ئاشکرا کردو رێـــگای دان بنکە کـــانی خۆیان لـــە وڵاتەکەیا دابنێن •

ئەو دەستەی داوای شەڕی خەڵـکی ئەکرد ئەوانیش پەلاماریان بردە سەر مەڵبەندەکانی ریژیم لە چیاکـــانی ژوروی وڵاتدا ، چەند شارێکی بچوکیان گرتو رێگای هاتو چۆی هێزەکانی ریژیمیان بەربەست کرد •

« دەستەی پرۆلیتاریایی » ئەوانیش چـــەند کومیتەیەکی کرێـــکارە شۆرشگێرە کانیان لە شارەکاندا دامەزران ، قوتابیانیش لەگەل کۆمـــەڵانی خەڵـــکی ترا داوای بەرەڵلا کردنی چەکـــدارە گیراوەکانیان ئەکـــردو داوایان ئەکرد ئەو فەرمانەی پاسەوانە گەلی‌یەکان سزا بدرێن کە بونەتە هۆی کوشتن‌و لەناو بردنی ٣٥٠ چەکداری شۆرشگێر •

سوموزا ئەگەرچی توانی شاری «ماسایا» بگرێتەوە بەڵام نەیتوانی راپەڕینەکە سەرکوت بکات •• پاسەوانە گەلی‌یەکان زۆر بە بێ شەرمـــانە دەستیان لـــە خەڵك ئەوەشاند •• ئەو لادێیانەی لـــەژێر دەســـەڵاتی چەکدارە پارتیزانەکانی [دەستەی لایەنگری شـــەڕی خەڵـــکی] دا بون

(١) تەماشای بەشی سێیەم بکە •

هەمویان سوتێنران .. لادێکان بە بۆمبای ناپاڵم وێران کران . خۆ نیشاندانەکانی خەڵك لە لایەن کۆمەڵە نیمچە سەربازی‌یە فاشیستەکانەوە کە حزبی «لیبرال سوموزا» سەرپەرشتی ئەکردن ، قەلاچۆ ئەکران .

سوموزا بۆ ئەوەی دوژمنەکانی خۆی لێك جیا بکاتەوە ، داوای وتووێژی لە ئەپۆزیسیۆنی بۆرجوازی کرد ، بەڵام ئەم تەقەللادانەی سەری نەگرت . بۆرجوازی لەگەل هەمو لایەنەکانی دژی ریژیمدا دەستی کرد بە گفتوگۆ کردن . « پدرو شامورو » رابەری [یەکێتی دیموکراتی ئازادیخواز](۱) پەیوەندی لەگەل باڵویز خانەی ئەمەریکا ، پاسەوانە گەلی‌یەکان ، دەستەی ترسریستاس ، بەرەی ساندینیستا دا بەستبوو . ئەمکارەی شامورو لەوە زۆرتر بوو کە سوموزا بتوانێ جێبەجێی بکات .

لە روژی ۱۰ی ڪـدوەمی ۱۹۷۸ دا پدرو شامورو بە گوللەیەك لە «ماناگوا» کوژرا . دوابەدوای ئەوە گەورەترین شەپۆلی راپەرینی خەڵك لە مێژوی نیکاراگوا دەستی پێکرد . رۆژی ۲۰ی مانگ کرا بە رۆژی ئازێتی گەل . لەرۆژی ۲۲ ی مانگدا بازرگانەکان مانیان گرت .. رۆژی ۲۳ی مانگ حەوت هەزار کرێکاری خانوو بەرە دەستیان لە کار هەڵگرتو داوای رونکردنەوەی کوشتنی شامورویان ئەکرد .

بەجێ هێنانی ئازێتی گشتی وەکو خۆ نیشاندانێکی سیاسی دەرکەوت، لەگەل ئەوەدا کە پاسەوانە گەلی‌یەکان هەمو شەقامە رێگاکانی دەورو بەری شاریان گرتبو ، بە دەیان هەزار کەس لەو خۆنیشاندانانەدا بەشداری‌یان کردبو . خۆ نیشاندەرەکان دروشمی بمرێ «سوموزا»و «بژی ساندینیستا» یان بەرز کردبۆوە . پەلاماری کومپانیا کانی سوموزاو

(۱) تەماشای بەشی سێیەم بکە ..

دەزگا ئینحیساری یەکانی گرێدراو بە ئەمەریکایانەوە ئەدا •• بەشەکانی « بانقی شاری نیویورك »و کومپانیای «پلاسما فریس» ، [ئەو بانقە خوێنەی کە خوێنی لە خەڵکی هەژاری نیکاراگوا ئەکڕی بە هەرزانو بە گران ئەیفروشتەوە بە ئەوروپایی و ئەمەریکایەکان]و کارخانەیەکی رستن و چنین و چەندان دەزگاو دامەزراوی تری ئیمپریالیستیانەیان سوتاند •• پاسەوانە گەلی یەکان بە هۆی گازی فرمێسك هێنەرو تەقە کردن بە ئاسمانا خۆ نیشاندەرەکانیان بڵاوە پێکرد • لەو خۆنیشاندانانەدا یەکێك کوژراو دەیان کەسیش بریندار بون •

خۆ نیشاندانی سەرتاسەری نیکاراگوا تا ۷ی مانگی شوبات درێژەی کێشاو ئابوری بە تەواوی ئیفلیج کرد • قەشە کاتۆلیکەکان پشتگیری خۆیان بۆ خۆنیشاندەرەکان دەر بڕی ••

بەرامبەر بەو خۆ نیشاندانانە سوموزا هاواری کرد کە بە هیچ جۆر دەستی لە کوشتنی شاموورودا نیە • پولیسی نیکاراگوا کوشتنی شامورویان خستە ئەستۆی یەکێك لە رابەرانی پەنابەرە کوبایەکان کە ناوی «رموس» وە سەرۆکی بانقی خوێن بو •

لە شوباتی ساڵی ۱۹۷۸ دا لەناو شەپۆلی راپەڕینی خەڵکدا ، بەرەی ساندینیستا دەستی بە کار کردن کرد ، لایەنی لایەنگری شەڕی خەڵکی چەند پەلامارێکی پارتیزانیانەیان ساز دا ، چەکدارو لایەنگرەکانی « بەرە » لە ژورووی بەندەری «کۆرنیتۆ» پەلاماری دەزگایەکی تەلەفزیۆنیان داو گرتیانە ژێر دەستی خۆیانەوە ، گەلێك کێڵگەی شەکرو لۆکەیان گرتە ژێر دەستی خۆیان ، پەلاماری چەند مەڵبەندو بنکەیەکی پاسەوانە گەلی یە

کاتێن داو تێکیان روخاندن •

هەر لەو کاتەدا لایەنی ترسریستاس چەند پەلامارێکی تازەی لە «کستاریکا» وە دەست پێکرد • چەکدارەکان کە ژمارەیان بە سەد کەس دانرابون توانییان شارەکانی گرانادا ، ریواس ، پناس بلانکاس ، بگرنە ژێر دەستی خۆیان • لە شاری «گرانادا» هێزەکانی پاسەوانە گەلییەکان سەریان لێ شێواو بە دیل گیران • شۆرشگێڕەکان خەڵکیان کۆ ئەکردەوەو باسی تاوانەکانی ریژیمی سوموزایان بۆ ئەکردن • خەڵکی ئەو شارانە بە شێوەیەکی بێ وێنە پشتگیرییان لە شۆرشگێڕەکان ئەکرد •

شەڕی هەرە گەورەو خوێناوی لە راپەڕینەکەی شوباتدا ، لە شاری «مونیم بۆ»(١) خەڵکی ئەو شارەو لادێکانی دەورو بەری شار بە نارنجۆکو تفەنگو تەورو ئاوی کوڵاتەوە پەلاماری پاسەوانەکانیان ئەدا • بۆ ماوەی چوار رۆژ شارەکەیان گرتە ژێر دەستی خۆیان •• پاسەوانەکان بە تۆپو هەلیکۆپتەرو تانگەوە پەلاماری شارەکەیان دا ، سەدان کەسیان لە خەڵکی شارەکە کوشت •

هەفتەیەك دوای ئەوە سەر لە نوێ خەڵکی شارەکە پەلامارایان بردەوە سەر پاسەوانەکان • پێست سورەکانی سابتیاوا(٢) لیون ، جینوتپ(٣) ، دیریامبا(٤) چەند پەلاماریکیان سازدا • بەو جۆرە چەند

(١) Monimbo.
(٢) Sabtiava.
(٣) Jinotepe.
(٤) Diriamba.

ناو چـەیەکی ژوروی رۆژ ئاوای وڵات شێوە رزگاریان لێ هــات ••
پاسەوانەکان تەنیا شارە گەورەکانیان بەدەستەوە مابو •

لە وکاتەدا وڵاتەکە لەســـە رەتای شۆرشدا بو ، خەڵــکی زۆر لێکراوی نیکاراگوا بە ئاشکرا رەخنەیان لە ریژیمی سوموزا ئەگرت •• باری سیاسی وڵاتەکــەیان بەدڵ نـەبو ، لــە ژوروی وڵات «دەستەی لایەنـگری شـەڕی درێژ خایەن» گــەلێك لادێی گرتە ژێر دەستی خۆیەوە • لەلای خـواروی وڵات لایەنـگرانی ترسریستاس دەستـەو کۆمەڵی خەڵـکی زۆریان هـەبو • لە شارەکانیش دەستەی پرولیتـاریا خەریکی رێکخستنی راپەڕینی کرێکارانە بو • دەزگای حـاکم توانای بەڕێوە بردنی حوکمی وەکو جارانی نەمابو • بۆرجوازی گرێدراو زۆر بەتوندی پارچە پارچە بو بون ، دەستەی مالی سوموزاو پاسەوانی گـەلی بەدەست ریژیمی سوموزاوە مابونەوە • ئیمپریالیزمی ئەمەریکا ئەگـەر چی هیشتا یارمەتی سوموزای ئەدا بەلاَم لە راگرتنی باری وڵات دودڵ بو بو • ئەبوا راپەڕین لە پێناوی بەدەست گرتنی دەسـەلاَتدا بەرپابێت‌و بەرپاش بو •

ئایا باری چۆنێتی بەرەی بۆرجوازی چۆن بو ؟ چ پرۆژەیەك بوو بە هۆی کەرتکردنی باڵە جۆربە جۆرەکانی بۆرجوازی لـــە ریژیمی گرێدراو ؟ دەوری ئیمپریالیزمی ئەمەریکا لە بارەی نیکاراگواوە چی بو؟ سیاسەتی دەرەوەی ئەمەریکا لە وزەمینەیەدا چ گۆڕینێـکی بـە سـەردا هـــات ؟ ئەمانە لە دووبەشی دوایدا بەرچاو ئەکەوون •

بەشی سێیەم

ریفۆرمیزمی بۆرجوازی

ریفۆرمیزمی بۆرجوازی :

نیکاراگوا دوای ولاتەکـــانی تری ئەمەریـــکای ناوەند پێی نایە قۆناغی سەرمایە داری یەوە ، ئەگـــەر چی ریفۆرمە لیبرالی‌یە کـــانی سەرەتای سەدەی بیستەم کاپیتالیستی هینایە کایەوە ، لـــە دوای دوەمین شەڕی جیهانی ژێر خانێکی بنچینەیی وەکو [دروستکردنی ریـــگاوبان ، پۆستو تەلـــگراف ، کـــارەبا ، پێـــداویستی بەندەرگاکان سیستەمی مودیرنیزە کردنی بانقەکان] •• دەستی پێکرا •

لـــە گەل ئەوەشدا فراوانبونی سیستەمی سەرمایەداری نیکاراگوا لەسەر رێبازی کلاسیك وەکو سەرمایەداری ئەوروبا پێك نەهـــات • • بەڵـــکو پێچەوانەی گەشە کردنی هێـــزە بەرهـــەم هێنەرەکانو لەســەر ئارەزو ویستی سەرمـــایە ئینحیساری‌یەکانی دەرەوەو بازاڕی جیهـــانی دامـــەزرا •

هەرچۆن بێت لە دوای دوەمین شەڕی جیهانی‌و پێك هـــاتنی ژێر خانێـــکی لەبار ، چاندنی لۆکـــە لـــەو ولاتە ، بە پێی ئارەزو ویستی

بازاڕەکانی جیهان پێک هات • فراوانبونی چاندنی لۆکــە بو بــە هۆی گۆڕینێکی بنچینەیی لە شێوازی کشتوکاڵی کۆندا ، وە تایبەتیە ســەدساڵەیەکانی کشتوکاڵی لە کۆمەڵــگادا لەناو بردو ماوەی بۆ فراوانبونی بۆرجوازی گرێدراو خولقاند • تەرخان کردنی زەوی‌و زارو لەناو بردنی دەستەو کۆمەڵە کۆنەکان بو بە هۆی هاتنە کایەی پرۆلیتــاریای لادێــکان •• بەو هۆیەوە ئەو هێڵەی کە ئابوری کۆمەڵــگای کردبو بــە دو بەشەوە بۆ کۆنە پارێزەکان‌و لیبرالەکـــان لەناو برا ، ئیتر ئــەو دو لایەنە نەیان ئەتوانی ماهیەتی کۆنی خۆیان بپارێزن‌و خاسیەتەکانی چینی فەرمانڕەوا رون بکەنەوە •

هەروەهــا لە کۆتایی چلەکاندا ناکۆکی لــە ناو قەوارەی دارایی ریژیمی سوموزادا دەستی پێکرد کە ئیمپریالیزمی ئەمەریکا ئەیویست دەزگا بەرهەم هێنەرەکان مودیر نیزە بکات • ئەمەریکا سنوری سیاسی لەسەر سەرمــایەی دەرەوە لابردو سنوری سیاســەتی دارایی‌و ئیعتیباری گەیشتە رادەی [لیبرالیزە] لــە وڵاتدا • سیستەمی بانقـــەکان گۆڕان ، بەرنامەی فراوانکردنی درێژخایەن دەست پێ کرا •

لە ساڵی ١٩٥٢ بەرهەم هێنەرەکانی لۆکە لــە ژوروی رۆژ ئاوای وڵاتدا شان بەشانی ئەوانەی قاوەیان بەرهەم ئەهێنا لەگەل بازرگانەکانی « ماناگوا » دەستەیەکی دارایی تازەیان بە ناوی [بانقی نیکاراگوا] «بانێك» دامەزراند ، لە هەمان کاتا کومپانیا بەرهەم هێنەرەکانی شەکرو هەندێك بازرگانی تر دەستەیەکی دارایی یان بە ناوی [بانقی ئەمەریکا] «بانامریکا» دامەزراند • ئەم دو دەستە داراییە تازەیە پەیوەندی یان لەگەل ســـەرمایەی دەرەوەدا هەبو • هێڵێکی سەربەخۆی سیاسی یان گرتبوە بەر •

لە نیوەی یەکەمی پەنجاکاندا ئەم گۆڕانە شان بەشانی گران بونی

نرخی لۆکه له بازاڕەکانی دەرەوەداو مانۆڕی سیاسی « تاچو سوموزا »
بو به هۆی بێ لایەن بونی ئەپۆزیسیۆنی بۆرجوازی • بەڵام له ساڵی
١٩٥٥ دا نرخی قاوەو لۆکەو کەرەسە خاوەکانی تر له بازاڕی جیهانیدا
زۆر کەم بۆوە •• نرخی رادەی ئابوری له ٣ و ٨٪ له ساڵەکانی
٥٠ ـ ٩٥٥ به ٣ و ٢ ٪ له ساڵەکانی ٥٥ ـ ٩٦٠ گەیشت • گێژاوی
ئابوری لەگەڵ کوشتنی « تاچو سوموزا » دا له ساڵی ١٩٥٦ دا چەندان
هەلو مەرجی تازەی بەدی هێنا • له ساڵی ١٩٥٦ مانگرتنێکی گشتی
که له لایەن بازرگانه کانەوە سەرپەرشتی ئەکرا کونترول کرا •

له سەرەتای شەستەکانا وڵاتە یەکگرتوەکانی ئەمەریکا گەلێك
تەقەللایان دا ناکۆکی‌یەکانی دەرونی سەرمایەداری گرێدراو و
دواکەوتووی ئەمەریکای ناوەند که له حاڵەتی تەقینەوەدا بو نەهێڵین •

له کۆتایی شەستەکاندا « بازاڕی هاو بەشی ئەمەریکای ناوەند » به
هۆی چەند بیانویەکەوە ، وەکو شەڕی نێوان هیندوراس‌و سلفادور
پەیوەندی سیاسی‌و ئابوری خۆی دۆڕاند •

لەگەڵ سەرەتای حەفتاکانداو زۆر بونی گیرو گرفتی سیاسی ـ
ئابوری بۆرجوازی دژ به سوموزا خۆیان له رێبازو رێکخراوه کۆنەکان
جیا کردەوە • •

١ـ یەکێتی دیموکراتی ئازادیخواز (١)

دوای ئەوە ئاناستاسیو سوموزا [تا چیتو] له ساڵی ١٩٦٧ دا
دەسەڵاتی راستەو خۆ گرتە دەست ، ئەو ناکوکی‌یە ئاشکرایەی نێوان

(١) Union Democratica Deliberation - UDEL.

بەشە بۆرجوازی یەکان لەگەڵ دەستە دارایەکانی سەر بە سوموزا داو بۆرجوازی بیروکرات رۆژ لە دوای رۆژ قوڵتر بۆوە •• ریژیمی سوموزا بە حوکمی دەسەڵاتی خۆی ئیمتیازاتی سیاسی بەشەکانی بۆرجوازی مام ناوەندی دیاری کردو سنوری بۆ کێشان جگە لەوەش بەشێکی زۆری بۆرجوازی گەورەی [کە پەیوەندی لەگەڵ بۆرجوازی بیرۆکراتو دەسەڵاتداریە کانی سۆموزادا کەمتر بو] خستە ژێر چاودێری یەوە لە ئەنجامدا کۆنە پارێزەکانو بەشێکی گرنگی لیبرالەکان بەرامبەر بە ریژیمی سوموزا وەستان •

لە ساڵی ١٩٧٢ دا وشکە ساڵێکی سەخت بوو بە هۆی کەمبونەوەی بەرهەمی کشتوکاڵ ، لە کۆتایی هەمان ساڵدا [٢٣ی ئەیلول] بومەلەرزەیەکی توند شاری «ماناگوا»ی وێران کرد کە نزیکەی پێنج یەکێکی خەڵکی نیکاراگوای تیادا ئەژیا ، هەژدە هەزار کەسی تیا کوژراو سەدو حەفتا هەزاریش بێ شوێنو جێگا مانەوە •• لە ٩٠٪ی شوێنە بازرگانی یەکانی شاری ماناگوای لەگەڵ خاکدا یەکسان کرد •

بۆ یارمەتیدانی زیان لێ کەوتووەکانی بومەلەرزە لە دەرەوەی وڵات [٢٥٠ ملیۆن دۆلار] یارمەتی درا بە نیکاراگوا ئەو یارمەتیانەی کە بڕیار بو شارەکەی بێ ئاوەدان بکرێتەوەو بدرێت بە زیان لێ کەوتووەکان هەموی چووە گیرفانی بنەماڵەی سوموزاو ئەفسەرە گەورەکانی پاسەوانی گەلو دەستەو دایەرەکانیان • سوموزا بواری بازرگانێتی خۆی فراوانتر کرد • فەسادی ئیداری بە تەواوی زۆر بو ، داخوازیو ئارەزوی خەڵك رۆژ بە رۆژ ئەبوکایەوە •

گێژاوی سیستەمی سەرمایەداری جیهانی کە لە کۆتایی ساڵی ١٩٧٣ دا دەستی پێکرد کارێکی زۆری کردە سەر نیکاراگوا • دەوڵەت

دەستی کرد بە زۆر کردنی باج لەسەر خەڵك‌و بڵاو کردنەوەی سەنەدی قەرزو قۆڵەی دەوڵەتی •• ئەمانە هەموو خەڵکیان زۆر تر بێزار ئەکرد •

نیکاراگوا کەوتبوە ناو گێژاوێکی قوڵی ئابوری‌یەوە ، پایەکـــانی ڕیژیمی سوموزا هاتبونە لەرزین • بۆرجوازی‌یەکانی دژ بـــە سوموزا خەریکی خۆ ڕێکخستن بون •

لـــە ۲۷ی مانگی ئەیلولی ساڵی ۱۹۷٤ دا بـــەرەی ئازادیخـــوازی گـــەلی ســـاندینیستا پەلامـــاری میوانداری‌یەکی کریسمی یان داو ژمـــارەیەك لـــە سیاسەتمەدارە بەرز پایەکان‌و ئەندامـــانی بنەمـــاڵەی ســـوموزایان بەدیل‌و بارمتە گرت ، بەرامبـــەر بـــە بەرڵلا کردنی چەند زیندانیەکی سیاسی‌و ملیۆنێك دۆلار سومورا ناچار بو قبوڵی کرد •

ئەمکارە لە کاتێکدا بو کە هەمو کۆمەڵانی خەڵك خۆیان بۆ شۆرش گورج کردبۆوە ، ئەپۆزیسیونی بۆرجوازی ئەمـــەیان زانی : ئەگـــەر بۆرجوازی نەتوانێت «ئالترناتیو» پێك بێنێت ئـــەوا هێزە شورشگێڕەکان ڕابەری ئەو ڕاپەڕینە ئەگرنە دەست خۆیان •

یەکێك لەو ئالتر ناتیویانە لە هەمان مانگدا دامەزرا ، پدرو شامورو(۱) سەر نوسەری ڕۆژ نامەی «لاپرنسا»(۲) کە یەکێك بوو لەوانەی ڕەخنـــەی لـــە سوموزا ئەگـــرت [یەکێتی دیموکـــراتی ئازادیخوازی «یودل» ی دامەزراند] •• یەکێتی ناوبراو هەر لە سەرەتای دامەزراندنیەوە بە پێی

---

(۱) Pedrochamorro:

(۲) Leprensa .

بەرنامەی کاری خۆی کە داوای ریفۆرمی پێشکەوتوانەی ئەکرد وەکو : ریفۆرمی زەوی‌و زار ، مافی چارەنوسی گەل ، ئازادی هەڵبژاردن و ... هێزێکی لە نێوان خۆی‌و ئەپۆزیسیۆنی کۆنە پارێزاندا کێشا • • یودل طیف چەند دەستەو کۆمەڵێکی سیاسی دژ بە سوموزای لە ناو یەکێتی کرێکاراندا کۆ کردەوە •

رێکخراوە سیاسی‌یەکانی ناو دەرونی یودل بریتی بون لە چەند بەشێکی تایبەتی بۆرجوازی کە لەوەبەر سەر بە دەستە دارایەکەی سوموزا بون ، وەکو «رامیروساکاسا»(١) ، رێکخراوە کۆنە بۆرجوازی‌یەکان ، حزبی سوشیالیستی نیکاراگوا • یودل خۆی بە هەوێنی پەیوەندی چەند چینێکی کۆمەڵایەتی دائەنا ، کە نوێنەری نێوان کارو سەرمایە بو • لە کاتێکدا کە چەند توێژێکی بۆرجوازی گرێدراو لەناو یەکێتی یەکەی یودل‌دا بون • عونسورە دەست بەکارەکانی ئەم رێکخراوە بۆرجوازی نیشتمانی‌و وردە بۆرجوازی لادێکانی نیکاراگوا بون •• ئەمە مانای ئەوە نیە لەگەل ئەوەشدا هەندێك لە رابەرە دەرکەوتوەکانی یودل لە بورجوازی‌یە گرێدراوەکانن کە سەنەدو مامەڵەی نزیکیان لەگەل سەرمایەی دەرەوەدا هەیە ••

یودل لە روی سیاسی‌یەوە هەوڵی ئەوەی ئەدا ئەو هێزانەی لە دەوری کۆبونەتەوە دژی سوموزا رایان پەرێنی‌و رێکیان بخات •• جگە لە دژایەتی کردنی سوموزا ئیتر هیچ بەرنامەیەکی بۆ دوا رۆژی وڵاتی نیکاراگوا بە دەستەوە نەبو •

بەرنامەی کاری یودڵ لە بەرنامەی ئەپۆزیسیونی کۆنی بۆرجوازی

Ramiro Sacasa.

پێشکەوتوانە تر بو ، چونکە ئەوان تەنیا بۆ ئەوە کاریان ئەکرد کە لە هەڵبژاردن‌دا سەرکەوتوبن • بەڵام یودل داوای دیموکراتیزە کردنی کومەڵ ، هەڵبژاردنی ئازاد ، سەر لە نوێ هەڵبژاردنەوەی سەرکۆمار ، فراوانبونی ئابوری ، ریفورمی زەوی‌و زار ، ریفورمی دارایی ، مافی مانگرتن ، دانانی یاسای کۆمەڵایەتی لە بارەی تەندروستی‌یەوە ، زانست‌و پەروەردە کردن ، مافی حاکمیەتی گەل ، سەربەخۆیی دیپلوماسی‌و ••• ئەکرد بەڵام ئەپۆزیسیۆنی وەفادار واتا بۆرجوازی کۆمپرادۆر لە بەرنامەی یودڵ پێشکەوتوانە تر بون •

هەرچۆن بێت پێویستە ئەوە رون بکرێتەوە کە یەکێتی هێزەکانی دەرونی یودڵ یەکێتی یەکی کاتی بوو ، کە لەگەڵ لەناو چونی دیکتاتۆری سوموزاد ئەوانیش هەمو لێك هەڵ ئەوەشانەوە •

تاقیکردنەوە مێژوییەکانی جیهان‌و نیکاراگوا ئەوەیان دەرخستووە کە ستراتیجی یودل هەرگیز ناتوانێت ریژیمی سوموزا لەناو ببات ، یودل تەنیا لە رۆژنامە کانا سەرزەنشتی دەسەڵاتی سوموزای ئەکرد ئیتر هیچ هێزێکی چەکداری بە دەستەوە نەبو •

هەرچەند ماوەی چل ساڵ وڵاتە یەکگرتوەکانی ئەمەریکا پشتگیری‌یان لە سوموزا کرد ، بەڵام لەناوچونی سوموزا نوشوستی یەکی مێژویی بو ، بۆ ئەمەریکا •

ئەمەریکا بە باشی ئەوەی ئەزانی کە ریژیمی سوموزا [لاواز ترین ئەڵقەیە] لە زنجیرەی وڵاتەکانی ئەمەریکای ناوەندا ، دەولەتێکی لە جۆری یودل ئەتوانێت هەندێك لە ناکۆکی‌یەکانی ناو خۆی نیکاراگوا

بەشێوەیەکی کاتی چارەسەر بـــکات •• بەرنامەی کــــاری یودل هیچ خێکی وەهای تیا نەبو کە مەترسی بخاتە دڵی ئەمەریکاوە •

بیروڕای یودل بەرامبەر بە بەرەی ساندینیستا شتێــکی نادیار بو ، پدرو شامارو ، رابەری یودل ، زۆر هەوڵی دا ئەمەریکا کارکەنار بکات• کە یەکێتی یەکی دیموکراتی ئالتر ناتیوی نا شۆرشگێڕانە بۆ جێ نشینی سوموزا پێك بێنێت • ئەم کــارە بە نیسبەت ئەمەریکاوە خراپ نەبو •• شامورو بە هیوا بو کە بە پشتیوانی ئەمەریکا خۆی بۆ سەرکۆماری ساڵی ١٩٨١ هەڵبژێرێت ••

٢ــ حزبی سوشیالیستی نیکاراگوا (*)

حزبی سوشیالیستی نیکاراگوا بە شێوەی رەسمی لە ساڵی ١٩٤٤ دامەزرا ، بە گورجی توانی رەگ‌و ریشە لەناو کرێکارانی نیکاراگوا داکوتێ‌و بۆ لای خۆی رایان بکێشێ •• حزبی سوشیالیستی نیکاراگوا نەیتوانی ناکوکی‌یە گشتی‌یەکانی جیهـــان ببەستێت بـــە ناکوکی‌یەکانی ناوخۆی نیکاراگواوە •• بە تایبەتی لە کاتێکدا کە هەمو جیهـــان لـــە سەردەمی گۆڕانێکی قوڵدا بو •• یان بەرنامەیەکی سیاسی ئاشکرا بۆ خۆی دیاری بـکات • لە لایەکی ترەوە لەناو خۆی نیکاراگوادا ئەوانەی دژی سوموزا بون کۆنە پارێزەکان رابەری‌یان ئەکردن • حزبی سوشیالیست لەبەر ئەو هۆیانەی لــە سەرەوە باسکران لە ساڵەکـــانی ٤٤ــ١٩٤٧ دا سیاسەتی پاراستنی سوموزای گرتە بەر •

ریژیمی سوموزای یەکەم لەبەر زۆر بۆ هێنانی لە لایەن خەڵکەوە ،

(*) P S N

حزبی سوشیالیستی به رەسمی ناساند •• حزبی سوشیالیست سودی لەم هەلە وەرگرتو دەستی کرد بە رێکخستنی فیدراسیۆنی کرێکاران‌و لەناو کرێکاراندا چەندان یەکێتی دامەزراند • سوموزا لە لایەکەوە بۆ ئەوەی زۆر بۆ بۆرجوازیە ناحەزەکانی بێنێ‌و لە لایەکی تریشەوە وەڵامی کۆمەڵانی خەڵك بداتەوەو سەرنجی حزبی سوشیالیست بۆ لای خۆی رابکێشێ یاسایەکی کار کردنی دانا کە لە چاو ئەو رۆژەی ئەمەریکای ناوەندا کارێکی پێشکەو توانە بو ••

لە ساڵی ١٩٤٦ تاچو سوموزا لەبەر زۆری خەڵك خۆی لە هەڵبژاردن دور خستەوە ، هاورێیەکی خۆی کەناوی «لیوناردو ئارگویلو» بو کردی بە سەرکۆمار •• دوای ئەوە ئارگویلو دەربارەی سوموزا سیاسەتێکی سەربەخۆو بێ لایەنیانەی گرتە بەر حزبی سوشیالیست هاریکاری لەگەلدا کرد • سوموزا کودتایەکی بەسەردا کردو خۆی بو بە سەرکۆمارو کەوتە وێزەی راپەرینی کرێکاران‌و حزبی سوشیالیست‌و گەلێك لە رابەرو کادیرەکانی گرتن‌و ژمارەیەکیشی لێ کوشتن •• لەو کاتەوە ئیتر حزبی سوشیالیست بەرەو لاوازی رۆیشت •

کە راپەرینی چەکدارانەی بەرەی ئازادیخوازی گەلی ساندینیستا دەستی پێکرد ، بە تایبەتی کە لە کۆتایی شەستەکاندا پەرەی سەندبو •• حزبی سوشیالیست خۆی بە پێشرەوی کرێکاران ئەزانی ئەو راپەرینەی بە ئاژاوە لە قەڵەم دا •• گیرۆدەی ئاڵۆزی‌و گێژاوی سیاسی بو • هەندێك لە کادیرە لاوەکان پشتگیری راپەرینەکەیان ئەکرد • تەنانەت هەندێکیان لە حزب جیا بونەوەو چونە ناو راپەرینەکەوە •

گێژاوی ناوخۆی حزب هەمو لایەنێکی حزبی گرتەوە ، لە ساڵی ١٩٦٧ دا بو بە هۆی دەرکردنی

رابەرە کۆنەکانی حزب کە دژی راپەرینەکە بون •
هەروەها رابەرە تازەکان لەگەل ئەوەدا کە بە ئاشکرا
باسی راپەرینەکەیان ئەکرد ، لە کرداردا ئاشتی
پەرست بون •

لە سالی ۱۹۷٤ دا حزبی سوشیالیست چووە ناو «یەکێتی دیموکراتی ئازادیخواز »ەوە و بە رەخنە گرتن لە ساندینیستا سیاسەتی خۆی ئاشکرا کرد • لە دوای چالاکی‌یەکانی ساندینیستا لە ئەیلولی ۱۹۷٤ دا ، حزبی سوشیالیست ئەم چالاکی‌یانەی بە ئاژاوە گێڕانو کاری دور لە کۆمەلانی خەلكو مالوێرانی هێنان بۆ خەلکی نیکاراگوا دانا •

حزبی سوشیالیست نەك تەنیا نەیتوانی دەسەلاتی خۆی بەسەر « یەکێتی دیموکراتی »دا بسەپێنێ بەلکو لە ژێر دروشمی بۆرجوازی‌یەکانا کاری ئەکرد •

بێگومان ولاتە یەکگرتووەکانی ئەمەریکا لەم رووەوە بیروڕایەکی تریان هەبو ، دەسەلاتە رەسمی‌یەکانی ئەمەریکا لەو باوەڕەدا بون کۆنە پارێزانی ناو دەرونی یودل رێکخستنێکی رێكو پێکیان نیە، بونی حزبی سوشیالیست لە «یەکێتی دیموکراتی» دا مەترسی هێنانەدی هەلو مەرجی وەکو پورتوگال دێنێتە کایەوە •• لەبەر ئەوە دەستەو دایەرەی بالوێزخانەی ئەمەریکا زۆر هەولیان دا حزبی سوشیالیست لەناو یەکێتی‌یەکەدا دور بخەنەوە •

حزبی سوشیالیست ئیستا لەناو کرێکارانو یەکێتی‌یەکانی کرێکاراندا پایەیەکی پتەوی هەیە • لە هەمان کاتدا ئەو کرێکارانەی لایەنگری حزبن بریتین لە توێژەکانی سەرەوەی چینی کرێکارو رابەرانی یەکێتی‌یەکانو سنعەتکارە بچوکەکان •

٣ـ دەستەی دوازدە کەسی

لە مانگی کانونی‌یەکەمی ساڵی ١٩٧٧ دا هەندێك لە بازرگانە ئیشکەرەکانو پیاوە ئاینی‌و رۆشنبیرەکان کە زۆر تر پەیوەندی یان بە بەرەی ساندینیستاوە بو کۆمەڵێکیان دروست کرد کە بە دەستەی دوازدە کەسی ناو ئەبران • ئەم دەستەیە پێچەوانەی یەکێتی دیموکراتی ئازادیخواز، لەو باوەڕەدا بون کە تەنیا راپەڕینی چەکدارانە ئەتوانێت سوموزا ناچار بکات واز لە دەسەڵاتەکەی بهێنێ •• ئەم دەستەیە لە هەوڵی ئەوەدا بون یەکێتی یەکی تاکتیکی بە پێی بەرنامەیەکی سیاسی لەگەل یەکێك لەو دەستەیەی ناو بەرەی ساندینیستا دروست بکەن •• ئەمانە بڵاویان کردەوە کە دەوڵەتێکی خەڵکی لەگەل چەکدارە ساندینیستەکاندا تەنیا رێگایە بۆ چارەسەر کردنی گێژاوەکەی نیکاراگوا • ئیتر هیچ رێگایەکی تری چارەسەریانە خۆی راناگرێتو ناتوانێ داخوازیەکانی خەڵکی نیکاراگوا جێبەجێ بکات •

ئەو روداوانەی کە لە نیکاراگوادا رویان ئەدا پایەو پلەی دەستەی دوازدە کەسی بەهێز تر ئەکرد ، یەکێتی دیموکراتی کە توانیبووی سەرنجی کلیسای کاثۆلیك‌و بەشێکی تر لە بۆرجوازی‌یەکان بۆ لای خۆی رابکێشێ‌و هەروەها هیوای بە ئەمەریکاش هەبو • لە بارەی دەسەڵاتەوە داوای دیالوگێکی گەلی ئەکرد بۆ سەر لەنوێ دامەزراندنەوەی دەسەڵاتی سیاسی ، لەو کاتەشدا بەرەی ساندینیستا پەلامارێکی تازەی بردە سەر هێزەکانی پاسەوانە گەلی‌یەکان •• لەو کاتەدا پدرو شامورو ، رابەری یودل چو بۆ وڵاتە یەکگرتووەکان بۆ ئەوەی ئەمەریکا زامنی بکات کە سوموزا لەسەر کار لابات • بەڵام کاتێك شامورو گەڕایەوە بۆ نیکاراگوا لە رۆژی ١٠ی کانونی‌دوەمی ساڵی

۱۹۷۸ دا لە لایەن کرێگرتەکانی سوموزاوە کوژرا • ئەم تاوانە بو بـە هۆی تورەبونی خەڵك لە هەمو شارەکاندا ، بە دەیان هەزار کەس لـە شاری ماناگوا رژانە سـەر شەقامەکـان پشتیوانی بەرەی ساندینیستایان ئەکردو داوای کۆتایی هێنـانی زنجیرەی دەسەڵاتداریتی سۆموزایان ئەکـرد • بەرامبـەر بەم کـارە «یەکێتی دیموکراتی ئازادیخواز»و ئەپۆزیسیونی بۆرجوازی دەستیان کرد بـە کـار کردنی سیاسیانەی دولایەنی تاکو نەهێڵن راپەرینی کۆمەلانی خـەڵك بچیتە ژێر رکێفی ساندینیستاوە • لە رۆژی ۲۳ی کانونی‌دوەمـدا یودل مانـگرتنێکی گشتی سەرەوالای راگەیاند ، دوا بە دوای ئەوە بەشێکی زۆر چالاکی ئابوری راوەستـا •• بۆرجـوازی نیـکاراگوا بۆ بەرگرتن لـە راپەرینی شۆرشگێرانەی کرێـکاران‌و بەدەست هێنـانی رابەری راپەرینەکـەیان رایگەیاند بەشێك لە داخوازی‌یەکانیان جێ‌بەجێ ئەکات •

لەگەل ئەم گۆرانکاری‌یانەدا ، یودل بەرامبـەر بـە سوموزا هەڵوێستێکی تری گرتە بەر لە جیـاتی داوا کردنی [دیالوگی گەلی] داوای لەسەر کـار لاچـونی سوموزای ئەکرد ، وە داوای لە خەڵك کرد خۆیان بۆ شەری تەواوی لەگەل سوموزادا ئامادە بکەن •

سوموزا بۆ ئەوەی هـەمو مانۆرەکانی ئەپۆزیسیون پوچ بـکاتەوە دەستی کرد بە جێ‌بەجێ کردنی چەند کارێکی تازەو رایگەیاند کـە هەڵبژاردنی شارەوانی‌یەکان دەست پێ بـکات ، داوای لـە هـەمو رێکخراوەکان کرد بە ئازادی بەشداری ئەم هەڵبژاردنانە بکەن • بەلام گێـژاو بە جۆرێك ولاتی داگرتبـو کـە تەنانەت بۆرجـوازی‌یە راسترەوەکانیش بەشداری هەڵبژاردنە کەیان نەکرد •

لـــه دوەمین رۆژی مانـگی شوباتی ساڵی **١٩٧٨** دا چەکـدارە ساندینیستەکان پەلاماری چوار شاری نیکاراگوایان دا • ئەگەرچی لـەم پەلامار دانانەدا سەر نەکەوتن بەڵام بو بـــە هـــۆی زیاتر رێکخستنی خەڵـکەکە •

پەلامار بردنی چەکدارە ساندینیستەکانو کەمتوانایی یودل لـەبەر گیری کردنی **راپەڕینی کۆمەڵانی خەڵـکدا** ، **ئەمەریکای** جارێـکی تر کردەوە بە دۆستی سوموزا • **ئیمپریالیزمی ئەمەریکا** بـــە **یارمەتیـدانی** تازەی سوموزا ئەوەی دەرخست **کە دەست بەرداری سوموزا** نابێت •

دەســتەی دوازدە کـــەسی ، **رادیـکالترین دیاردەی ناوخـــۆی** بۆرجوازی بو ، بەرنامەکـــەیان لەگەل بەرنامـــەی چەپی‌یەکانی ناو « یەکێتی دیموکراتی ئازادیخواز » دا بە یەك نزیك بون • لـەبەر ئـەوە ئەو دەستەیە توانی‌یان له **سەرەتای دامەزراندنیانەوە رۆڵێکی** گەورە لـــە بواری گۆڕینی سیاسی نیکاراگوادا **بگێرن** •

٤ـ راپەڕینی دیموکراتیانەی نیکاراگوا (*)

هەروەکو لەمەوبەر باسکرا جگەلە دەستەی ئابوری سوموزا ، دو دەستەی ئابوری تر لە نیکاراگوادا هـەبو ، **یەکێکیان [بانقی ئەمەریـکا]و ئەویتریان [بانقی نیکاراگوا] ، بە زۆری خاوەن سنعەتە گەورەکـــان لەگەل یەکێك لەم** سێ دەستەیە پەیوەندیدار **بون • ئەوانە سەرجـــەم** گەورە ترین **بەشی** بۆرجوازی تایبـــەتی ئینجیساری نیـکاراگوا **بون** • لەگەل سوموزادا **پەیوەندیەکی** بەتینی ئابوری‌یان هەبوو ، **هەرگیز** نەیان

Nicaraguoan Democratic Movement—NDM. ★

ئەویست بارو دۆخی ئابوری وڵات بگۆڕێت •• بەرنامەکانی یودل یان بە چەپڕەوی دائەنا •

شایانی باسکردنە ئەو دو دەستە ئابوری‌یەی لە سەرەوە باسکران لە ماوەی شەستەکاندا پەیوەندی یان لەگەڵ بازاڕی هاوبەشی ئەمەریکای ناوەند لە لایەکەوەو پەیوەندی‌یان لەگەڵ سەرمایە ئەمەریکایەکانی تر لە لایەکی ترەوە هەبو •

لە ساڵی ١٩٧٥ دا بورجوازی گەورە هێشتا بەوە قایل نەبو کە لەوانەیە ئیتر ئەمەریکا پشتگیری لە سوموزا نەکات ، بە تایبەتی لە کاتێکدا پاسەوانە گەلی‌یەکان ئەیانتوانی چەکدارەکان سەرکوت بکەن •

بانقی ئەمەریکاو بانقی نیکاراگواو هێزە گرێدراوەکانی تر لە مانگرتنی گشتی ٢٣ی کانونی‌دوەمدا کە لە لایەن «یودل» ەوە ساز کرابو ، بەشداری‌یان نەکرد • هەروەها پەیوەندی بازرگانی‌و سیاسی خۆیان لەگەل سوموزادا درێژە پێدا •

بۆرجوازی مالی رایانگەیاند کە یودل‌و دەستەی
دوازدە کەسی ناتوانن رابەری راپەڕینەکە بکەن •
هەروەها رێکخراوەکانی تریش لاوازو بێ هێزن •

لەبەر ئەوە بۆرجوازی مالی کەوتنە خۆ بۆ ئەوەی ئالترناتیوی خۆیان پێك بهێنن • لە مانگی مارسی ١٩٧٨ دا « راپەڕینی دیموکراتیانەی نیکاراگوا » دامەزرا ، یەکێك لە سەرمایەدارە ناسراوەکانی نیکاراگوا کە پەیوەندی یەکی بە هێزی لەگەڵ بانقی نیکاراگوادا هەبو ، ناوی «ئەلفونسو روبلو کالەجاس»(١) بو ، رابەری

(١) Alfonso Robelo Callejas.

ئەو دەستە تازەیەی ئەکرد •

راپەرینی دیموکراتی بەهیوا بو باڵە راستەکەی ناو یودل بۆ لای خۆی رابکێشێ • راپەرینی دیموکراتی هەر لە سەرەتای پێك هاتنیەوە دوچاری ئەو ناکۆکی یە دەرونیانە بو کە یودلو هەمو ئەپۆزیسیونی بۆرجوازی دوچاری بوبون •• راپەرینی شۆرشگێرانەی نیکاراگواو گێژاوی شۆرشگێرانە زیاد لەو رادەیە گەشەیان کردبو کە داوای کەمتر لە لابردنی سوموزا بکەن •

٥ـ بەرەی فراوانی ئەپۆزیسێون

لە مانگی مایسی ساڵی ١٩٧٨ دا دەستەیەکی تازە دامەزرا بە ناوی «بەرەی فراوانی ئەپۆزیسۆن»(١) ، کە ئامانجی دامەزراندنی ئالتر ناتیۆی بۆرجوازی بو کە هەم بۆ وڵاتە یەکگرتووەکانو هەم بۆ هەریەك لەو سێ دەستەیەی ناو بەرەی ئازادیخوازی گەلی ساندینیستا زیانۆمەند نەبو • راپەرینی دیموکراتی نیسکاراگوا ، دەستەی دوازدە کەسیو کۆنفیدراسیۆنەکانی کرێکارانو رێکخراوە رەخنە گرە کانی تر لەژێر چەتری ئەم دەستە بەندی یە تازەدا کۆ بونەوە •

بەرەی فراوانی ئەپۆزیسیۆن لە مانگی کانونی یەکەمی ١٩٧٨ دا کۆمیسیۆنێکی سێ کەسی یان پێك هێنا بۆ گفتوگۆ کردنی ناوبژیکارانە کە رێکخراوی وڵاتە ئەمەریکایەکان سازیان دابو • ئەم گفتوگۆیانە بەهۆی پێ داگرتنی ئەمەریکاوە لە بارەی بەشداری کردنی حزبی لیبرالی سوموزاوە لە دەوڵەتی ئایندەدا دوچاری نوشوستی بو ، دەستەی دوازدە کەسیو حزبی سوشیالیستو یەکێك لە کۆنفیدراسیۆنە

(١) Brodaoppostion Front.

کرێکاری یەکان لە گفتوگۆکان چونە دەرەوە •

ئەمرۆکە دەر ئەکەوێ ئـەم بەرەیە دوچـاری نوشوستی بووە(١) ، ئەمەریکا بە کارێکی ناشیاوی دائەنێ و لەو باوەڕەدا نیـــە دوای سوموزا بتوانێت ئەو کەلەبەرە سیاسی یە پڕ بکاتەوە •

لەم کاتەدا(٢) ، ولاتە یەکگرتووەکان ئەگەرچی قایل بو بە لابردنی سوموزا ، بەلام بنچینەی سیاسەتی ولاتی ئەدایە دەست باڵـە راستەکـەی بۆرجوازی بەو مەرجەی حزبی لیبرالی سوموزا بەشداری دەوڵەت بکات و پاسەوانە گەلی یەکان دەســـەلاتیان لە دەوڵەت دا بمێنێتەوەو دەسەلاتی ئابوری بنەماڵەی سوموزاش دەستی لێ نەدرێ •

بورجوازی نیشتمانی نیکاراگوا کـە بە هۆی ئیمپریالیزمەوە لـــە بواری مێژوویدا لاواز بوبو ، لە ئەنجامدا ناچار بو رابەری لە دەرەوەی هوردوگای خۆی قبوڵ بکات •• یان ئەوەتە پاڵ بدات بە ئیمپریالیزمەوەو لەژێر دەسەلاتی بۆرجوازی گرێدراوو پاسەوانە گەلی یەکانا بمێنێتەوە••• یان رابەرایەتی ساندینیستا لەناو دەوڵەتێکی خەڵـــکی دا قبوڵ بـکات • وەکو ئەکەوێتە بەرچاو بۆرجوازی بە زۆری ئەچونە ناو چەکـدارە شورشگێرەکانەوە •

---

(١) مەبەست کاتی نوسینی کتێبەکەیە •
(٢) هەمان مەبەستی سەرەوە ـوەرگێر •

بەشـــی چوارەم

ســـتراتیجی ئەمەریکا لە نیکاراگـــوا

ستراتیجی ئەمەریکا لە نیکاراگوا

ئەگەرچی ئیمپریالیزمی ئەمەریکا لە کاتی راپەرینی ئازادیخوازانەی گەلیدا لە سیەکاندا ناچار بو هێزە سەربازییەکانی خۆی [بێ ئەوەی بتوانێت لەشکری چەکداری ساندینو تێك بشکێنێ] لە نیکاراگوا بباتە دەرەوە • ئیمپریالیزمی ئەمەریکا بۆ ئەوەی ریژیمی موستەعمەراتی نوێ دابمەزرێنێت سیاسەتی دەستێوەردانی رۆژانەی درێژ خایەنی لە کاروباری ولاتدا گرتە بەر •

پاراستنی بنەماڵەی سوموزا لە لایەن ئەمەریکاوە لە ماوەی نیو سەدەی رابوردودا بو بو بە هێڵی بنچینەیی سیاسەتی دەروەی ئەمەریکا لە کاروباری ولاتی نیکاراگوادا • لە هەمو کاتو سەردەمێکی ئاڵۆزدا یارمەتیو پشتگیری خۆی لە بنەماڵەی سوموزا نەبڕی •

لە سەردەمی دوەمین شەڕی جیهانیدا گەورە ترین مەترسی کە هەڕەشەی لە ئیمپریالیزمی ئەمەریکا ئەکرد ، فاشیزمی ئیتالیاییو نازیزمی ئەڵەمانی بو • سوموزا لەگەل ئەوەدا پەیوەندی لەگەل موسولینیو هیتلەر

دا هەبو [لە ساڵی ١٩٣٦ دا بە فەرمانی فاشیستەکان دەستەو کۆمەڵی • کراسە رەشەکان »ی لە نیکاراگوا دامەزراند] •• لەگەڵ ئەوەدا دو رۆژ دوای ئەوە ئەمەریکا تێکەڵاوی شەڕەکە بو لە دژی ژاپۆن و ئەڵمان • ئەگەرچی لەشکری نیکاراگوا هیچ چالاکی یەکی روبەرویی لەگەل هێزە سوێند خوارەکانا نەنواند بەڵام سوموزا توانی رادەیەکی تەواو کەرەستەی سەربازی بە پێی [بڕیار نامەی قەرزو قۆڵە] وە لە ئەمەریکا وەر بگرێ •

لە دوای شەڕەکە ، ئیمپریالیزمی ئەمەریکا کە مەینەتی کەمتری چەشتبوو ، توانی خۆی بە سەرکردەی وڵاتە ئیمپریالیستیەکان دابنێت لە شەڕەکەدا • لەو کاتەدا راپەڕینی ئازادیخوازانەو پرۆلیتاریایی مەترسی‌یەکی گەورەی بۆ جیهانی ئیمپریالیستی نابۆوە •• لە ئەمەریکای لاتین دا خەڵکە زۆر لێکراوەکان راپەڕینی تازەی دژی ئیمپریالیزمیان تاقی ئەکردەوە • لە زوربەی وڵاتاندا هێزە پێشکەوتنخوازەکان بە تیژی ئەچون بەگژ سیاسەتی زۆرە ملی‌یانەی ئیمپریالیزمدا •

لەو کاتانەدا ئیمپریالیزمی ئەمریکا بۆ ئەوەی دەسەڵاتی خۆی بچەسپێنێ بەسەر ئەمەریکای لاتینو بەرگیری لە راپەڕینی ئازادیخوازانەی گەلیو پرۆلیتاریایی بگرێ گەلێك چالاکی نواند • لەم روەوە کۆنفرانسێك لە وڵاتەکانی ئەمەریکای لاتین لە «مەکسیك» بەسترا بۆ ئەوەی سیاسەتی تازەی «پان ئەمریکان»ی وڵاتە یەکگرتووەکان جێبەجێ بکەن •

تاچو سوموزا بە گورجی چو بە پیر سیاسەتی دەرەوەی ئەمەریکاوەو پێشنیاری کرد کە نیکاراگوا وەکو قەڵایەکی دژ بە شۆرشگێڕانو راپەڕینی دژی ئیمپریالیستی تەماشا بکەنو بەهێزی بکەن•

سوموزا تەقەللای ئەوەی ئەدا بنەماڵەکەی خۆی وەکو سەگی پاسەوانی ئیمپریالیزمی ئەمەریکا لە ناوچەکەدا بەهێز بکاتو لەم ڕێگایەوە درێژە بە مانەوەی حکومەتەکەی بدات •

١ـ ئەهمیەتی نیکاراگوا بۆ ئیمپریالیزمی ئەمەریکا

پشتگیری ئەمەریکا بۆ ریژیمی سوموزاو پەیوەندی سوموزا لەگەل هەمو سیاسەتی وڵاتە یەکگرتووەکان لە ئەمەریکای لاتیندا ، ئەبوا ئەمەریکا قازانجی تایبەتی وڵاتی نیکاراگوای بدابایەتە بەر سەرنج •

سیاسەتمەدارانی ئەمەریکایی وایان لێك ئەدایەوە کە هەریەك لە وڵاتانی زنجیرەی ئەمەریکای ناوەند لە دەست بچێ کارێکی مەترسی دارانەیەو هەڕەشە لە ئیمپریالیزمی ئەمەریکا ئەکات • زوربەی ئەم وڵاتانە دەستیان بە دەریای «کاریبی»و ئۆقیانوسی ئارام ئەگات ، لەبەر ئەوە ئەتوانن سیستەمی ئاسایشی ناوچەیی کە لە سەر بنچینەی قازانجی بۆرجوازی خاوەن دەزگا ئینحیساریەکان دامەزراوە بخەنە مەترسی‌یەوە ••

لەم روەوە دۆڕاندنی نیکاراگوا بۆ وڵاتە یەکگرتوەکانی ئەمەریکا وەکو دۆڕاندنی تەواوی ئەمەریکای ناوەند وەهایە • نیکاراگوا ، وەکو ڤیتنام لە خواروی رۆژهەڵاتی ئاسیادا رۆڵێکی گەورە لە سەرتاسەری ناوچەکەدا ئەگێرێ ، ئیمپریالیزمی ئەمەریکا نایەوێ لە دەستی بچێت •• لەم روەوە ئامانجی ئەمەریکا لە نیکاراگوادا بە زۆری ئەوەیە کە بەرهەڵستی شۆرش و

راپەڕینی چینایەتی لەو وڵاتانەدا بووەستێ ، چونکە ئەگەر ئەم کارانە رو بدەن ئەوا کارێکی پڕ لە مەترسی دارە بۆ تەواوی ئەمەریکای ناوەند ..

هەروەها شوێنو ستراتیجێتی نیکاراگوا لە کاتی دوەمین جەنگی جیهانیدا بەهۆی هەڵکەوتنی باری جوگرافیاییەوە رۆڵێکی ستراتیجی گەورەی بۆ ئیمپریالیزمی ئەمەریکا دیاری کردبو . ئەم وڵاتە بوبو بە بنکەیەکی پاراستنی نوکەندی «پاناما»و ئامادە کردنی کەرەسەی خاوی پیشە سازی جەنگی ئەمەریکا .. لە دوای شەڕەکەش ئەو ئەهمیەتەی کەم بۆوە .

مەسەلەیەکی تر کە لە سەردەمی رابوردودا ئەهمیەتێکی زۆری بۆ ئیمپریالیزمی ئەمەریکا هەبو ، دروستکردنی نۆکەندێکی ئاوی بو لە نیکاراگوا کە دەریای «کاریبی» بە ئوقیانوسی ئارامەوە ببەستێ . وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمەریکا لە سەدەی نۆزدەیەمدا لە هەوڵی هەڵکەندنی ئەو نۆکەندەدا بون ، ئەم مەسەلەیە تەنانەت دوای تەواو کردنی نۆکەندی «پاناما» ئەهمیەتی خۆی نەدۆڕاند .

لە ساڵی ١٩١٤ وڵاتە یەکگرتوەکان توانی بە هۆی پەیمانی « بریان ـ شامورو » وە مافی ئینحیساری دروستکردنی نۆکەند لە نیکاراگوا بە دەست بێنێ .. لە دوای دوەمین شەڕی جیهانی چەندان گفتوگۆ لە بارەی ئەو نۆکەندەوە کرا ، بەڵام نەئەگەیشتنە ئەنجام .

لە سەرەتای شەستەکانا ، بە تایبەتی لە دوای راپەڕینی دژی ئەمەیکایی «پاناما» لە ساڵی ١٩٦٤ دا ، هەندێك لە ئەندامانی کونگریسی ئەمەریکا بە سەروکایەتی «دانیل فلود» نوێنەری دیموکرات لە نپسیلوانیا

سەر لەنوێ باسی نۆکەندی نیکاراگوایان هێنایەوە بەر باسکردن • ئــەم کارە لە نیکاراگوا دەنگێکی گــەورەی دایــەوە ، خەڵــکی بێزاری‌یەکی زۆریان دەربڕی چونــکە ئەم رێــکەوتنەی بریان ـ شامورو یان بە پێچــەوانەی یاسای بنچینەیی‌و مــافی حاکمیەتی نیشتمانی ئەزانی • تا ئەیشتە ئەو رادەیە شورای یاسا گوزاری ناچــار بو لە لایەن دەوڵەتەوە ئەو رێکەوتنامەیە هەڵ بووەشێنێتەوە •

لە دوای ساڵی ١٩٦٤ راپۆرتی کار شوناسە ئەمەریکایەکان ئەوەیان نیشان دا کە لەگەل ئەو هــەمو گیرو گرفتە ئاڵۆزە سیاسی‌یەدا ، هێشتا ولاتی «پاناما» لە نیکاراگوا لەبار ترە بۆ هەڵکەندنی نۆکەندێکی‌تر •• وە هەڵــکەندنی نۆکەند لە نیکاراگوادا بە گرانتر تەواو ئەبێ‌و لــە رووی سیاسیشەوە مەترسی هەیە ••

لە ئەنجامدا لە مانگی شوباتی ساڵی ١٩٧١ دا ئەنجومەنی ســەنای ئەمەریکا ئەویش رێکەوتنامەی ١٩١٤ی رەت کردەوە •

ریژیمی سوموزا تا ئەو رادەیە بەرامبەر بە ئیمپریالیزمی ئەمەریکا وەفادار بووەو داکۆکی لەســەر کردوە • ریژیمی سوموزا لــە هیچ کاتێکدا لە بواری نێو دەوڵەتاندا بەر پەرچی هیچ بیروڕایەکی ئەمەریکای نەداوەتەوە • سوموزا لــە ســاڵی ١٩٧٤ دا لــە «مەکسیك» بلاوی کردەوە کــە :

« نیکاراگوا ، ولاتێــکی بێ لایەنی جیهانی ســێیەم نیە ، بەڵــکو ولاتێکی وەفادارە بەرامبەر بە رۆژئاوا »•

ریژیمی سوموزا هەمیشە لایەنگری دەستێوەردانەکانی ئەمەریکای کردوە لە ئەمەریکای ناوەندو دەریای کاریبی دا • جگە لەوەش لــە

ماوەی شەڕی کۆریادا لە ساڵی ١٩٥٠ دا ، وە هەم لە کاتی شەڕی ڤیتنامدا لە ساڵی ١٩٦٧ دا پێشنیاری کردوە کە هێزی سەربازی خۆی بۆ بەربەرەکانێی ئازادیخوازەکان بخاتە ژێر دەسەلاتی ئەمەریکاوە •

سوموزا دوای پەلامار دانی ئەمەریکا بۆ سەر کۆماری « دومینیکان » لەساڵی ١٩٦٥ دا هێزەکانی خۆی خستە ژێر دەسەلاتی رێکخراوەی ولاتە ئەمەریکایەکانەوە •

لە کاتێکدا نیکاراگوا گەورە ترین ولاتی ئەمەریکای ناوەندە ، لەروی مێژوییەوە بەراورد کردنی لەگەڵ ولاتەکانی تری ئەمەریکای ناوەندا کەمتر سەرمایەی دەرەوەی راکێشاوە ••• نیکاراگوا دوا ولاتێکی ئەمەریکای ناوەند بو کە پرۆژەی « ریفۆرمە لیبرالەکانی » پەسەند کرد • نیکاراگوا لە ولاتەکانی تری ئەمەریکای ناوەند دانیشتوانی کەمترە ، لەگەڵ ئەوەشدا سەرمایەی دەرەوەی کەمتر تیایە تاکو ولاتەکانی تری ئەمەریکای ناوەند ••

یەکەمین سەرمایەی گەورەی ئەمەریکا لە کومپانیای بار کردنو گواستنەوەی « کورنلیوس واندربلیت » (١) دا کەوتە کار لە سەردەمی دۆزینەوەی زێڕدا بوو لە کالیفۆڕنیا • دوای ئەوە زیلایا سەرکۆماری لیبرال لە ساڵی ١٨٩٣ دا هاتە سەر حوکم ، لە دەستوری کاردا بڕیاری دا سەرمایەی دەرەوە بێتە ولاتەوە •• تا ساڵی ١٩١٠ بەشی زۆری بەروبومی ولات وەکو [قاوە زێڕ ، مۆز ، گۆشت] •• ئەدرا بە سەرمایە ئەمەریکایەکان • پێچەوانەی ولاتەکانی تر دەزگا ئینحیساری‌یەکانی بێگانە کە لە دەزگاکانی رێگای ئاسنو مۆزو ئاوو کارەبادا دەستیان هەبو ، هیچ کات دەستیان لە سەرمایەی فراوانی نیکاراگوا نەدا •

(١) Cornelius Vanderbitt.

له ساڵی ٣٠ ـ ١٩٦٠ سەرمایەی کومپانیا ئەمەریکایەکان بە شێوەی گشتی لەسەر کەرەسەی مەعدەنیو بەروبومی کشتوکاڵی دا ئەنرا • لە دوای پێك هێنانی بازاڕی هاوبەشی ئەمەریکای ناوەند لە ساڵی ١٩٦٠ دا سەرمایەی کومپانیا ئەمەریکایەکان لە بواری سنعەتدا خەرج ئەکرا وەکو [پاڵاوتنی نەوت ، دەزگا کیمیایەکان ، کارخانەکانی رستنو چنین و •••] •

ئیستا(١) سەرمایەی دەرەوە لە نیکاراگوادا ئەگاتە ١٧٠ ملیۆن دۆلار ، کە ٨٠٪ی هینی ولاتە یەکگرتوەکانی ئەمەریکایە • سەرمایەی دەرەوە ئیستا لە بواری کەرەسەی خۆراك ، کشتوکاڵ ، بانقەکان ، کیمیاوی ، بەرهەمی دارستانەکان ، بار کردنو گواستنەوە خەرج ئەکرێ•

٢ـ رێژیمی سوموزا سەگی پاسەوانی ئیمپریالیزم لە ناوچەکەدا

لە ماوەی نیوە سەدەی رابوردوا رۆڵی ریژیمی سوموزا تەنیا بە نیکاراگواوە نەوەستا ، لە پێناوی بەجێ گەیاندنی سیاسەتی ئیمپریالیزمی ئەمەریکاو پاراستنی قازانجی بۆرجوازییە گرێدراوەکانی نیکاراگوا ، دەستی کوتایە ولاتەکانی تری ئەمەریکای ناوەند •

لە هەمان سەرەتای شەڕی سارددا دوا بەدوای گەشە کردنی راپەڕینی ئازادیخوازانەو پرولیتاریایی تاچو سوموزا دەستی کرد بە پاراستنی کۆنەپەرستانە ترین باڵی بۆرجوازی لە ولاتەکانی ئەمەریکای لاتین • بەرە بەرە وەکو سەگی پاسەوانی ئیمپریالیزمی ئەمەریکای لێهات لە ناوچەکەدا •

---

(١) هەمان سەردەمی نوسینی کتێبەکەیە •

ڕێژیمی سوموزا بە دو شێوەی پەلامـــار دەرانەو بەرگریکارانە ئەکەوتە سەرکوتکردنی جولأنەوە ئازادیخوازە کان • بوونی دەوڵەتێکی پێشکەوتوانـــە لـــە ئەمەریـــکای ناوەندا ئەیتوانی ئارامیو قازانجی بۆرجوازی‌یە گرێدراوەکان بخاتە مەترسی‌یەوەو هەڕەشە لـــە هـــەمو وڵاتەکانی تری ناوچەکە بـــکات • لەم روەوە سیاسەتی پەلاماردەرانەو دەست درێژکارانەی ڕیژیمی سوموزا وەکو کوتەکی دەستی ئیمپریالیزم بۆ خـــۆ پاراستن‌و بەرگری کردن لە قازانجی بۆرجوازی گرێدراوی نیکاراگوای لێ هات •

یەکەمین دەستێوەردانی ڕیژیمی سوموزا بۆ ناو کاروباری وڵاتانی ناوچەکە لە ماوەی چلەکاندا لە وڵاتی «کستاریکا» ساز درا ، لەو کـــاتەدا ڕیژیمی سوشیـــال دیموکراتی «فیـــگۆئەرز»(١) گیرۆدەی شـــەڕی راستڕەوەکان بوبو کە هەوڵی لەناو بردنیان ئەدا •• تاچو سوموزا چوو بە هاواری ناحەزەکانی «فیـــگۆ ئەرز» و گـــەلێك یارمـــەتی دارایی‌و چەکەمەنی پێدان •

دوای ئەوە «فیگو ئەرز» هێزە راستڕەوە کانی تێك شـــکاند ، سوموزا دەستی کرد بـــە ســـەرلەنوێ ڕێکخستنیانەوەو رێـــگای دان کـــە لـــە خـــاکی نیکاراگواوە پەلاماری کستاریکا بدەن •

کـــاتێك پەیوەندی نێوان هـــەردو وڵات بە تەواوی تێـــکچوو « ڕێکخراوی وڵاتە ئەمەریکایەکان » کەوتنە ناو بژی کردنیانەوە ، لـــە ساڵی ١٩٥٤ دا پیلانێك کە بۆ کوشتنی سوموزا لە لایەن دەوڵەتی فیـــگو

(١) Figueres.

ئەرزەوە ساز کرابو ، ئاشکرا بو •• بەرامبەر بەوە سوموزا لـــە ساڵی **١٩٥٥** دا سەر لەنوێ پەلامارێکی تازەی بۆ سەر کستاریکا ساز کرد • شەڕ گەیشتە رادەیەك «نیکسون» کەوتە ناوبژی کردنیانەوە •

ناکۆکی **نێوان** هەردو وڵاتەکە لەوە بـــە دواوە لـــە قەوارەیەکی بچوکتردا بو ، **کستاریکا دور** خراوە **نیکاراگوا** یەکانی بەرەڵلا ئەکرد بۆ ئەوەی بچنەوە بەگژ نیکاراگوادا •

له ســاڵی **١٩٧٥** دا [لـــە **دوای چالاکی‌یەکـــانی** چەکـــدارە ساندینیستەکان] •• **سوموزا چاوی بە سەرکوماری کستاریکا کەوت** ، «ئادوبر» سەرکۆمـــاری کستاریـــکا بەڵێنی دا ئیتر **ساندینیستەکان لـــە** نیکاراگوا هان نەدات ، سوموزاش بڕیاری دا ئیتر یارمەتی راسترەوەکانی کستاریکا نەدات •

لەوە بە دواوە هاریکاری نێوان ئەو دو وڵاتە بەهێز بو ، کستاریکا هەندیك لە چەکدارە ساندینیستەکان ـ **کە لەوێ چالاکی‌یان ئەنواند** ـ دایەوە بە دەست نیکاراگواوە • دو رابەری قوتابیان لە کستاریکا گیرانو درانەوە بە کاربەدەستانی نیکاراگوا • رێــگا درا بە دەزگـــای ئەمنیەتی نیکاراگوا تا رادەیەك چالاکی خۆیان لە کستاریکادا بنوێنن •

لـــە ســـەرەتای پەنجاکـــاندا ریژیمی پێشکەوتوو دیموکراتی «ئاربنز»(١) دەسەڵاتی دەوڵەتی لە گواتیمالا گرتبوە دەست •• ئەم کارە هـــەڕەشەی لـــە دەســـەڵاتی ئیمپریالیزمی ئەمەریـــکاو بۆرجوازی‌یە گرێدراوەکانی ناوچەکە ئەکرد • لەم روەوە سوموزا لە ساڵی **١٩٥٢** دا لە چاو پێکەوتنێکدا لەگەل کاربەدەستانی باڵای دەوڵـــەتی «ترومن»دا

---

(١) Arbens .

نەخشە یەکی بۆ لەناوبردنی ریژیمی ئاربنز خستە بەرچاو ، ئەگەرچی ئەمەریک نەخشەکەی قبول نەکرد بەڵام لە بارەی مەسەلەکەوە ، ئەرکی تێکۆڵینەوەی ئەم کارەی بە ئاژانسی ناوەندی جاسوسی «سیا – CIA سپارد •

ساڵی ١٩٥٤ هێزە راستڕەوەکان بە سەرکردایەتی «کاستیلو ئامارس»(١) لەژێر چاودێری راستەو خۆی رێکخراوی جاسوسی «سیا» دا پەلاماری گواتیمالای دا • فرۆکە بۆمبا هاوێژە ئەمەریکاییەکان لە خاکی نیکاراگواوە پەلاماری گواتیمالایان ئەداو لە ئەنجامدا ریژیمی ئاربنز لە ناو چو •

ساڵی ١٩٥٩ کاتێك شورشی «کوبا» سەرکەوت ریژیمی سوموزا ئامادەیی خۆی دژی کوبا راگەیاند • تەنانەت بەر لەوەش لویس سوموزا گەلێك کەرەسەی تەقەمەنیو چەکی لە دژی لەشکری پارتیزانی «کاسترۆ» نارد بو بۆ کوباو گەلێك یارمەتی دارایی دابو بە ریژیمی « باتیستا » •

دژی شۆرشەکانی کوبا ، دوای دەورەیەکی فێر کردنی مەشقی سەربازییانە لە نیکاراگواو ناوچەکانی تری بەندەرەکانی نیکاراگوا لە ساڵی ١٩٦١ دا پەلاماریان بردە سەر دورگەی بەرازەکان بە پێی نەخشەی «سیا» بەڵام خەڵکی قارەمانی کوبا ئەو پەلامارە دوژمنانەیان تێکشاندو زۆریان لەدژی شۆرشەکان کوشتو ژمارەیەکیشیان لێ بەدیل گرتن •

(١) Castillo Armas.

ئیستا(١) ، هـــەندێك كومپانیای سومـــوزا وەكو كومپـــانیاكانی «نوڤەدادس»(٢) و «پلاسما فرسیس»(٣) ـ كومپانیای خوێنەكـــان ـ لـــە لایەن راكردوە كوبایەكانەوە بەرێوە ئەبرێن هەندێـــكی تریشیان لـــە كێلگەكانا كار ئەكەن •

سوموزا لـــە رێـــگای راكردوە كوبایەكـــانەوە هێزێـــكی نێـــو نەتەوەیی دژ بە پێشكەوتنی دامەزراندوە ، كە بۆ پەلامار بردنە ســـەر دوژمنەكانی خۆی هانیان ئەدات ••

لـــە ســـاڵی ١٩٦٤ دا «شـــورای بەرگری ئەمەریـــكای ناوەند ـ كاندەكا »(٤) لەسەر پێشنیاری ئەمەریكا بە رەسمی دامەزرا •• ریژیمی نیكاراگوا روڵێكی گەورەی لە بارەی دامەزراندنی ئەو شورایەوە گێرا • كـــاری پارتیزانیو ئـــەم شورایە بریتیبوو لـــە هاریكاری كردنی دژی ئاڵوگۆڕی چالاكی جاسوسیانە ، چـــاودێری هاتوچۆ كردن لـــە نێـــوان دەوڵەتە ئەندامەكانیدا •

لە ساڵی ١٩٦٥ دا پاسەوانی گەلی نیكاراگوا بەشداری پەلامـــاری چەكدارە دەریاییە ئەمەریكایەكانی كرد بۆ سەر كۆماری «دۆمنیكیان» دە ساڵ دوای ئەوەش تاچیتو سوموزا پێشنیاری بۆ ئەمەریكا كرد كـــە لەشكرەكەی ئامادەیە شەڕی ڤێتنامیەكان بكات •

دەستێوەردانی ریژیمی سوموزا بۆ ناو كاروباری گواتیمالا لە دوای لەناوبردنی ریژیمی ئاربنز درێژەی كێشا • لە ساڵی ١٩٦٤ رایگەیاند

---

(١) سەردەمی نوسینی كتێبەكەیە

(٢) Novedades.

(٣) Plasmafersis.

(٤) Central American Defense Council - - CONDECA -

کە بەهێز بونی راپەڕینی چەکدارانە لە گواتیمالادا هەڕەشە لە نیکاراگوا ئەکات ، وە بۆ سەرکوتکردنی ئەو راپەڕینە هەمیشە ئامادەیە .

دەستێوەردانەکانی سوموزا بۆ ناو کاروباری ئەمەریکای ناوەند تەنیا ئەوانە نیە باسمان لێوە کردن ، بەڵکو دەسەڵاتی ناوچەیی ڕیژیمی سوموزا چەندان لایەنی سیاسیو ئابوری هەمە جۆرەی هەیە .

بنەماڵەی سوموزا دەوڵەمەند ترین دەستەی ئابوری ئەمەریکای ناوەندن . کە سەرمایەیەکی زۆریان لەو ناوچەیەدا خستۆتە کار . بە زۆری سەرمایەکانیان لە وڵاتەکانی فەنزەویلا ، کۆلۆمبیا ، کستاریکا ، گواتیمالادا ئەگێڕن . ئەو دابو دەزگایەی ئەمڕۆ بنەماڵەی سوموزا لەگەل هەندێك لە رابەرەکانی ئەمەریکای ناوەندو راکردوە کوبایەکان دایان مەزراندووە ، تەنیا دەستەیەکی ئابوری ، سیاسی نیە ، بەڵکو سەندیکایەکی کانگستری شێوە مافیایە کە لە ئاستێکی فراوانتردا لەگەل سەرمایە ئینحیساری‌یەکانی ئەمەریکادا گرێی خواردوە .

٣ـ سیاسەتی ئیمپریالیزمی ئەمەریکا

لە نیزیکەی نیوە سەدەی رابوردوا رێبازی سیاسەتی دەرەوەی ئەمەریکا لە نیکاراگوا بریتی بوە لە پاراستنی ڕیژیمە جۆر بە جۆرەکان کە لە ژێر دەسەڵاتی دەستەی دارایی ئابوری سوموزا[سومو سیمو](١) دا حوکمی وڵاتەکەیان ئەکرد ..

دەستەی دارایی ـ ئابوری سوموزا بە هۆی ئیمپریالیزمی ئەمەریکاوە دامەزراوەو لە رێگای پەیوەندی‌یەوە بە سەرمایەدارە ئینحیساری‌یەکانی

(١) Somocimo.

ئەمەریکاوە گەشەی کردوە • لەبـــەر ئەوە هەرگیز بۆی ناکرێ دژی سیاسەتی ئەمەریکا بوەستێ •• جگە لەوەش کـــە قازانجی ئەو دەستە دارایەی سوموزا لە هەمو بوارێکدا بەستراوە بـــە قازانجی کۆمـــەڵە تایبەتی‌یە ئابوریەکانی ئیمپریالیزمی ئەمەریکاوە •

ناکۆکی نێـــوان سوموزاو دەوڵەتی «ترومن» زیاتر لە ساڵێـــکی خایاند ، لە ئەنجامدا سوموزا بـــە پێی فەرمـــانی ئەمەریـــکا لەگـــەل ناحەزەکانیا کەوتە گفتوگۆ کردنەوە •

ڕیژیمەکانی سوموزا هەمیشە لـــە لایەن کۆنەپەرستانە ترین باڵی ئیمپریالیزمی ئەمەریـــکاوە پشتگیری لێ ئەکرا •• هەروەهـــا خۆیشی پشتگیری لـــە باڵـــە ڕاستەکـــانی سەرمایەداری گرێدراوی وڵاتانی ئەمەریکای لاتین ئەکرد •

تاچیتو سوموزا پشتگیری لە سەربازی‌یە ڕاستڕەوەکانی وڵاتانی سلفادۆر ، هیندوراس ، گواتیمالا ئەکرد •• تەنانەت لـــە کاتێکدا کـــە سیاسەتی ئەمەریـــکا داوای بـــکردبایە ڕیژیمی یاسایی حوکمی وڵات بگرنە دەست • سوموزا هەمیشە هەوڵی ئەوەی داوە بە پێی سیاسەتی باڵێکی ئیمپریالیزمی ئەمەریکا ڕیژیمە مام ناوەندی‌یەکانی وەکو ڕیژیمی فیگو ئەرز لە کستاریکاو بتانکورت(١) لەفەنزەویلا کە پەیوەندی‌یەکی باش‌و دۆستانەشیان لەگەل ئەمەریـــکادا هەبوەو باڵێکی تری ئیمپریالیزمی ئەمەریـــکا پشتگیری لێ ئەکردن لە ناویان ببات •

جگە لەوەش سیاسەتەکانی سوموزا لـــەناو خـــۆی نیکاراگوادا جاروبار پێچەوانەی لیبرال ئیمپریالیستەکانی ئەمەریکا ئەوەستا •

---

(١) Betancourt.

هاتە سەرکاری کاپیتالیستی لە نیکاراگوا لە ماوەی نیوە سـەدەی رابوردودا بـە زۆری لـە ریـگای فراوانبونی دەستە ئابوری‌یەکانی سوموزاو زۆر هێنان بۆ دەستە ئابوری‌یەکانی ترو شـان بەشانی بەهێز بونی بورجوازی بۆروکراتو دەزگاکـانی دەوڵەت لـە لایەکـەوەو سەرکوتکردنی راپەرینی خەڵك لە لایەکی ترەوە هاتۆتە دی •• لیبرال ئیمپریالیستەکان نەبونی دیموکراتی بۆرجوازی لە نیکاراگواو بەرگیری کردنو رێـگا نەدانی باڵـە سەرمایەداری‌یە گرێدراوەکـانی تر کـە بەشداری دەسەڵاتی سیاسی نەکەن ئەمەیان بە هۆی نەبونی سیاسـەتێکی گونجاو دائەنا لە نیکاراگوادا ، وە زۆریان بۆ ریژیمی سوموزا ئەهێنـا کە پایەی کۆمەڵایەتی خۆی فراوانتر بـکات •

لە ساڵی ١٩٥٠ دا گفتوگۆی تاچیتو سوموزا لەگەل حزبی کۆنـە پارێزی نیکاراگوا بە ئەنجام گەیشت •• حزبی ناوبراو بەرامبـەر بـە هەندێك ئیمتیازاتی تایبەتی هەڵبژاردنەوەی سـەر لـە نوێی سوموزای بۆ سەرکۆماری نیکاراگوا قبوڵ کرد • لەو کـاتە بە دواوە یارمـەتی ئەمەریکا بۆ سوموزا زۆر تر بو • راوێژکارانی هێزی ئاسمانیو زەوی لەگەل چەندان بار چەکی هەمە جۆرە بەناوی [یارمەتی سەربازی]یـەوە بەرەو نیکاراگوا کەوتنە رێ •ئەم کارە لە سەرتا سەری شەستەکانو دوای شۆرشی کوبا بە زۆری ئەنجام ئەدرا ، وە بە پێی بەرنامەی [یەکـێتی بۆ پێشکەوتن] چەندان ملێۆن دۆلاری تر درا بە نیکاراگوا •

لە سەرتاسـەری دو رۆژگـاری ٥١ ـ ١٩٦١ و ٧٠ ـ ١٩٧٥ دا باڵۆێزەکانی ئەمەریکا لەو وڵاتانـەدا بێ هیچ مەرجو بەڵێنێك پشـتگیری یان لـە ریژیمـی سوموزا ئەکرد •

« تۆماس ولان » له رۆژگاری یەکەمو « ترنرشلتون » له رۆژگاری دووەمدا بوبونه یەکەمین راوێژکاری سیاسی بنەماڵەی سوموزا •• ولان گەلێك پڕوپاگاندەی لە بارەی پشتگیری کردن لە ڕیژیمی سوموزاوه له ئەمەریکادا بڵاو کردەوە • له کۆتایی پەنجاکاندا هێزەکانی دژی سوموزا له واشنتۆن ، هەروەها ئەپۆزیسیۆنی ناوخۆ بە توندی داوای لابردنیان کرد • ئەویش دوای هاتــە ســەرکاری « کەنــەدی » و گـۆڕان لــە سیاسەتی دەرەوەی ئەمەریکادا ، لە مانگی شوباتی ساڵی ١٩٦١ دا چـو بۆ واشنتۆن •

لە سەرەتای شەستەکاندا سوموزا لەگەڵ ئەپۆزیسیـۆنی بۆرجوازی دا دەستی کرد بە گفتوگۆ کردن • تەنانەت ناچار بو واز لە هەڵبژاردنی ساڵی ١٩٦٣ بهێنێ • « رنەشێك » بە سەرکۆمار هەڵبژێردرا •

بەشێوەی گشتی لە ساڵەکانی ٦٨ – ١٩٧٨ دا ئەمەریکا زیاتر لــە بیست ملیـۆن دۆلاری بە شێوەی یارمەتی ســەربازی دا بــە ریــژیمی نیکاراگوا ، شیاوی باسکردنە دانیشتوانی گواتیمالا سێ ئەوەندەی خەڵکی نیکاراگوایە کەچی لە هەمان سەردەمدا هەمو ئەو یارمەتیانەی ئــەمەریکا داویەتی بە گواتیمالا تەنیا ٢٣ ملیۆن دۆلار بووە •

ئەو یارمەتیانەی ئەمەریکا ئەیدا بە نیکاراگوا لەبەر ستراتیجیەتی ولاتەکە نەبو ، بەڵـکو لەبەر ئەوە بووە ریژیمی سوموزا لە چـەندان ســەرەوەو لەگەل دەزگا ئابوری‌یەکانی ئەمەریکادا خۆی هەڵپێکابو ، کە هــەر جۆرە گۆڕانێك لەو ولاتەدا ئەبو بـــە هـــۆی ئاڵۆزی باری بەشێك لە ئابوری ئەمەریکا لە ولاتدا •

دۆستەکانی سوموزا کە زوربەیان پەیوەندی یان لەگەڵ دەزگـــا سنعەتی یە سەربازی یەکانی ئەمەریکادا هەبو ، هەمیشە هەوڵی ئەوەیان ئەدا قەرزو قۆڵەی سەربازی بەلێشاو بدرێت بە نیکاراگوا • «ریچارد نیکسون» یەکێکە لە دۆستە نزیکەکانی سوموزا کە دوای ئەوەی بەسەر کۆمـــار هەڵبژێـــردرا لە ســـاڵی **١٩٧١** دا سوموزای بە رەسمی بانـگ کرد بـۆ ئەمەریـکا ••

بەشـــی پێنجەم

گـێژاوی شـــۆرشـگێڕانە ..

گێژاوی شۆڕشگێڕانه

هەر لە سەرەتای ساڵی ١٩٧٨ دا وڵاتی نیکاراگوا گۆڕانێکی گەورەی کۆمەڵایەتیانەی بە خۆوە گرتو زەمینەیەکی لەبار بۆ گەشە کردنی شۆڕش ساز بو .. چینەکانی کۆمەڵ بە گورجی یەکانگیر ئەبونو جوڵانەوەی خەڵك لە شێوازێکی نوێدا خۆی ئەنواند ..

تێکشکانی پەلامار بردن بۆ سەر چەکدارە شۆڕشگێڕەکان لە مانگی شوباتی ١٩٧٨دا نەك وەکو کۆتایی ڕاپەڕینەکە بو ، بەڵکو وەکو سەرەتای ڕاپەڕین دەرکەوت .

لێکۆڵینەوە لە بارەی چۆنێتی هێزە شۆڕشگێڕەکانو ڕاپەڕینی ئەپۆزیسیۆنی بورجوازی لە لایەکو چۆنێتی باری دەزگا دەسەلاتداری یەکانو ستراتیجی ئیمپریالیزمی ئەمەریکا لە بارەی نیکاراگواوە لە لایەکی ترەوە ، تا کاتی نووسینی ئەم کتێبە «حزیرانی ١٩٧٩ » لەم باسەدا ئەخەینە بەرچاو .

١ـ یەکێتی تاکتیکی :

راپەڕینی یەکگرتووانەی خەڵك

لەگەل هاتنە کایەی زەمینەی شۆرشگێڕانەدا لە نیکاراگوا ، هەلو مەرجی لەبار بۆ یەکگرتنی هێزە شۆرشگێڕەکان زیاد لە هەر کاتێکی تر هاتە دی •• ئەو هۆیانەی هێزە شۆرشگێڕەکانیان لێك دابڕ ئەکرد بەرەو نەمان ئەچون • راپەڕینەکە خۆی بەسەر هەمو خەڵکدا ئەسەپاند • باڵی پڕۆلیتاریایی ساندینیستا ئیتر نەی ئەتوانی لە کاتێکدا کۆمەڵ بەگشتی ئامادەی راپەڕین بێت خۆی بەسەر کرێکارانو کاری سیاسیو رێکخستنی دا بسەپێنێ ••

باڵی پرولیتاریایی میلیشیایەکی سەربازی بە ناوی « کۆماندۆ شۆرشگێڕەکانی خەڵکەوە پێك هێناو خۆی بۆ بەشداری کردنی راپەڕینەکە ئامادە کرد • هەوڵیدا جوتیارانو کرێکارە کشتوکاڵییەکان رێك بخات •• لە مانگی مارسی ١٩٧٨ دا رێکخراوێکی گشتی بە ناوی «یەکێتی کرێکارانی لادێ»(١) دامەزرا ، کە ئەرکی رێکخستنی جوتیارەکانی بۆ راپەڕین گرتبوە ئەستۆ •

لەو کاتەدا دەستەو کۆمەلە لایەنگرەکانی « شەڕی درێژ خایەنی خەڵك » دەستیان کرد بە چالاکی نواندن لە بارەی بەهێز کردنی رێکخراوە شاریەکانەوە ، بە تەواوی لە ناوچەکانی ژورووی وڵاتدا • راپەڕینەکانی خەڵك ئەو باڵەیان قایل کرد کە کۆمەڵانی خەڵك بۆ راپەڕین خۆیان ئامادە کردوەو پێویستە بەرەی ئازادیخوازی گەلی ساندینیستا رابەری شۆرشگێڕانەیان بکات •

---

(١) The Rural Workers Association.

بەر لەوە ئەو دو باڵەی لە سەرەوە باسکران لەو باوەڕەدا بون کــە راپەڕین بە بێ بوونی رێکخراوی خەڵــکی تەنیا خزمــەتی بۆرجوازیو ئیمپریالیزم ئەکات •• چونکە ئەوانە هەوڵی ئەوەیان ئەدا بنــە جێــگری سوموزا زیاد لە هێزە شۆرشگێڕەکان ئەتوانن سود لە راپەڕینی خەلکەکە وەر بــگرن •

بەڵام بۆرجوازی بە تەواوی پارچە پارچە بوبو توانای ئەوەی نــەبو رابەرایەتی راپەڕینی کۆمەڵانی خەڵــکی بکات • چەکدارە ساندینیستەکان بە زۆری ناوبانگیان لەناو خەڵکدا پەیدا کردبو •

ترسریستاس لەو باوەڕەدا بو کە بۆرجوازی بە تەواوی لــە یەکتر دابڕاوونو بەشداری کردنی ساندینیستا لە بەرەیەکی هەمــە لایەنیانەدا دژی سوموزا لە هــەلو مەرجێکی بەو جۆرەدا بــە قازانجی هێــزە شۆرشگێڕەکان تەواو ئەبێتو رابەری بەرەکەش هــەر ئە کەوێتە دەست ئــەوان •

تاکتیکەکانی ترسریستاس بێ رەخنە نەبون ، ئەوانە نەیان ئەتوانی بە وردی چۆنێتی لەشکری سوموزا لێك بدەنەوە •• گەورە ترین هــەڵەیان ئەوەبو بە هەڵە پەیوەندی نێوان ئیمپریالیزمو بۆرجوازیە گرێدراوەکانی نیکاراگوایان لێك ئەدایەوە • ترسریستاس بایەخی کــەمی بــە توانای پەیوەندی نێــوان پاسەوانە گەلیەکانو ریژیمی ســوموزاو ئیمپریالیزمی ئەمەریــکاو باڵی بەناو «لیبرال» ئــەدا ، وای ئەزانی بــە راپەڕینــی چەکدارانەی خەڵك ئەتوانێ ئیمپریالیزم بێ لایەن بــکاتو پاســەوانە گەلیەکان لەناو ببات •

لەگەل ئەوەشدا ، لەگەل ئەو ناکۆکیانەدا ، سێ باڵەکەی ناو بەرەی ساندینیستا توانی‌یان لـــە مانــــگی تەموزی ١٩٧٨ دا رێــکەوتننامەیەکی یەکێتی تاکتیکی مۆر بکەنو کۆمیسیونێکی یەکسانی گشتی دامەزرێنن • ئەو سێ باڵە ، ناکۆکی‌یە گرنــگە ئایدیۆلۆجی‌یەکانیان بە رەسمی ناسی‌و رایانگەیاند کە یەکێتی‌یەکەیان دوا دارو بەهێزە •

هەر دوا بە دوای مۆر کردنی رێکەوتننامەکەدا رێکخراوێکی تازە بە ناوی «راپەرینی خەڵــکە یەکگرتوەکان»(١) دامەزرا جگە لـــە سێ باڵەکەی ناو بەرەی ئازادیخوازی گەلی ساندینیستا ، حـزبی سوشیالیستی نیکاراگواو زیاتر لە بیست رێکخراوی قوتابیانو کرێکارانو خەڵــکی تر چونە ناو ئەو رێکخراوەوە « راپەرینی خەڵــکە یەکگرتوەکان » چــەندان کومیتەی لە دژی سوموزا دامەزرانو بەرنامەیەکی گشتی داناو دەوڵەتی کاتی بۆ جێ‌نشینی سوموزا هەڵبژارد •

٢ـ شەڕی ناو خۆیی

یەکێتی تاکتیکی هەرسێ باڵەکەی ناو بەرەی ئازادیخوازی گــەلی ســاندینیستاو دوا بەدوای ئـــەو دامـــەزراندنی « راپەرینی خەڵـــکە یەکگرتووەکان » لە کاتێکدا کە کۆمەڵ دوچاری گێژاو بوبو ، بو بـــە هۆی گەشە کردنی عونسورەکانی شۆرش •• لەوە بەدواوە مەســەلەی راپەرینی چەکدارانەو گۆڕینی بۆ شەڕی ناو خۆیی کارێکی حەتمی بو •

لەو کاتەدا بۆرجوازی‌یەکانی نیکاراگوا خـــۆیان یەك ئەخست ، بۆرجوازی‌یە گەورەکان کە لەگەل سوموزادا ناکۆك بون بریتی بون لــە دوو دەستەی دارایی « بانقی نیکاراگوا » و « بانقی ئەمەریکا » کــە لە

(١) United Peoples Movement - UPM.

مانگی مارسی ۱۹۷۸ بە دواوە لە کاتی راپەرینی دیموکراتیانەی نیکاراگوادا دامەزرا بون ، ئەوانیش بۆ راگرتنی سیستەمی سەرمایەداری گرێدراو هاتبونە مەیدانەکەوە .. ناکۆکی ئەوان لەگەل سوموزادا ئەوەبو بنەماڵەی سوموزا دەسکاری هەندێك لە بەشە ئابوری‌یەکانی ئەوانی ئەکرد .

بۆرجوازی ناوەندو بۆرجوازی بچوكو ئەو بەشە بۆرجوازی‌یە گەورەیە کە لەگەل سێ دەستە دارایە ئابوری‌یەکەی نیکاراگوادا پەیوەندی بەهێزیان نەبو لە ناو «یودل»دا خۆیان رێکخست .. یودل لە مانگی مایسی ۱۹۷۸ دا توانی لەگەل دەستەی دوازدە کەسی بەرەیەکی فراوانی ئەپۆزیسیون پێك بێنن .

ئامانجی یودل ئەوەبو جۆرە دیموکراتیەتێکی بۆرجوازیانە لە لە نیکاراگوادا بێنێتە کایەوەو ناخی ئابوری‌و سیاسی لیبرالیزە بکات‌و سنور بۆ گرێدراوی سیاسی‌و ئابوری لەگەل ئیمپریالیزمی ئەمەریکادا دابنێت .

دەستەی دوازەدە کەسی رادیکالترین بەشی بۆرجوازی نیکاراگوان ، سیاسەتی بنچینەیی ئەم دەستەیە لا خستنی باڵی چەپی « بەرەی ئازادیخوازی گەلی ساندینیستا »و یەکگرتنی لەگەل باڵی ترسریستاس‌و باڵی چەپی یودل‌و لەناوبردنی ریژیمی سوموزا بو .

روداوەکانی نیکاراگوا ئەوەیان نیشان ئەدا کە هیچ یەکێك لە باڵە بۆورجوازی‌یەکان توانای ئەوەیان نیە رێگایەکی چارەسەریانەی لەبار بۆ چارەسەر کردنی گێژاوی نیکاراگوا بدۆزنەوە کە ئەمەریکاش پێی

فایل بێت • ئەمـــە وای کردبو ئەمەریـــکا هیوای بە دەستەی دوازدە کـەسی بێت •

لەم روەوە لە مانگی تەموزی ساڵی **١٩٧٨** دا سوموزا ناچـــار بو رێـگای دەستەی دوازدە کەسی بدات بگەڕێنەوە بۆ نیکاراگوا ، لە رۆژی هاتنەوەیانا بۆ نیکاراگوا ، لەگەل ئەوەشدا دەوڵەت پێی ناخۆش بـو ، بە دەیان هەزار کەس چو بون بۆ فرۆکە خانە بە پیری یانەوە •• لـــە کاتی پێشوازی کردنیاندا چەندان دروشمی لایەنگرانەیان هەڵگرتبوو •

لە **٢٢**ی ئابی **١٩٧٨** دا باڵی ترسریـستاس چالاکی‌یەکی بێ وێنەیان نواند ، **٢٤** کەس لە شـۆرشگـێڕە ساندینیستەکان بە سـەرکردەیی « ئەدن پاستورا » **(١)** پەلاماریان بردە سەر کۆشـکی گەلی لە نیکاراگوا، زیاتر لە هەزار کەسی ناسراوو دەرکەوتووی دەوڵەتەکەی سوموزا کە **٦٥** کەسیان نوێنەری ئەنجومەنو خزمو کەسو کـاری سوموزا بـون بەدیل گرتنیان •• داگیر کردنی کۆشکی گەلی ماوەی **٦٥** سـەعاتی خایاند ، سوموزاهیچی بـۆ نەکرا ناچار بو بە دەنگ داخوازیەکانیانەوە بچێت ، دیکتاتوری نیکاراگوا ناچار بو **٨٥** کـەس لـە زینـــدانی‌یە شـۆرشگێڕەکان بەرەڵلا بکات **٥٠٠** هەزار دۆلار پـارەیان بـداتــێو بەیاننامەکەشیان لە رادێووە بڵاو بکاتەوە کە هەمـوی سـەرزەنشـــتی سوموزای ئەکرد • لە بەیاننامەکەدا داوایان لە خەڵك کردبو خـۆیان بۆ راپەڕین گورج بکەنەوە •• ئەوەشیان وتبو کە ئامادەن لەگەڵ دەستەو کۆمەڵە سیاسیەکانی تردا دەوڵەتێـکی جێ نشینی سوموزا دەســـت نیشان بکەن •

(١) Eden Pastora.

کاتێك شۆرشگێڕە ساندینیستەکان لەگەل زیندانی‌یە بەرەڵلا کراوە سیاسی‌یەکاندا گەیشتنە فرۆکە خانە ، بە دەیان هەزار لە خەڵکی « ماناگوا » ئالای ساندینیستایان بە دەستەوە گرتبو ، سرودەکانیان ئەخوێندن‌و قارەمانەکانی خۆیان بەرێ ئەکردن •

چالاکی ۲۲ ی ئاب بو بە هۆی زیاتر ساز کردنی زەمینەی شۆرش‌و تەپاندنی ورەی دەسەلاتدارانی دەوروبەری سووزا ، لەو کاتەدا کۆشکی گەلی بە دەست شۆرشگێڕەکانەوە بو ، لەشکرێکی بێ شوماری سوموزا ئەیویست کۆشکەکە وێران بکات •• ئەم رووداوە جیهانی لە بارەی ناو خۆی نیکاراگواوە تێ گەیاند •

دوا بەدوای ئەو چالاکی‌یە مانگرتنی گشتی لە «ماناگوا» دەستی پێکرد • بە پێچەوانەی رابوردوەوە ئەمجارە چینی کرێکار هێزی سەرەکی مانگرتنەکەی بون •

لە شارەکانی تریشدا مانگرتن‌و خۆ نیشاندان بە گورجی دەستی پێکرد ، هەمو دەستە چەکدارەکانی ساندینیستا بۆ ۹ی تشرینی‌یەکەم خۆیان گورج کردەوە •

لە ۲۷ی ئابدا نزیکەی ٥٠٠ کەس لە کرێکاران‌و جوتیاران‌و قوتابیان شاری «ماتاگالپا» کە سێیەمین شاری گەورەی نیکاراگوا بو لە ناکاو خستیانە ژێر دەستی خۆیانەوە •• هێزەکانی بەرەی ئازادیخوازی گەلی ساندینیستا دوای ئەم کارە یارمەتی شۆرشگێڕەکانی دا ، لە سەرەتاوە شۆرشگێڕەکان تفەنگی راوی‌و حەوت تیرو نارنجۆکی دەستی‌و تەورو چەقۆیان پێ بو •• بەلام کاتێك کۆشکی گەورەی

بۆنیــیو مەڵبەندەکانی پاسەوانی گـــەلی داگیر کران گەلێك تفـەنگو شەستیریان کەوتە دەست •

لە کاتێکدا لاوە شۆرشگێرەکان خەریـکی چـالاکی شۆرشگێرانە نواندن بون ، خەڵـکی شار خواردەمـەنیو پێویستی تریان بۆ ئامـــادە ئەکردن هێزەکانی پاسەوانە گەلی‌یەکان بە گورجی خۆیان گەیاندە شاری «ماتاگالپا» •• شۆرشگێرەکان لە بەر ئەوەی چــەكو تەقەمەنی تەواویان نەبو نەیانویست شەرِی روبەرویی بــکەن •• خــۆیان کێشایەوە بۆ چیاکانی دەورو بەری شار • پاسەوانەکان بەهۆی تانكو تۆپو شەستیرو هەلیکۆپتەرەوە شارەکــەیان داگیر کردەوە ، بـــە شێوەیەکی درِندانە پەلاماری هەمو ماڵەکانیان ئەداو گەلێك لاویان بە تاوانی ئــەوە کوشت گوایا یارمەتی شۆرشگێرەکانیان داوە •

سەر لە بەیانی رۆژی نۆیەمی تشرینی‌یەکەمی ١٩٧٨ دا لە کاتێکدا کە شۆرش خۆ بەخۆ سەرتاسەری نیکاراگوای گرتبۆوە ، لە کاتێکدا کـــە لە زۆر شوێنو جێـگادا خەڵك بـــە دارو بەردو تەورەوە راپەرِیبون ، هێزەکانی ساندینیستا پەلاماریان بردە سەر بنکەکانی پاسەوانە گەلی‌یەکان لـــە شارەکانی ماناگوا ، ماسایا ، لیون ، چیناندگاو ئاستلی •• لە هەمو شارو لادێـکاندا خەڵك پەلاماری بنکەکانی پاسەوانەکانو پۆلیسیان ئەداو دەستیان بەسەر دەزگاکانی دەوڵەتدا ئەگرت •• شۆرشگێرەکان خەڵکیان لەو شوێنانە کۆ ئەکردەوە کـە رزگاریان ئەکردو چەکیـان بەســـەرا دابەش ئەکردن •• گرتنی چەند پۆلیسخانەو بنکەی سوپایی بوونە هۆی ئەوە چـــەكو کەرەســـەیەکی زۆری تەقەمـــەنی بــکەوێتە دەست شۆرشگێرەکان •

له ماناگوا ، پایتەختی نیکاراگوا ، بەلای کەمەوە شەش مەڵبەندی پاسەوانو پۆلیس لە سەرەتای راپەڕینەکەدا خـۆیان دا بـە دەست شۆرشگێڕەکانەوە ، ژمارەیەکی زۆر شەستیرو چەکی ئیسرائیلیو نارنجۆك بە تالانی گیران •

بە پێی نەخشەیەکی ساز دراو بڕیار وابو لە کاتێکدا دەستە چەکدارەکانی پاسەوانە گەلیەکان لە شارەکانی ژورودا خەریك شەڕ بن هێزێکی ئامادەی بەرەی ساندینیستا له کستاریکا پەلاماری شارەکانی خوارو گرانادا ، ریواس ، پناس ، بلانکاس بداتو لەو ناوچە رزگار کراوە دەوڵەتی کاتی شۆرش رابگەیەنێت •

بەڵام ئەو بەرنامەیە وەکو دانرابو نەیتوانی ئەرکەکانی خۆی جێ بەجێ بکات •• هێزەکانی سوموزا کە لە شارەکانی سەر سنوری پناس بلانکاس دا بون بە پشتیوانی هێزی ئاسمانی یەوە توانییان پەلاماری شۆرشگێڕەکان رەت بکەنەوەو رێگای پەلامارەکەیان لێ بگرن •• پاسەوانە گەلیەکان توانییان لە «ماناگوا» شۆرش لەناو بەرن ، بەدەر کردنی شۆرشگێڕەکان لە شارەکاندا ، بەشی زۆری هێزەکانی دەوڵەت لە ژێر سەرکردەیی کوڕێکی ۲۷ ساڵەی سوموزادا ناوچەکانی شۆرشیان گەمارۆ دا •

شارە گەمارۆ دراوەکان لە سەرەتاوە بە هۆی تانكو فڕۆکەوە بۆمباران کران • لەو بومبارانەدا گومانیان لە هەر شوێنێك بکردبایە وێرانیان ئەکرد • دوای ئەوە پاسەوانەکان لەگەل لەشکرێکی راکردوە کوبایەکانداو ئەمەریکایە بەکرێگیراوەکان پەلاماری شارەکانیان دا ••
هەمو ئەو کەسانەی یارمەتی شۆرشگێڕەکانیان دابو گیرانو ئیعدام کران •

ئــەو تاوانانەی پاسەوانەکــانو بەکرێــگیراوە ئەمەریکاییەکانو راکردوە کوباییەکان کردیان تا ئــەو کــاتە وێنەی نەبوە •• دەستدرێژی بۆ ســەر ڕێزی ئافرەتان ، تالانکردنی مالانو فرۆشــگاکان ، کوشتاری دەســتە جــەمعی ، روخــاندنی نەخۆشخانە کـــان ، سوتاندنی ئامبولاسەکان ، ئەمــانە بەشێك بون لـــە کرداری دڕندانەی لەشکری سوموزا ، بەشێکی زۆری شارەکانی لیـــون ، ماسایا ، ئاستلیو چیناندگا وێران بونو زوربەی خەلـکە کانیان رایانــکرد بۆ ناوچـــە شاخاوی‌یەکانو ولاتەکانی دراوسێیانو هەندێکیشیان چونە ناو لەشکری ساندینیستاوە •

بەمجۆرە پاسەوانی گەلی سوموزا توانی بەهۆی کوشتنی هــەزاران کەسی بێ دیفاعەوە ئەو ناوچــانەی شۆڕشگێڕەکان گرتبویانە ژێر دەستی خۆیان داگیریان بکەنەوە •• دوای ئەوە کەوتنە وێزەی خەلكو دەولــەتی سەربازی‌یان دامەزراند •

راپەڕینی تشرینی‌یەکەم ، لە کاتێکدا لە روی سەربازی‌یەوە تێکشکا ، بەلام سەرکەوتنێکی سیاسیانەی بۆ بەرەی ساندینیستا هێنایە کایەوە •

هەرسێ بالەکەی ناو خۆی بەرە رایان گەیاند کە توانیویانە چەندان تاقیکردنەوەی جەنــگی‌و رێکخستن لــەم راپەڕینەدا بــە دەست بێنن •• هەروەها لە پرۆژەی راپەڕین‌دا بە هەزاران کــەس خۆیان ئامـــادە کرد بچنە ناو ریزی شۆڕشگێڕەکانەوە •

ئــەو پارەو چـــەكو تەقەمەنیانەی کـــەوتە دەست چەکـــدارە

شۆرشگێڕەکان توانای دارایی‌و سەربازی شورشگێڕەکانی زۆر تر کرد •

دەسکەوتە سیاسی‌یەکانی راپەڕینەکە هەندێکیان لە هەندێکیان گرنگتر بون ، لەو راپەڕین‌و شەڕە ناوخۆییەدا هێزە سەربازی‌یەکانی بەرە ئەوەندە لێ نەدران کە لە خەڵکە بێ دیفاعەکان درا •• «بەرە» کاتێك زانی دەمودەس سەرناکەوێت فەرمانی کشانەوەی لە شارەکان دەر کرد • بەمجۆرە یەکەمین قۆناغی شەڕی ناوخۆیی کۆتایی پێ هات بەڵام ئابوری نیکاراگوای بەتەواوی تێکشکاند •• زوربەی کشتوکاڵکارەکان بە هۆی بۆمبارانەوە بەرو بومەکـانیان بۆ کۆ نەکرایەوە ، کارگەو دەزگا سنعەیی‌یەکان تا ڕادەیەك پەکیان کەوتبو • گێژاوی ئابوری رۆژ بە رۆژ زیاتر پەرەی ئەسەند •

٣ـ مافی خەڵکی ئەمەریکایی ••

شتێکی ئاشکرایە ئیمپریالیزمی ئەمەریکا هیچ بایەخێکی بە راپەڕینی خەڵکی نیکاراگوا نەداوە •• قازانجی ئیمپریالیزمی تاوانباری ئەمەریکا لەوەدایە ئەوەندەی بۆی ئەکرێ یارمەتی ریژیمە دژی خەڵکەکان بدات ، لەبەر ئەوە ستراتیجی سیاسەتی ئەمەریکا بریتی‌یە لە بەرگریکردن لە سەر هێزە راستڕەوەکان ، نەهێشتنی عونسورە دڵسۆزەکانی گەل ، لەناوبردنی رێبازە شورشگێڕی‌یەکان •• ئەمەریکا ئەیویست هەرچی ئیمتیازاتێك لەم روەوە بدرێ بە خەڵکی نیکاراگوا شتێکی کاتی بێت‌و درەنگ یان زوو لێی بسەندرێتەوە •

بەڵام گێژاوی شۆرشگێڕانەی خەڵکی نیکاراگوا هەمو یارمەتیدان‌و پشتگیری‌یەکی سوموزای زیندە بەچاڵ کردوە ••

له ڕاستیدا باری ناوخۆی نیکاراگوا ئەوەی نیشان ئەدا کە هەر هەوڵو تەقەللا دانێك بۆ هێشتنەوەی دەسەڵاتو ڕیژیمەکەی سوموزا بدرێت تەنیا خۆ ماندو کردنە .

وەزارەتی دەرەوەی ئەمەریکا لافی ئەوەی لێ ئەدا گوایە بەهیچ جۆر یارمەتی ڕیژیمی **سوموزا نادات‌و دەس** بەرداری یارمەتی سەربازی بوە بۆ نیکاراگوا .. لێکۆڵینەوەی ڕاستیش ئەوەی دەرئەخست کە ئەم لاف لێدانە درۆیەو ئەمەریکا زۆر هەوڵ ئەدات کە سوموزا ناچار بکات **بۆ ئەوەی باڵە** چەپەکان ماندو بکات‌و **هەندێك ئیمتیازات** بە ئەپۆزیسیۆنی بۆرجوازی بدات . لەم ڕووەوە هەرچی کارو کردارێك کە ئەمەریکا کردویتی وەکو بڕینی یارمەتی سەربازی‌و ، بانگکردنەوەی میسیۆنە سەربازی‌یەکانی **ئەمەریکا لە نیکاراگواو ، کەمکردنەوەی** ژمارەی ئەندامانی باڵوێزخانەکەی .. ئەمانە هەمو کرداری شێوە سمبۆلیکیانە بون‌و هیچ جێگای باوەڕ نەبون . لە کاتێکدا ئەمەریکا یارمەتی سەربازی نیکاراگوای ڕاوەستان ٣٠ سی ملیۆن دۆلاری بە ناوی یارمەتی مرۆڤایەتیانەوە دا بە نیکاراگوا ، هەروەها یارمەتی‌یە سەربازی‌یەکانیشی لە ڕێگای ئیسرائیل‌و دەوڵەتە **ڕاستڕەوەکانی** سەر بە ئەمەریکای ناوەندەوە گەیاندوە بە ڕیژیمی دیکتاتۆری سوموزا . هەر لە پێناوی ئەم ستراتیجەدا ئیمپریالیزمی ئەمەریکا پاڵەپەستۆیەکی توندی دیپلۆماسیانەی خستۆتە سەر دەوڵەتە میانەڕەوەکانی ناوچەکە بۆ ئەوەی هیچ یارمەتیەکی بەرەی ساندینیستا نەدەن .

ئیمپریالیزمی ئەمەریکا لە نیکاراگوادا ڕێگای چارەسەر کردنی گیرو گرفتەکانی خەڵك‌و دەسەڵاتی نیە .. هەروەها سەرکەوتنی بەرەی ساندینیستاو تێکشکاندنی لەشکری پاسەوانە گەلی‌یەکان ئەمەریکا بە

ئەواوی ترۆ تر ئەکـات ئەمـکاره لـــە ئەنجامدا ئەبێتە هۆی تەقینەوەی شۆرشێکی سەرتاسەری لە ناوچەکەدا ، قازانجی ستراتیجی ئەمەریکا لـە سنورەکانی خواروودا ئەکەوێتە بەر مەترسی‌یەوە •• تەنانەت ئێستاش باری شۆرشگێڕانەی خەڵـکی نیـکاراگوا کارێـکی زۆری کردۆتـە ســەر ناوچەکانی دەورو بەری ، دیکتاتۆرەکانی گواتیمالاو سلفادۆر کە چەندان ساڵ لە رێـگای سوموزاوە یارمەتیـان پێ ئەگـەیشت ، ئێستا دوچـاری گەلێك توندی‌و نارەحەتی بون •• راپەڕینی شۆرشگێڕانەی خەڵك لـــەم ناوچانە بە تەواوی گەشەی کردوەو هەلو مەرجی لەباری خولقاندووە •

لە لایەکی ترەوە لە کاتێکدا مانەوەی حوکمی سوموزا کەوتبوە مەودای محاڵەوە ، هەر جۆرە جولاندنەوەیەك بۆ لە کار خستنی سوموزا ئەیتوانی بە ئاسانی پاسەوانە گەلی‌یەکان کەم هێز بکات •• بێ هێز بوونی ئەوانیش بـە مـــانا سەرکەوتنی راپەڕینی شۆرشگێڕانەو هاتنە سەرکاری دەوڵەتێکی خەڵکی‌یە ، کە پشت بە لەشکری شۆرشگێڕی ساندینیستا بەستێت •

رێـگای چارەسەریانەی نیکاراگوا بـە قازانجی ئیمپریالیزم ئەوە بو کودتایەکی سەربازی سەر بە ئەمەریکا دژی ریژیمی سوموزا روبداتو پیاوە نهێنی‌یەکانی ئەمەریکا بۆیاخی نیشتمان پەروەریانە لە خۆیان بدەنو بە ناوی خەڵـکەوە حوکمی وڵاتەکە بکەنو قازانجی ئەمەریـکاش وەکو جاران بپارێزن •

لە راستیدا ئەمجۆرە چارەسەریانە ، لە کاتێکدا کە رێگای تر نەبێت ، ئەتوانرێ روبدات •• ئەمەریکا بە زۆری ئەوەی رائەگەیاند کە « کوبا »

دەسکاری کاروباری ناو خــۆی نیکاراگوا ئەکـاتو یارمـــەتی بەرەی ساندینیستا ئەدات •• بە تایبەتی لە چەند مانگی رابوردوا «کوبا» یارمەتی یەکی زۆری بە خەلـکی شۆرشگێری نیکاراگوا داوە •• تەنانەت «جیمی کارتەر »ی سەرکۆماری ئەمەریـکا خــۆی پێ را نەگیرابو ئەمەی لـــە چاوپێکەوتنێکی رۆژنامەگەریانەدا درکاندبو •

ئەمەریکا ئەیویست زەمینەیەکی چارەســـەر کـاریانە بۆ پاراستنی قازانجی خۆی بسازێنێ •• بۆ ئـەم مەبەستەش هێزێـکی ١١٠ سـەدو دە هەزار کەسی ئامادە کردبو دەست بە سەر ئەو ناوچانەدا بگرن کە قازانجی ئەمەریکایان تیا کەوتۆتە مەترسی‌یەوە ••

لە دوای دەستکردن بە پەلاماردانی تازە لە لایەن بەرەی ساندینیستاوە لــە هەفتـــەی یەکەمی حوزیراندا ئەم نەخشەیە لـە لایەن کۆنفرانسی وەزیرانی دەرەوەی رێکخراوی ولاتە ئەمەریکایەکانەوە کەوتە بەر باس‌و لێکۆلینەوە • ئەوە پێشنیار کرا کـــاتی ئەوە هـــاتوە هەمو هێزی ولاتە ئەمەریکایەکان بۆ چارەســـەر کردنی ریشەییانەی مەســـەلەی نیکاراگوا بخرێتــە کـار • داوایان لە ولاتەکانی ئەمەریـکای لاتین کرد بۆ ئەوەی بەرگیری لە خوێن رشتن‌و برا کوژی لە نیکاراگوادا بکرێ هێزێك بـــە ناوی «پاسەوانی ئاشتی» یەوە بنێرن بۆ نیکاراگوا ، دوای ئـــەوە ســوموزا لەسەر کار لا بچێ‌و لە ژێر چاودێری ولاتە ئەمەریکایەکانا هەلبژاردنێك بکرێ‌و دەولەتێکی تازە هەلبژێرن •

بەلام باری ناوخـــۆی نیکاراگوا گەلێك لـەوە ئالۆز تر بو کـــە ولاتەکانی ئەمەریکای لاتین بتوانن بەو جۆرە کارانە پینەی بکەن ، وە یان زات بکەن دەسەبەری ئەو چارەسەر کردنە بکەن • ئەو نەخشـەیە قبول

نەکرا • بە تایبەتی لــــە کــاتی کونفرانسەکــەدا بەشێکی زۆری ولاتی نیکاراگوا بە دەست بەرەی ساندینیستاوە بو • لە جیاتی ئەمــە کونفرانس داوای لە سوموزا کرد کە بە گورجی دەست لە کاروباری سەرکۆمــاری بکێشێتەوە •• بەلام سوموزا بەوە قایل نەبو •

کۆنفرانس نەی ئەویست ئەمەریکا دەسکاری چەکدارانەی ناو خۆی نیکاراگوا بــکات ، بەلام ئەیویست سوموزا لە ســەر کـــار لابرێ • • راویژکارە سیاسیەکانیش لەو باوەڕەدا بون یارمەتیدانی کوبا نابێتە هــۆی زیاتر توندو تیژ کردنی گێژاوی ناو خۆی نیکاراگوا بەڵــکو بونی ریژیمی سوموزا رۆژ لە رۆژ زۆر تر ئاگری شەڕی ناو خۆیی نیکاراگوا خــۆش ئەکاتو زەمینەش بۆ ئەوە خۆش ئەکات کە کوبا بەر دەوام یارمــــەتی نیکاراگوا بدات •• کۆنفرانس لەو باوەڕەدا بو پێك هێنانی دەوڵەتێــکی هـــەمە لایەنیانە لە نیکاراگوادا لـــە هـــەمو شت باشترەو زەمینەش بۆ هەڵبژاردن لە بار ئەبێت •• چونکە ئەگەر ئەمە نەکرێ ئەوا ناوچـــەکە ئەبێتە گۆڕەپانی شەڕێکی بەر بلاوی وێرانکەر •

لە دوای دامەزراندنی دەوڵەتێــکی کاتی لە لایــەن بـــەرەی ساندینیستاو هێزەکانی ترەوە ، لە کۆتایی حوزیران داو ناسینی لە لایەن دەوڵەتەکانی ناوچەکەوە ، ئەمەریکا بێ ئەوەی هیچ ئیحتیمــالێك دابنێت بە شــێوەی رەسمی داوای دەســت کــێشانەوەی سۆموزای کرد •

٤ـ یان مردن یان گەلی ئازاد

تێکشکانی سەربازی راپەڕینی تشرینی‌یەکەمو هاتنە دواوەی هێــزە شۆرشگێڕەکانو کشــانەوەیان لــە شــارەکان مانای کــۆتایی هــاتن بــە

راپەڕینەکە نەبوو • ئەم خۆ کشانەوەیە تاکتیک بو ، بۆ ســـەر لەنوێ ڕیکخستنەوەو ســازدانو خۆ ئامادە کردن بۆ پەلاماری دوایی •• خۆ گورج کردنەوە بۆ پەلاماردان سەر لەنوێ پێك هاتەوە •

بە تێکشکانی سەربازی راپەڕینی تشرینی‌یەکەم دیسان کۆتایی بە شەڕی ناوخۆیی نەهات••چونکە ناوچەیەکی زۆری ناوچە شاخاوی‌یەکان لادێــکان بە دەست چەکدارە ساندینیستە کانەوە مابونەوەــو جاروبــار لێــکدانو تەقە لە نێوان هێزە شۆرشگێڕەکانو هێــزە دەوڵەتی‌یــەکانی سوموزادا روی ئەدا • خەڵــکی نیکاراگوا جگە لە شەڕو راپەڕین هیچ چارەیەکیان بۆ نەمابۆوە ، دروشمی « یان مردن یان گەلی ئازاد » کـــە دروشمی ساندینیستەکان بو ، ئەمە بــوو بە دروشمی تــەواوی خەڵــکی نیکاراگوا •••

سوموزا لایەنی خەڵــکی بە تەواوی دۆڕاندبو ، تەنیــا پاسەوانەکانو ئەمەریکای بە دەستەوە مابو ، ئەیویست لە رێــگای کوشتارو تۆقاندنــەوە درێژە بە مانــەوەی حوکمی خۆی بدات •

سوموزا لە ماوەی شەش مانگدا ژمارەی پاسەوانەکانی لــە ۷۵۰۰ کەسەوە کرد بە (۱۲) هەزار چەکدار •• هەروەها هێزێــکی نیمچـــە سەربازیشی پێك هێنا •• لە جیاتی ئەو یارمەتیەی ئەمەریکا بڕیبوی لـــە ئەرجەنتینو ئیسرائیلەوە یارمەتی بۆ ئەهـــات •• کۆمیسیۆنی مـــافی ئادەمیزاد سەر ژمارێــکی کردبو کە پاسەوانە گەلی‌یەکان رۆژی ٥ـ١٠ کەس یان بە بێ لێرسینەوەو لێکۆڵینەوە ئەکوشت • لادێکان گوزەرانیان بە دەست گولە تۆپ بارانو فڕۆکەوە تاڵ بوبو •

زیانی گیانیو مالی رۆژ بە رۆژ زیاتر ئەبو ، شۆرشگێڕەکان پەیتا پەیتا پەلاماریان ئەبردە سەر پاسەوانەکانو وەرەی پاسەوانەکان روخا بون •

گێژاوی ئابوری بە جۆرێك درێژەی کێشاو ئاڵۆز بو بو کە تەنانەت رێگای چارەسەر کردنی ریفورمیستیانەش نەمابۆوە ••

ئەپۆزیسیۆنی بۆرجوازی زیاد لە جاران توانای بە رێگای چارەسەریانەی سەربەخۆ نەمابۆ ، ناچار چووە پاڵ بەرەی ساندینیستاوە • چەند رێکخراوێکی بچوکی بۆرجوازییانە لە رێبازی بۆرجوازی چونە دەرەوەو رێگایەکی سەربەخۆیان گرتە پێش •• لە مانگی شوباتی ساڵی ١٩٧٩ دا بەرنامەیەکی پێشکەوتوانەو گەلییان دامەزراند ، لە لایەن بەرەی ئازادیخوازی گەلی ساندینیستاوە پشتگیری لێ ئەکرا •

لە ٢٠ی مارسی ١٩٧٩ دا جوڵانەوەکە روخسارێکی تری گرتە خۆ ، هەر سێ باڵەکەی ناو بەرەی ساندینیستا رایان گەیاند کە لە بواری رێکخستنی کۆمەڵانی خەڵکدا گەلێك هەنگاوی تازەو فراوانیان ناوە ، چونکە هیچ لایەنێکیان بە تەنیا توانای راگرتنی باری راپەڕینەکەیان نەبو •

یەکێتی تازەی ساندینیستا کە لە مانگی حوزیرانی ١٩٧٨ دا لەگەل « راپەڕینی یەکێتی خەڵك » پرۆژەی یەکێتی تاکتیکی دەستی پێکرد ، کارێکی زۆری کردە سەر بەهێز بونی سیاسەتی بەرەی ساندینیستاو لە هەمان کاتا دەستەو کۆمەڵە چەکدارەکانیان بە چەکی مودیرن پڕ چەك کرد • کەرەسەی داوو دەرمانو هۆی تازەو دەزگای بێ تەلو چەکی دژی ئاسمانیان پەیدا کرد • ئەو چەکانەی لە کاتی راپەڕینەکەی تشرینییەکەمدا پەیدا کرابون بە دەستەوە گیران ••

له رۆژی ١٥ی حوزیران دا دەستەیەك له پاسەوانەکان که ژمارەیان ٣٠٠ کەس ئەبون له نزیکی سنوری کستاریکاوە کەوتنە ناو بۆســـەی شورشگێرەکانەوە ، زوربەیان کوژران ، زۆریشیان گیران یان بریندار کران .. له ١٧ی حوزیران دا شاری «لیون» که دوەمین شاری گەورەی نیکاراگوایەو ٩٠٠ نۆ سەد هەزار دانیشتوانی هـــەیە کـــەوتە دەست شۆرشگێرەکان . هێزەکانی پاسەوانی گەلی ناچار بون شارەکەیان بەجێ هێشتو رایان کردە بەرزاییەکانی دەوروبەری شارەوە .

هەر له هەمان رۆژدا شاری گرانادا کەوتە دەست شۆرشگێرەکان، رۆژی دوایی شاری «نین دێری» له دوای شەڕێـکی خوێناوی دەسـتی بە سەردا گیرا ، سەربازەکانی شاری «جینوتپ» که ٣٠ میـــل کەوتبوە خواروی پایتەختەوە بە گورجی رایانکرد .

دەستە چەکدارە کانی ناوچەکانی ژورو له هەمان رۆژدا توانییان فرۆکە خانەکەی «چیناندگا» داگیر بـــکەن .. لـــەم سەرکەوتنانەدا ژمارەیەکی زۆر چەکی هەمە جۆرەو تانگو زرێپۆش کـــەوتە دەست شۆرشگێرەکان .. زوربەی رێـگا گەورەکان بە تایبەتی ئەوانەی بـــە پایتەختەوە بەسترابون کەوتنـــە ژێر کونترۆلی چەکـــدارە کـــانی ساندینیستاوە .. رادیۆی ساندینۆ کەوتە کار ، رادیۆکە رایگەیاند کـە زوربەی ناوچەکانی ژورو بە دەست چەکدارە شۆرشگێرەکانەوەیە ..

ماناگوا ، پایتەختی نیکاراگوا ، له ماوەی سێ هەفتەی رابوردوا(١) بو بە گۆڕە پانی شەڕو پێکدادانو کوشتار .. هەواڵنوسەکانی بێـگانە بەو جۆرە رایان گەیاندوە که تەنیا لەو شارەدا زیاتر لـە پازدە هـــەزار کەس خەڵـکی بی دیفاعی شارەکە لەو ماوەیەدا کوژراوون . له رۆژی

(١) رابردوی ئەو سەردەمەیە ..

٤ی مانگی تەموزدا هێزە شۆرشگێڕەکان بە هۆی پەلاماری وێرانکارانەی هێزەکانی دوژمنو پەلاماری فڕۆکەو بومباردمانی تۆپەکـان ناچـار بون شارەکە بەجێ بهێڵن •

لە رۆژی ٣ی تەموزدا لە دوای گەمــارۆ دانێــکی یەك مانــگی سەربازگەی « ماتا گالپا » خۆی دابە دەستەوە ، هەر لــە هەمــان رۆژدا هێزەکانی دۆژمن پەلاماری شاری «ماسا»ی دا ، بەڵام شکایەوە •• بــە پێی دوا راپۆرتێك کە تاکو کاتی نوسینی ئەم باسە(١) گەیشتووە ، واتــا [٥ی تەموزی ساڵی ١٩٧٩]، زیاتر لــە ٢٥ شاری گرنــگی نیکاراگوا کەوتبوە دەست ساندینیستاوە • شەر لــە دەورو بەری شاری «ریڤاس» بەردەوام بو ، شارەکە لە لایەن هێزێــکی هەزار کەسی شۆرشگێڕەکانەوە گەمــارۆ درابو •

ریژیمی سوموزا لە رۆژی ٦ی حوزیران دا دەوڵەتی سەربازی لە سەرتا سەری وڵاتدا راگەیاند •• بۆمبارانی شارەکـان بەشێکی زۆری لـە خانو بەرەکـانی وێران کردبو •• پاسەوانەکان بڕیاریان دابو هیچ کەس بــە دیلی نەگرنو هــەر کەسیان بــەر دەست کــەوت بیــکوژن •

لە کۆتایی حوزیرانی ساڵی ١٩٧٩ دا بەرەی ساندینیستا دەستی بــە کاروباری سیاسی گرنگ کرد ، دەوڵەتێکی کاتی شۆرشگێڕانەی لــە پێنج لایەن دامەزراندو داوای لە دەوڵەتەکانی جیهان کرد کــە بــە رەسمی بیناسن •• دەوڵەتی کاتی لە لایەن دەوڵەتەکانی ڤێتنام ، پیرۆ ، کستاریکا ، پاناماوە بە رەسمی ناسرا •• دوا بە دوای ئەوانیش وڵاتەکانی ئەکوادۆر ، مەکسیك ، بۆلیڤیا ، کۆلومبیا ، فەنزەویلا •• پەیوەندی خۆیان لەگــەل

---

(١) تەموزی ساڵی ١٩٧٩ •

ریژیمی سوموزا بچراندو دەوڵەتی کاتی یان بە رەسمی ناسی • ریکخراوی ئازادیخوازی فەلەستین رایگەیاند کە دەوڵەتی «کاتی» بە تەنیا دەوڵەتی راستەقینەو نوێنەری خەڵکی نیکاراگوا ئەزانێ • تەنانەت دەوڵەتی راسترەوی بەرازیل پەیوەندی خۆی لەگەل ریژیمی سوموزادا بچراند • •

دەوڵەتی «کاتی» لە نوێنەرانی گرنگترین باڵە سیاسیەکانی دژی ریژیمی سوموزا بو ، رابوردوی هەریەك لە لایەنەکانی دەوڵەت بەرامبەر بە ریژیمی سوموزا دوژمنایەتی ئاشکرا بوو ••

بۆ دامەزراندنی دەوڵەتی کاتی ئەوە ئاشکرا ئەبێ کە تەقەللایەکی زۆر دراوە بۆ ئەوەی هەمو لایەنە بەشدارەکانی شۆرش بەشداری لە دامەزراندنی دەوڵەتە «کاتی» یەکەدا بکەن • ئەم دەوڵەتە تا رادەیەك هەمە لایەنیانە بوو ، دامەزراندنی دەوڵەتی کاتی کاریکی زۆری کردە سەر بەهێز بونی ئەپۆزیسیۆنو لاواز کردنی ورەی ریژیمی سوموزاو دۆستە ئەمەریکایەکانی • ئەمە بە هەنگاویکی سیاسی ـ دیپلوماسی دانراوە••دوا بە دوای ئەوە ناسینی دەوڵەتی کاتی لە لایەن هەندێك لە وڵاتانی دەرەوە ئیمپریالیزمی ئەمەریکای ئاڵۆزاندبو ، تا ئەو رادەیە کە ئەمەریکا ناچار بو داوای لەسەر کار لاچونی سوموزای کرد • دوای ئەوە پارلمانی نیکاراگوا بۆ لێکۆڵینەوە لە مەسەلەی لەسەرکار لاچونی سوموزا کۆ بونەوە بەڵام ژمارەی بەشدار بوانی کۆبونەوەکە نەگەیشتنە رادەی یاسایی لەبەر ئەوەی زوربەی ئەندامەکانیان رایان کردبو بۆ دەرەوەی وڵات •

شەڕ بەردەوام بو ، ئاگرو خوێن لە نیکاراگوادا تێکەڵاو بو ، خەڵکی ئەو بەڵێنەیان هێنایە دی کە دابویان بە ساندینیستا ، ئەویش دروشمی «یان مردن یان گەلی ئازاد» بو •

بەشی شەشەم

چەند ئەنجامێك

چەند ئەنجامێـــك

سەرکەوتنی راپەڕینی شۆرشگێڕانەی خەڵـکی نیکاراگوا گـەلێك کاری کردە ســەر ئەمەریـکای ناوەندو سەراسەر ئەمەریـکای لاتین •• ئیمپریالیزمی ئەمەریـکای لـــە گرنگترین شوێنێ ســـتراتیجیدا خستە مەترسیەوە • ئەلقەیەکی تری زنجیرەی جیهانی ئیمپریالیزم ئەنجامێـکی دوچار بو کــە هیچی لە ئەنجامی شۆرشی «کوبا» کەمتر نەبو • ئیستاش کە هێشتا سەرکەوتنی تەواو بە دەست نەهاتوە ، راپەڕینی شۆرشگێرانە لـــە هەمو وڵاتەکانی ئەمەریکای لاتین دا کڵپەی سەندوەو پێشڕەوی راپەڕینی شۆرشگێرانە لە گواتیمالاو هینـــدوراس‌و وڵاتەکـــانی تردا بەرچـــاو ئەکــــەوێت •

جگە لەوەش راپەڕینی شۆرشگێرانەی نیـــکاراگوا کۆمـــــەڵێك تاقیکردنەوەی گرانبەهای بۆ هێزە شۆرشگێڕەکانی جیهان جێ هێشت کــە سودی لێ وەر بـگرن بە تایبەتی ئەهمیەتێکی زۆری بۆ شۆرشگێڕەکانی وڵاتە سەرمایەدارییە گرێدراوەکان هەبو ••

بەرەی ئازادیخوازی گەلی ساندینیستا لـــە مـــاوەی شازدە ســـاڵ
راپەڕین دا لـــەناو ئاگرو خـــوێن دا توانی خۆی وەکـو رابەرێـــکی
شۆرشگێڕی خەڵـکی نیکاراگوا دەربخاتو کۆمەڵانی خەڵك پشتگیری
لێ بـکەن • یەکێك لە ئەهمیەتە گرنگەکانی ساندینیستا لەگـــەل هێـزە
چەکدارەکانی ترا ئەوەیە کـــە بـە درێژایی راپەڕینەکـــە رابەرایەتی
راپەڕینەکـــەی کردوە • زوربـــەی رێـکخراوە شورشگێڕییەکانی
ئەمەریکای لاتین، کادیرو رابەرە دەرکەوتوەکانی خۆیان لـــە مـــاوەی
راپەڕینەکەدا لە دەست داوە • لاوازی رابەرایەتی تازە زۆر جـار بۆتە
هۆی پارچــە پارچە بونو دوبەرەکایەتیو گۆڕینی لـــە ناکـاو لـــە ناو
ئۆرگانەکانی راپەڕینەکەداو لاواز کردنی توانای تیورییو رێکخستنی •

«کارلوس فونسە کائا مادور» بونیات نەری بـەرەی
ساندینیستا لـــە زیندانو شـــەڕە جۆر بە جۆرەکانا
پارێزراو توانی گەلێك هەڵەی «بەرە» راست بکاتەوە،
ناوبراو لەپاش چواردە ساڵ خەباتی راپەڕیو لە ســاڵی
١٩٧٧ دا شەهید کرا •• ئێستاش گەلێك لـە کـادیرە
کۆنەکانی بەرەی ساندینیستا لـــەناو خـۆو دەرەوەی
وڵاتەکانی دراوسێدا درێژە بە راپەڕین ئەدەن •

بەرەی ساندینیستا بە هۆی راستکردنەوەی هەڵە کانیانەوە توانیویانە
پایەو پلەیەکی بەهێز لەناو کۆمـــەڵانی خەڵـکدا بۆ خۆیان بچەسپێننو
بۆرجوازییە لیبرالەکان لە کۆمەڵانی خەڵك دور بخەنەوە • ئەم بەرەیە
توانیویتی کرێکارانو جوتیارانو بۆرجوازییە بچوکەکانی شارو « بـــە
تایبەتی رۆشنبیرەکان » لە خۆیا کۆ بکاتەوە، لـــە رێـگای « راپەڕینی

یەکگرتوی خەڵك » و « بەرەی گەلی نیشتمان پەروەران »ەوە رابـــەری بەشەکانی تری بۆرجوازیو باڵی رادیکالی بۆرجوازی نیشتمانی بـگرێتە دەست خۆی • لە هەمان کاتا پێویستە ئەوەمان لەیاد بێت کە لایەنـگرانی بەرەی ساندینیستا لەناو چینی کرێکاران دا بـــە گشتی بریتی بون لـــە کرێـکارە کشتوکاڵی‌یەکانو نیوە پرۆلیتاریای شارەکان •• هێشتا بەشێکی زۆری چینی کرێـکاری سنعەتی نیکاراگوا لەناو حزبی سوشیالیست دان ، واتا ئەوانەی کە چونەتە ناو «راپەڕینی یەکگرتووی خەڵك » ەوە •

راپەڕینی نیـــکاراگواو شکاندنەوەی ستراتیجی ریفورمیستی بـــە دەسەڵاتی سیاسی جارێـکی تر ئەوەیان سەلماند کـــە بـــە دەست هێنانی دەسەڵاتی سیاسیو پاراستنی تەنیا لە رێـگای تێکشکاندنی تەواوی ئۆرگانە زەبر وەشێنەکانی دەوڵەتو لەناو بردنی لەشکری ئیمپریالیستیانەوە ئەبێت• دەسەڵات گرتنە دەست لـــە رێـگای پارلمانو خـــۆ نیشاندانی ســـەر شەقامەکانەوە لە ئەنجامدا ئەبێتە هۆی تێکشکاندنی راپەڕینی خـــەڵك • ئەمـــەش تاقیکردنەوەکانی شیلیو ئەرجـەنتینو تەنانـــەت راپـەڕینی نیکاراگوا بەر لە دامەزراندنی بەرەی ساندینیستا سەلماندوویانە •

راپەڕینی چەکدارانەی ئەمەریکای لاتین لەســـەر کەلاوە ریفورمیستەکانی رێکخراوە چەپی‌یەکان پێی نایە گۆڕەپانی چالاکی نواندنەوە ، لەگـــــەل ئـــەو سەرکـەوتنە سەرەتاییانەدا بـــە گورجی دوچـــاری نوشوستی تێکشکاندن بو •

چەکـــدارە ساندینیستەکـان دوای تێکشکانەکانی یەکەمجـــاری چالاکی‌یەکانیان لە ساڵی ۱۹٦۳ داو دوای خۆ رێکخستنیان لە ساڵەکـــانی

٦٣-١٩٦٧ دا توانی یان به هوی ستراتیجی شەڕی درێژخایەنی خەڵکەوە، ، ڕادەیەك هەڵەكانی خۆیان راست بکەنەوە ، ئەم مەسەلەیە ئەوەی رون کردەوە که هیچ ڕێکخراوێکی پارتیزانی بە بێ گەشە کردنی ناکۆکی‌یە کۆمەڵایەتیەکانو بێ کاری سیاسیانەو خۆ ڕێکخستن ناتوانێت راپەڕینی سەرتاسەری سەرکەوتوانە بە ئەنجام بگەیەنێت •

له لایەکی تریشەوە پرۆژەی کاری سیاسی‌ور ێکخستنی ساڵەکانی ٦٣-١٩٦٧ ئەوەیان رونکردەوە کە کاری سیاسیانەو خۆ ڕێکخستنی تەنیا لە کاتێکدا سەر ئەگرێو ئەبێتە کارێکی شۆرشگێرانە کە لە گەل چالاکی چەکداری‌یانەدا هاوشان بن •

هەر ڕێکخراوێکی شۆرشگێرانە کە بیەوێ چەرخەکانی حوکمی هەر دەوڵەتێك بگۆڕێت پێویستە شان بە شانی کاری راگەیاندنانەو خۆ ڕێکخستن هەر لە سەرەتاوە زەمینەش بۆ چالاکی سەربازی‌و دەست وەشاندن ساز بکات •• بۆ ئەمەش پەیوەندی نێوان خەڵکی شارو لادێکان یارمەتی سەرکەوتنی ئەمکارە ئەدات •

راپەڕینی چەکدارانەی لادێکان بە باشی ئەتوانێت زەمینە بۆ کاروباری ڕێکخستن لە شارەکاندا بڕەخسێنێ •• هەروەها ڕێکخستنی کۆمەڵانی خەڵکی شار ئەتوانێت شیرازەی چالاکی چەکدارانەی لادێکان فراوانتر بکات •

هەرچۆن بێت تاقیکردنەوە چەکداری‌یەکانی راپەڕینی خەڵکی نیکاراگوا گەلێك تاقیکردنەوەی بە کەڵکی بۆ گەلانی جیهان بەجێ هێشت ••

●

کۆتایی :

له کاتێکدا ئەم کتێبە لە ژێر چاپدا بو ..(١) راپەڕینی شۆرشگێڕانەی خەڵکی نیکاراگوا دەسەڵاتی دیکتاتۆری ئیمپریالیستیانەی سوموزایان لەناو برد • دوای ٤٦ ساڵ حوکم‌و دەسەڵاتداریتی ئەو تاقمە کۆنە پەرستانەیان لە رەگ‌و ریشە هەڵکەند .. خەڵکی شۆرشگێڕی نیکاراگوا کە چەکدارە ساندینیستەکان رابەرایەتی‌یان ئەکردن گەورەترین داردەی مێژوویان لە وڵاتەکانی ئەمەریکای ناوەندا هێنایە دی‌و دەریایەکی ئاگرو خوێنیان پێك هێنا ، دەستێکی قورسیان لە پەیکەری ئیمپریالیزم‌و خاوەن بانقە ئیمپریالیستی‌یەکان‌و بەکرێگیراوان وەشاند لە ئەمەریکای لاتین دا • جارێکی تر راپەڕینی قارەمانانەی خەڵکی ڤیتنامیان هێنایەوە بەرچاوی جیهان •

نیکاراگوا بە ئارەزوی گیڤارا ، قارەمانی خەڵکی جیهان‌و شۆرشگێڕی ئەنتەرناسیونالیست ، لە پێناوی هێنانەدی ڤیتنامیەکانی ترا بەرگی چالاکی‌یان لەبەر کردو ئەوەیان دەر خست کە هیچ هێزێك توانای ئەوەی نیە خۆی لەبەر لێشاوی شۆرشگێڕانەی کۆمەڵانی خەڵکدا بگرێ •

(١) مەبەست لە سەردەمی کۆتایی راپەرینەکەو سەرەتای سەرکەوتنەکەیە ..

نیكاراگوا جارێكی تر ئەوەی دەرخست كە خەڵكو
تەنیا خەڵكە میژو دروست ئەكەنو ئیمپریالیزمو
كۆنەپەرستان تەنیا شێری قاقەزینەن •

دوا پەلاماری چەكدارە ساندینیستەكان كە لە سەرەتای مانگی حوزیرانی ساڵی ١٩٧٩ دەستی پێكرد ، لە هەمو بەرەكانی راپەڕینەكەدا ئابوریو سیاسیو سەربازیو دیپلوماسی بە شێوەیەكی یەكسانی بەردەوام بو •• سیاسەتی ئیمپریالیزمی ئەمەریكاو حزبی لیبرالی سوموزای تێك شكاند لە نیكاراگوادا • لە كاتێكدا زوربەی ناوچەكان بە دەست چەكدارەكانی ساندینیستاو لایەنگرەكانیەوە بو ، ئیمپریالیزمی تاوانباری ئەمەریكا ناچار بوو خۆی بكێشێتەوەو پاشەكشە بكات •

واشنتون هەولو تەقەللایەكی زۆری دا رێگایەكی چارەسەریانە بدۆزێتەوەو بیخاتە كار بەڵام سودی نەبو •• ئەمكارە بوو بە هۆی ئەوە ئەمەریكا بۆ بەرگرتن لە رادیكالیزە كردنی وڵات پشت بە باڵە راستەكانی ناوخۆی حكومەتی «كاتی» ببەستێت •

لە كاتێكدا شەڕ هێشتا لە بەرەكانی جەنگ دا بە توندی بەردەوام بو ، لەشكری شۆرشگێڕەكان رۆژ لە دوای رۆژ ئەڵقەی گەمارۆ دانی پایتەختی تەنگ تر ئەكردەوە ، گفتوگۆ لە نێوان رێكخراوی وڵاتە ئەمەریكاییەكانو واشنتۆنو شورای كاتی كە بە دەوڵەتی «كاتی» ناو ئەبرا ، بە كشانەوەی ئەمەریكاو واز هێنانی سوموزا لە حوكم سەری گرت • بەرامبەر بەمە حكومەتی «كاتی» بەڵێنی دا بە شێوەیەكی داد پەروەرانە لەگەل هاوكارەكانی حوكمی سوموزادا رەفتار بكات • وە ئەو كەسانەی دەستیان لە تاوانی گەورەو كوشتنی دەستە جەمعی خەڵكدا

نیە ڕێگایان بدات بڕۆن بۆ دەرەوەی وڵاتو ڕێگای چونە دەرەوەیان لێ نەگرێ • ئەمەریکاش بەڵێنی دا یارمەتی حکومەتی تازە بدات بۆ ئاوەدان کردنەوەی وێرانکاری یەکانی شەڕ • دەوڵەتی تازەش بڕیاری دا یارمەتی بێ مەرجو بەڵێن لە هەر دەوڵەتێك وەر بگرێ بۆ ئاوەدان کردنەوەی وڵاتی نیکاراگوا •

لە دوای ئەمە کۆبونەوەی نائاسایی پارلمانی نیکاراگوا ، لە کاتێکدا زۆربەی ئەندامەکانیان رایان کردبو بۆ دەرەوە لە سەعات یەکی سەر لە بەیانی رۆژی ١٧ی تەموزدا بەستراو دەست کێشانەوەی سوموزا لە حوکم خوێندرایەوەو لە جیاتی ئەو « فرانسیسکو ئورگویو مالیانو » وەزیری تەندروستی بە سەرکۆمار هەڵبژیردرا • بە بیانوی کۆتایی کوبونەوەکە نوێنەرەکانی پارلمانو ئەندامە بەرزەکانی پاسەوانی گەلی و دەوڵەت بۆ ئەوەی لە وڵات رابکەن رویان کردە فڕۆکەخانە • • هەندێکیشیان کە توانای راکردنیان نەبو پەنایان بردە بەر باڵوێز خانەکانی بێگانە ، رۆژنامە نوسە بێگانەکان وایان راگەیاندوە کە راکردوەکان هەرچی بۆیان بکرایە « تەنانەت لاستیکی ئوتومبیلیان » لە خۆیانەوە بەستبو • سوموزا هەر ئەو شەوە بانقێکی تالان کردو رایکرد بۆ ئەمەریکا لەو هاوینە هەوارەی کە ملیۆنێك دۆلاری تێ چو بو لە کەناری «میامی» لێی دانیشت •

کاتێك دەست کێشانەوەی سوموزا لە وڵات راگەیەندرا ، خەڵك بە تەواوی رژانە سەر شەقامەکان دەستیان کرد بە شایی و سەما کردن •• لە شارەکانا دەنگی دەستڕێژی چەکدارە ساندینیستەکانو دەنگی ئۆتۆمبیلەکان تێکەڵ بوبون ، ژنو پیاوو گەورەو بچوك بەلاماری روخساری ریژیمی کۆنیان ئەدا • گەورە ترین هاوارو هەڵپەڕکێی

خەڵك لە كاتێكدا بو كــە پەیكەرەكەی باوكی سوموزایان لــە بەردەم ستادیومی وەزرشی ماناگوادا روخاند •

لە هەمان كاتا شورای كاتی رایگەیاند كە لە ماوەی بیستو چـوار سەعاتی داهاتودا دێتە ماناگواوە بۆ ئەوەی حوكمی وڵات بگرێتە دەست• لەو كــاتەدا جێگری سوموزا پێچەوانەی ئەوەی چـاوەڕوانی ئەكرا رایگەیاند كـە فەرمانی داوە بــە پاسەوانە گەلی‌یەكان تا دوا كاتی ژیان خۆیان رابگرنو شەڕی شۆرشگێڕە كان بكەن • «ئوركویو» كـە بڕیار وابو فەرمانی ئاگر بەست دەر بكات لە دووانێكی رادیۆییدا وەكو شێت ئەوەی راگەیاند كە تا كۆتایی ماوەی سەركۆماری یەكـەی سەنـگەری خۆی چۆڵ ناكات •• داوای لە چەكدارەكانی ساندینیستا كرد كـە بـە گورجی چەكە كانیان دابنێنو خۆیان بدەن بــە دەستەوە ، رایـگەیاند ئەگــەر شورای كاتی بێنە ناو شاری ماناگواوە ئەوا فەرمانی بە پاسەوانە گەلی‌یەكان داوە دەمودەس بیانگرنو بیانكوژن •

بەرامبـەر بــەم هەڵوێستە چاوەڕوان نەكراوەی ئەركویو ، وەزارەتی دەرەوەی ئەمەریكا كـە هەستی بەمەترسی ئەوە ئەكرد باڵی رادیكال دەسەڵاتی سیاسی بـگرنە دەست ، جــار لــە دوای جـار بەر پەرچی ئەدایەوە •• وەزارەتی دەرەوە لــە گفتــو گۆیەكی تەلەفۆنی دا لەگــەل سوموزا پێی راگەیاند كــە پێویستە ئاگری شەڕ بە گورجی رابگیرێو ئەگــــەر بێتو وەهــا نەكرێ ئەوا ئەو « واتە ، سوموزا » لــە ئەمەریكا ئەكرێتە دەرەوە •

بەڵام لــە واقیـعدا نیازی بــە راگرتنی ئاگری شــەڕ نەبو ، سەرکردەکانی پاسەوانە گەلی‌یەکان زوربەیان لە نیکاراگوا رایان کرد بو یان خۆیان دابو بــە دەستەوە .. لەشکری دوازدە هــەزار کــەسی پاسەوانەکان دەستە بەدەستەو ، کۆمەڵ بە کۆمەڵ لە هۆردوگاکان رایان ئەکردو خۆیان ئەدا بــە دەست شۆرشگێڕەکانەوە . ئورکویو سوڵتانی یەك رۆژەی نیکاراگوا بــەر لەوەی مـاوەی دەسەڵاتداریتی‌یەکەی ببێت بە دو رۆژ ناچار بو پەنا بەرێتە بەر گواتیمالاو خۆی رزگار بکات .

لە هەمان کاتا دەستە بە دەستە لەشکری چەکدارە شۆرشگێڕەکـان هاتنە ناو شاری ماناگواوەو پاشماوەکانی پاسەوانە گەلی‌یەکانیان لەناو بردو بنەبڕ یان کردن ، رۆژی دوایی شورای پێنج کــەسی دەوڵەتی کــاتی ئەوانیش هاتنە ناو پایتەختەوەو یەکەمین پەیامی خۆیان لە بەردەم کوشکی گەلی‌و لە بەردەم هەزاران کەس دا خوێندەوە .

بەمجۆرە ریژیمی ٤٦ ساڵەی سوموزا لەناو چو ، راپەڕینی خەڵکی نیکاراگوا گۆڕانێــکی گەورەی بــە ســــەر باری سیاسی‌و ئابوری‌و کۆمەڵایەتی وڵاتی نیکاراگوادا هێنا .

سەرکەوتنی خەڵـکی نیکاراگوا لــەم قۆناغەدا بــە مانای کۆتایی راپەڕینەکەو گەیشتنی بە ئەنجامی شۆرشەکە نیە ، بە قسەی یەکێك لــە سەرکردەکانی چەکدارە ساندینیستەکان وتویەتی :

« تازە سەرەتای راپەڕین دەست پێ ئەکات .. لــە ناو بردنی ریژیمی دیکتاتوری سوموزا کــە تەنیا لــە قۆناغی دوا پەلاماردا زیاتر لــە چــل هەزار کوژراوو شەش سەد هەزار بێ خانەو لانە کەوتن «چوار یەکێکی

دانیشتوانی وڵاتەکە » ئەمە بە سەرکەوتنێکی گـــەورە دائەنرێ ، بەڵام خەڵـکی نیکاراگوا تا ئەو کاتەی ئەگاتە سەربەخۆیی‌و ، ئازادی تەواو بـــە دەست دێنی‌و دادی کۆمەڵایەتی لە وڵاتدا ئەچەسپێنێ .. رێگا یەکی درێژی لـــە بەرە » .

شورای کاتی پێنج کەسی « کە لە مەوبەر باسی ماهیـــەتی چینایەتیمان کردن » دوای ئەوەی دەسەڵاتیان گرتە دەست ، کابینەیەکی پازدە کـەسی یان پێک هێنا ، کە بە زۆری لە باڵە میانە رەوی‌یەکانی راپەڕینەکە بون . لەو کابینەیەدا بە زۆری باڵـە ئەپۆزیسیۆنەکانی بۆرجوازی راستڕەوی بەرەی ساندینیستا بەشدار بون .. ئەم دروستبوونە شۆرشگێڕی‌یە بـە هیچ جۆر دەسەڵاتی هێزە رادیکالەکان دەر ناخات .

ئەندامی رادیکالی کابینە بریتی بو لە توماس بورگ مارتنیز « کـــە یەکێك بو لە رابەرەکانی ساندینیستا » بو بە وەزیری ناو خۆو لەگـــەل وارنیشۆ کاردینال مارتنیز « قەشەی رادیکال » وەزیری فەرهەنگ بو .

میـــگوئیل ئاسکوتو وەزیری دەرەوە بـو ، ناوبراو قەشـــەیەکی شۆرشگێڕ بو ، رقی لە هەمو جۆرە پەیوەندی‌یەکی سیاسی ئەبۆوە لەگـەل ئەمەریـکا دا . لـــەو باوەڕەدا بو کـــە پێویستە نیکاراگوا سیاسەتێکی سەربەخۆی هەبێت . هەروەها دوای ئەوەی ئەرکی وەزارەتی دەرەوەی پێ سپێردرا رایگەیاند کـە هەمو رێکەوتنامـەو بەڵێننامەکانی لەگـەل ئەمەریکادا هەڵ ئەوەشێنێتەوە ، بە زوترین کـــات نیکاراگوا ئەچێتە ناو ریزی وڵاتە بێ لایەنەکانەوە .

شورای پێنج کەسی‌و کابینەی سرگیورا میرز مرکادو «٣٦٠» ساڵەیی

که بو به رابەری شوراکە ، کوڕی قاوه فرۆشێکی ژیان مام ناوەندی بو .
لە کاتێکدا لە شاری «لیۆن» لە فرانکۆی نیکاراگوا لە بەشی یاسا ئەیخوێند
چوە ناو ریزی ناحەزانی سوموزاوەو پەیوەندی بە راپەڕینی خەڵکەکانی
نیکاراگواوە کرد ، لە کـــاتی سەرکەوتنی شەپۆلی تازەی راپەڕینەکەدا
دەستەی دوازدە کەسی دامەزراند .. ئەو دەستەیە نوێنەری باڵی رادیکالی
بۆرجوازی نیشتمانی نیکاراگوا بو ، پەیوەندی‌یەکی بە تینی لەگەل بەرەی
ساندینیستادا هەبو ، بەشداری بەرەی گـــەلی نیشتمان پەروەرانی کردو
رۆڵێکی گەورەی لە بواری سیاسی نیکاراگوادا گێرا .

رامیرز لەگەل ئەوەدا سیاسی بو ، داستـــان نوس‌و شاعیریش بو ،
کە لەگـەل خاسیەتە تایبەتیەکانی کۆمـــەڵو سروشتی کۆمەڵایەتیانەی
خەڵـکدا بگونجێت .

شورای کـــاتی‌و کابینەی پازدە کەسی لە ماوەیەکی کەمدا چـــەند
کارێـکی گرنـگی بە ئەنجـام گـەیاند وەکو هەڵوەشاندنەوەی پاسەوانی
گەلی ، کاربەدەستانی تازەی نیکاراگوا بـــە باشی لەوە گەیشتبون کـــە
پاسەوانی گەلی یەکێکە لە ئۆرگانە بنچینەیەکانی ئیمپریالیزم‌و ، ئامێری
دەستی دزو تالانکەرەکانی دەرەوە بوە لە نیکاراگوادا .

تاقیـکردنەوەی ولاتەکانی ئەمەریـکای لاتین‌و ولاتانی تر ئەوەیان
دەرخستوە کـە بە بێ لەناو بردنی لەشکری دزی خەڵـکی‌و ئیستیعماری
نوێ هەر قسەیەك دەربارەی سەربەخۆیی‌و ئازادی‌و پاراستنی دەسەلاتی
نیشتمانی یەوە بکرێ بە هیچ ئەچێت. تاقیکردنەوە دڵ تەزێنەکەی شیلی‌و
ئەرجەنتین بە باشی دوارۆژی رابەرە نیشتمانیەکان دیاری ئەکات کـە
نەیانەوێ یان بۆیان نەکرێ دەزگـــا سەربازی‌و ئیداری‌یەکانی ریژیمی
کۆن لـــەناو بەرن . لەو ولاتانە دەزگـــا سەرکوتکەرە بنچینەیەکانی

ئیمپریالیزم وەکو خۆی مایەوە ، لەبەر ئەمە لەشکری بەرواڵەت «نیشتمانی» لە ماوەیەکی کەمدا توانی بە هۆی نەمانی شەڕو راپەڕینی شۆرشگێڕانەی خەڵکەوە ، بە هۆی هەلو مەرجی دژ بە شۆرش‌و ، لە رێگای کودتایەکی سەربازی‌یەوە •• جارێکی تر دەسەڵات‌و حاکمیەتی ئیمپریالیزمی لە وڵاتدا هێنایەوە کایە •• ئینجا لەبەر ئەوەیە لەناو بردنی پاسەوانە گەلی‌یەکان بە سەرکەوتنێکی گەورەی گەلی نیکاراگوا دائەنرێت •

ئیستاش لەشکری چەکدارە ساندینیستەکان کە لە کرێکارو جوتیاران پێک هاتووە ، بە رەسمی جێگەداری لەشکری ئیستیعماری تازەی نیکاراگوایە •• لەشکری پارتیزانی پێنج هەزار کەسی ساندینیستا کە ناوی «میلیشای خەڵک»ی لێ نراوە بە سەرکردەیی « توماس بورگێ » ـ کە یەکێکە لە رابەرەکانی ساندینیستا ـ لە ئیستا بە دواوە لە جێگای لەشکری نیکاراگوا حوکم ئەکات •

جگە لە لەناو بردنی پاسەوانی گەلی ، گەلێك کومپانیای گەورەو بانقی تایبەتی لە هەفتەی یەکەمی شۆرش‌دا خۆماڵی کران‌و بون بە مڵکی دەوڵەت •• یاسای بنچینەیی سوموزا لە ناو چو و هەڵوەشایەوە ، پارلمان‌و دیوانی عالی وڵات نەمان ، هەمو سامانی ئەو عونسورە دەوڵەمەندانەی سەر بە ریژیمی سوموزا بون دەستیان بەسەردا گیرا ، لەگەل ئەوەدا سیاسەتی ریژیمی تازەی نیکاراگوا لەو زەمینەیەدا ئەرکەکانی خۆی بە تەواوی بەجێ نەهێنا • پێویستە ئەمەش بە هۆی باری چۆنێتی ئابوری وڵات‌و ئەو پاڵەپەستۆیە بزانین کە لە لایەن راستڕەوەکانەوە کەوتبوە سەر شورای کاتی‌و کابینەکە • کە ئەمانە نەیان ئەویست بە شێوەیەکی رادیکالی‌یانە هەمو سامان‌و سەرمایەی وڵات میلی

بکرێ •• ئەلفونسو کالاجاس ، ئەندامی شورای پێنج کەسی ، خۆی یەکێکە لە سەرمایەدارە خاوەن سنعەتی یەکانی نیکاراگوا ، کە پەیوەندی‌یەکی بە تینی لەگەل دو دەستە دارایی‌یە گەورەکەی نیکاراگوادا هەیە • لەبەر ئەوە داوای پاراستنی قازانجی ئەو سەرمایەدارە گەورانەی ئەکرد کە پەیوەندی‌یان بە دەستە ئابوری‌یەکەی سوموزاوە نەبو •

جگە لەوەش رابەرە تازەکانی نیکاراگوا ، دادی کۆمەلایەتی ، دابین کردنی خزمەتگوزاری کۆمەلایەتی ، یەکسانی بۆ هەمو خەلك ، ئازادی تاکە کەسی‌و کۆمەلایەتی ، دەست پێکرد •

لە زەمینەی سیاسەتی دەرەوەشدا رابەرە تازەکانی نیکاراگوا ئەوەیان راگەیاند ئەیانەوێ لەگەل هەمو ئەو ولاتانەدا دۆستایەتی بکەن کە رێزی سەربەخۆیی‌و سەربەستی‌یەکەیان ئەگرن •• دوا بە دوای دامەزراندنی دەولەتی تازەدا بە هەفتەیەك ، دو کەس لە ئەندامانی شورای پێنج کەسی رۆیشتن بۆ «هاڤانا» پایتەختی کوبا ، تاکو لە جەژنی سالانەی یادی پەلامار بردنە سەر هوردوگای «مونکا» دا بەشداری بکەن کە لە رۆژی ٢٥ی تەموزی سالی ١٩٥٦ دا بو ، فیدل کاسترو بەلێنی بە نوێنەرەکانی شورای تازەدا کە کوبا ئامادەیە ئەوەندەی نیکاراگوا پەوێت ماموستاو دکتور بنێرێت بۆ ولاتەکەیان • «کاسترۆ» وتی :

« نابێت نیکاراگوا ببێتە کوبایەکی تر ، بەلکو پێویستە ببێتە نیکاراگوایەکی تازە » •

دەولەتی نیکاراگواش چەند جارێك پشتگیری خۆی بۆ دەولەتو

کـەلی کوبا دەربڕیوەو پشتگیری لـە ڕێبازی سیاسیو ئەخلاقی کوبا کردوە ••

سیاسەتی ڕابەرە تازەکانی نیکاراگوا بەرامبەر بە ئـەمـەریکـا ماهیەتێـکی دو ڕواڵەتانەی هەیە ، ئەمەریکاش هەر بە دو دڵییەوە مامەڵە لەگەڵ دەوڵەتی تازەدا ئەکات •• واشنتون دوای جێـگیر بونی شورای شۆڕش باڵوێزی خۆی بە فڕۆکەیەکی تایبەتی نارد بۆ نیکاراگواو ئامادەیی خۆی دەربڕی کە ئامادەیـە لە ئاوەدانکردنەوەی وڵاتـی نیکاراگـوادا یارمەتیان بدات • ئامانجی دەوڵەتی ئەمەریکا ئەوە بو بە هۆی یارمەتیدانی ڕیژیمی تازەوە باڵە ڕاستەکەی ناو شورای شورش بەهێز بکاتو سنور بۆ زەمینەی «بەرەو کوبا ڕۆیشتن» دابنێت •

بەرەی ساندینیستا بەرامبەر بەم کارە ئەویش داوای ئەوەی ئەکرد لە ئەمەریکا دورە پەرێز بنو هیچ جۆرە یارمەتیەکی بەو جۆرەیان لـێ وەر نەگرن •• ئەم نیازە دو لایەنیە لـە ڕواڵـەتی دەوڵەتدا بەرامبەر بە ئەمەریـکا دەر کەوت •

بێگومان قازانجی باڵە ڕاستەکەی ناو شورای پێنج کەسیو سیاسەتی هاریکاری کردن لەگەڵ ئەمەریکا دا نەك هـەر تاکتیك بـو بەڵکو لـــە بنەڕەتەوە ڕوخسارێکی ستراتیجیانەی هەبو • دەوڵەتی تازە لە لایەکەوە داوای چـەکی لـە ئەمەریکا ئەکردو لـــە لایەکی تریشەوە ئـەوەی بڵاو کردبۆوە کە هەر جۆرە چەکێكو لە هەر لایەنێکی دەرەوەو هـەر سەرچاوەیەکەوە وەر بگیرێ بۆ « بەرگری کردنە لە وڵاتوبـۆ لـەناو بردنی پیلانە ئیمپریالیستییە کانە » •

بەرەی ساندینیستا هەر لە سەرەتای شـەڕەوە ، زۆر هۆشیارانە سیاسەتی خۆ ڕێکخستنی لەگەڵ بەشێك

له بۆرجوازی‌یه گرێدراوه‌کانا گرته به‌ر بۆ ئه‌وه‌ی
به‌رگیری له ده‌ستێوه‌ردانی سه‌ربازی راسته‌و خۆی
ئه‌مه‌ریکا بکات . ئه‌م سیاسه‌ته‌ش به نیسبه‌ت « به‌ره »
وه کاریکی سه‌رکه‌وتوانه‌و ستراتیجی بو .

ده‌زگای حاکمیه‌تی ئیستای نیکاراگوا له هه‌ل‌و مه‌رجی ئیستادا ماهیه‌تێکی هه‌مه به‌ره‌یی « ئیئتیلافی » به هه‌مو مانایه‌ك « دیموکراتیانه » یه، چونکه زوربه‌ی رێکخراوو ده‌سته‌و تاقمه سیاسی‌یه‌کانی دژی ریژیمی سوموزا « به‌ره‌ی فراوانی ئه‌پۆزیسیۆن ، به‌ره‌ی گه‌لی نیشتمان په‌روه‌ران ، راپه‌رینی یه‌کگرتووی خه‌ڵك‌و به‌ره‌ی ساندینیستا » ، نوێنه‌رانی هه‌ندێك له بۆرجوازی‌یه گرێدراوه‌کان ، بۆرجوازی نیشتمانی، بۆرجوازی بچوك ، ئه‌مانه‌و چه‌ندان لایه‌نی تر له ده‌زگاو ئۆرگانی ده‌وڵه‌تدا به‌شدار بون . ئاشکرایه ئه‌و تێکه‌ڵ بوونه ناجۆره هه‌رگیز توانای ئه‌وه‌ی نابێ ماوه‌یه‌کی دورو درێژ بمێنێته‌وه ، مشت‌و مڕ له سه‌ر ده‌سه‌ڵات گرتنه ده‌ست‌و خۆ فه‌رز کردنی لایه‌نه به‌هێزه‌کان ده‌ست پێ ئه‌کات . چه‌ند رۆژێك تازه به‌سه‌ر شۆرش‌دا تێپه‌ڕیبو شه‌ڕو لێکدانێکی گه‌وره له نێوان لایه‌نگره‌کانی شه‌ڕی درێژ خایه‌نی خه‌ڵکی‌و لایه‌نگره‌کانی « ترسریستاس » له شاری « لیون » دا رویدا ، که باڵه پرۆلیتاریاییه‌که‌ی ناو رابه‌رانی شار شه‌ڕه‌که‌یان دامرکانده‌وه . له راستیدا دوای له‌ناو چونی ریژیمی سوموزا رواڵه‌تی به‌شه یه‌کگرتوه‌کانی ناو ده‌زگاکانی ده‌وڵه‌ت‌و شورای شۆرش به هیچ جۆر رون نیه . هه‌ندێك له رابه‌ره تازه‌کان ئه‌ڵێن که « ئامانجی ئیستامان فراوانکردنی باری ئابوری‌و کۆمه‌ڵایه‌تی وڵاته » .

بێگومان سه‌رله‌نوێ دامه‌زراندنه‌وه‌ی ئابوری که شه‌ڕ دوای خستبو

کارێکی گرنگ‌و پێویسته • زوربەی شارەکانی نیکاراگوا لە ماوەی شەڕی ناوخۆییدا بە تەواوی وێران بوبون • شاری « ستلی » لە لاژوروی وڵات تەنیا کەلاوەکانی مابونەوە ، لە « ماتا گالپا » هیچ خانوو بەرەیەك نەمابۆوە • بەلای کەمەوە سێ چواریەکی هەمو دەزگا سنعەتی‌یەکانی وڵات وێران بوبون ، هەروەها باری کشتوکاڵیش وەکو خۆی نەمابۆووە • کشتوکاڵی لۆکە کە گەورەترین بەروبومی کشتوکاڵی وڵات بو راوەستابو ، وەکو ئەڵێن زیاتر لە ٣٥٠ ملیۆن دۆلار زیان لە خەڵکی نیکاراگوا کەوتبو • زیاتر لە چوار یەکێکی خەڵکی وڵات ئاوارەی ئەملاو ئەولا بوبون‌و بیکاری بوبو بە گەورە ترین رواڵەتی کۆمەلایەتی •

لەگەل ئەوەدا ئاوەدانکردنەوەی وڵات‌و سەر لە نوێ دامەزراندنەوەی باری ئابوری ناتوانێت یەکێتی ناو دەزگاکانی دەوڵەت دابین بکات • تەنانەت لە کاتی قایل بون بەو کارەش دا جۆری جێ بەجێ کردنی دیسان بە پێی ئارەزوی جۆر بە جۆری نوێنەرەکانی ناو دەزگاکانی دەوڵەتەوە هەر دڵنیگەرانی تیادا ئەبێ • بۆ نمونە :

لە بارەی کشتوکاڵەوە باڵی رادیکالی داوای سیاسەتی دابەشکردنی زەوی‌و زاری ئەکرد ، لە هەمان کاتا بۆرجوازی‌یەکان ئەوەندە خۆشیان بەم سیاسەتە نە ئەهات •

لە زەمینەی سەر لە نوێ دامەزراندنەوەی سنعەتی وڵاتدا باڵە راستەکەی دەوڵەت پێشنیاری ئەوەی ئەکرد کە بەرنامەی بەکار خستنی سەرمایەی دەرەوە لە وڵاتدا بۆ گەشە کردنی پیشەسازی ناوخۆ بەکار بێنن • لە کاتێکدا ئەم سیاسەتە لە لایەن باڵی رادیکالی بەرەی ساندینیستاوە

رەت ئەکرایەوە • لەبەر ئەمە ناکۆکی ناو دەرونی باله جۆر بە جۆرەکانی دەزگاکانی حوکم بە چەندان شێوەی جیا جیا پەیدا بو •

ئەو مەسەلەیە کە ئەمڕۆ باڵی مام ناوەندی یان بڵێین « میانە رەوی » بۆرجوازی بەسەر دەزگاکانی دەوڵەتدا حوکم ئەکات بە تەنیایی ئەوەندە ماهیەتی شۆرشگێڕانەی شۆرشی نیکاراگوا دەر ناخات •• بەرامبەر بەم کارە پێویستە واقیعێکی تر بهێنینە بەرچاو ئەویش میلیشیای خەڵکە کە لە کرێکارو جوتیارو رۆشنبیرە شۆرشگێڕەکان پێك هاتوە ••

بەمجۆرە لە هەلو مەرجی ئیستادا بەو هەمو رواڵەتە جیا جیا یانەوە کە لە زەمینەی دەسەڵاتی هێزە جۆر بە جۆرەکانا هەیە زۆر ستەمە بتوانرێ رەوتی کۆمەڵی نیکاراگوا دیاری بکرێ •• هوشیاری باڵە چەپەکان لەم روەوە بۆ خۆ رێکخستنو خۆ گورج کردنەوە ، بۆ درێژە دان بە شۆرش دوا رۆژی شۆرش دەست نیشان ئەکات •• ئەوەی راست بێت ئەوەیە شورشی نیکاراگوا روخساری ئەمەریکای ناوەندو سیاسەتی ولاتەکەی بە تەواوی ئاوەژۆ کردەوە ، کارێکی گەورەشی کردە سەر روداوە سیاسیەکانی ناوچەکە •

جگە لەوەش تاقیکردنەوەکانی شورشی نیکاراگوا گەلێك دەرسی گەورەی فێری شۆرشگێڕەکانی هەمو ئەو ولاتانەی داگیر کراون کرد • دەرس وەرگرتن لەو تاقیکردنەوانە کارێکە لە ئەستۆی هێزە شۆرشگێڕەکانی ئەمەریکای لاتین دایە •

سەرچاوەکانی ئەم کتێبە

بۆ دانانی ئەم کتێبە گەلێك سەرچاوە دراوە بە یەکدا کە ناگونجێ هەموویان باس بکرێن .. ئەوا لەم لیستەیەدا ناوی هەندێك لەو سەرچاوانەی ئەم باسەیان لێ وەرگیراون ئەخەینە بەر چاوی خوێنەرە بەرێزەکان :

1- Los Angeles Times, Nov. 5. 1978 - etc.

2- New York Tims, July 30, 1978, Oct. 20, 1978 August 6. 1978 etc.

3- Washing ton Post, Nov, 19, 1978, Nov. 3' 1978. sep' 15 and 24. 1978. etc.

4- Guar dion (U. S.) Several issues,

5- Nicaragua : On the General political - Mili tary Pla torm of the sandinista frontfor National liberation, May 4. 1977.

6- NACLA. Crisies Nicaragua, Dec - Dec. 1978 .

7- NACLA Nicaragua. Fed, 1976.

8- NACLA May. 1979.

9- Latin America Economic Report. Oct. 1978.

10- Richard Millett, Guardians of the Dynasty. 1978,

ناوەڕۆك

سەرباسەكان	لاپەڕە
پێشەكی	٣
پێشەكی یەكێك لە سەرچاوە وەرگیراوەكان	٧
بەشی یەكەم :	١٣
كورتە مێژویەكی نیكاراگوا	١٥
دەسەڵاتی ئیمپریالیزمی ئەمەریكا	١٧
یەكەمین شەڕی ئازادیخوازانە	٢٣
مەحكەمبونی دەسەڵاتی سوموزا	٣١
ئیمپەراتۆری ئابوری	٤٠
بەشی دووەم :	٤٧
راپەڕینی شۆرشگێڕانەی نیكاراگوا	٤٩
خۆرێكخستنی راپەڕینی نوێی شۆرشگێڕانە	٥١
پێك هاتنی بەرەی ئازادیخوازی گەلی ساندینیستا	٥٥
ستراتیجی تازە : شەڕی درێژ خایەنی خەڵك	٥٨
دوبەرەكایەتی لە راپەڕینی شۆرشگێڕانەدا	٦٧
بەرەو ئازادی گەلی	٧٢
بەشی سێیەم :	٧٩
ریفۆرمیزمی بۆرجوازی	٨١
یەكێتی دیموكراتی ئازادیخواز	٨٣

سەرباسەکان	لاپەڕە

حزبی سوشیالیستی نیکاراگوا ٨٨
دەستەی دوازدە کەسی ٩١
ڕاپەڕینی دیموکراتیانەی نیکاراگوا ٩٣
بەرەی فراوانی ئەپۆزیسیۆن ٩٥

بەشی چوارەم : ٩٧
ستراتیجی ئەمەریکا لە نیکاراگوا ٩٩
ئەهمیەتی نیکاراگوا بۆ ئیمپریالیزمی ئەمەریکا ١٠١
ڕێژیمی سوموزا سەگی پاسەوانی ئیمپریالیزم لـــە ناوچەکەدا ١٠٥
سیاسەتی ئیمپریالیزمی ئەمەریکا ١١٠

بەشی پێنجەم : ١١٥
گێژاوی شۆرشگێرانە ١١٧
یەکێتی تاکتیکی : ڕاپەڕینی یەکگرتوانەی خەڵك ١١٨
شەڕی ناو خۆیی ١٢٠
مافی خەڵـکی ئەمەریکایی ١٢٧
یان مردن یان گەلی ئازاد ١٣١

بەشی شەشەم : ١٣٧
چەند ئەنجامێك ١٣٩
کۆتایی ١٤٣
سەرچاوەکانی ئەم کتێبە ١٥٧

نرخی (٧٥٠) فلسه

له کتێبخانەی نیشتمانی بەغدادا
ژمارە ٦١٩ ی ساڵی ١٩٨٣ ی دراوەتێ

ساعدت الامانة العامة للثقافة والشباب لمنطقة الحكم الذاتي على طبعها

نهضة نيكاراگوا

ترجمة من الفارسية
برهان قانع

چاپخانەی (الحوادث) نرخی (٧٥٠) فلسه